

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRIMÁRNÍ PEDAGOGIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ivana Mičkerová

Obor: Učitelství pro 1. stupeň základních škol
V. ročník, kombinované studium

**PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ VE VLASTIVĚDĚ SE ZAMĚŘENÍM NA UČENÍ O
REGIONU JESENÍKY**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, literatury a internetových zdrojů.

V Olomouci dne

Vlastnoruční podpis

.....

.....

Poděkování

Vřele děkuji své vedoucí práce, paní Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za odborné vedení, poskytování cenných rad, za ochotu a čas, který mi věnovala při konzultacích v průběhu psaní mé diplomové práce. Rovněž děkuji své rodině za velikou podporu a trpělivost v době tvorby diplomové práce i po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	- 4 -
1 VLASTIVĚDA VE VÝUCE NA 1. STUPNI ZŠ	- 6 -
1.1 POJETÍ VLASTIVĚDY.....	- 6 -
1.1.1 Cíle, úkoly a funkce vlastivědy	- 6 -
1.2 HISTORICKÝ PŘEHLED VLASTIVĚDNÉHO VYUČOVÁNÍ	- 6 -
1.3 SOUČASNÉ POJETÍ PŘEDMĚTU VLASTIVĚDA	- 9 -
2 UČIVO VLASTIVĚDY V RVP ZV	- 10 -
2.1 CÍLE RVP V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁNÍ.....	- 10 -
2.2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE.....	- 10 -
2.3 VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A JEHO SVĚT.....	- 11 -
2.3.1 Charakteristika vzdělávací oblasti.....	- 11 -
2.3.2 Cílové zaměření vzdělávací oblasti	- 12 -
3 REGIONÁLNÍ VLASTIVĚDA	- 14 -
3.1 DEFINICE POJMŮ REGION, REGIONÁLNÍ PRVEK, REGIONALISMUS.....	- 14 -
3.1.1 Region.....	- 14 -
3.1.2 Regionalismus	- 14 -
3.1.3 Regionální prvek	- 15 -
3.2 VYUŽITÍ REGIONU VE VÝUCE VLASTIVĚDY	- 15 -
3.3 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA A EXKURZE	- 16 -
3.3.1 Etapy vycházky a exkurze.....	- 17 -
4 PROJEKTOVÁ VÝUKA	- 19 -
4.1 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ POJMŮ.....	- 19 -
4.1.1 Projekt.....	- 19 -
4.1.2 Projektová metoda	- 20 -
4.1.3 Projektové vyučování	- 20 -
4.2 ROZLIŠENÍ PROJEKTOVÉ VÝUKY OD INTEGROVANÉ TEMATICKÉ VÝUKY	- 22 -
4.3 VÝHODY A NEVÝHODY PROJEKTOVÉ VÝUKY	- 22 -
4.3.1 Výhody projektové výuky.....	- 23 -
4.3.2 Nevýhody projektové výuky	- 24 -
4.4 FÁZE REALIZACE PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ	- 24 -
4.5 ROLE UČITELE V PROJEKTU	- 25 -
5 POHOŘÍ JESENÍKY	- 27 -
5.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OBLASTI	- 27 -
5.2 PODNEBÍ	- 27 -
5.3 ROSTLINSTVO.....	- 28 -

5.4	ŽIVOČICHOVÉ.....	- 29 -
5.5	CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST JESENÍKY	- 30 -
5.6	VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI JESENICKA.....	- 31 -
5.6.1	Vincenz Priessnitz (1799 - 1851).....	- 31 -
5.6.2	Johann Schroth (1798-1856).....	- 31 -
5.6.3	Edmund Weiss (1837 – 1917).....	- 32 -
6	CHARAKTERISTIKA NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH OBLASTÍ JESENICKA.....	- 34 -
6.1	REJVÍZ	- 34 -
6.1.1	Mechová jezera.....	- 34 -
6.1.2	Obec Rejvíz.....	- 35 -
6.2	JESKYNĚ NA POMEZÍ.....	- 36 -
6.3	KARLOVA STUDÁNKA.....	- 36 -
6.4	ÚDOLÍ BÍLÉ OPAVY	- 37 -
6.5	NEJVYŠŠÍ HORA JESENÍKŮ.....	- 39 -
6.6	VODNÍ ELEKTRÁRNA DLOUHÉ STRÁNĚ	- 39 -
6.7	VELKÉ LOSINY	- 40 -
6.8	MĚSTO JESENÍK.....	- 42 -
6.9	PRADĚDOVA GALERIE	- 42 -
6.10	BRUNTÁL, MĚSTO MEZI HORAMI A VODOU.....	- 43 -
6.10.1	Historie města.....	- 43 -
6.10.2	Nejvýznamnější památky města.....	- 44 -
7	EMPIRICKÁ ČÁST.....	- 47 -
7.1	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	- 47 -
7.2	CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	- 47 -
7.3	HYPOTÉZY A ÚKOLY PRÁCE	- 47 -
7.4	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	- 48 -
7.5	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	- 48 -
7.6	OVĚŘENÍ PLATNOSTI PŘEDPOKLADŮ VÝZKUMU A SHRNUÍ VÝSLEDKŮ	- 60 -
8	PROJEKT "NAŠE MĚSTO BRUNTÁL"	- 62 -
8.1	CHARAKTERISTIKA PROJEKTU.....	- 62 -
8.2	REALIZACE PROJEKTU	- 65 -
8.2.1	1. DEN – Zahájení projektu	- 65 -
8.2.2	2. DEN	- 68 -
8.2.3	3. DEN	- 71 -
8.2.4	Závěr a hodnocení projektu.....	- 73 -
9	PROJEKT "KRÁLOVSTVÍ DĚDA PRADĚDA"	- 74 -
9.1	CHARAKTERISTIKA PROJEKTU.....	- 74 -
9.2	REALIZACE PROJEKTU	- 77 -

9.2.1	Celkové zhodnocení projektu.....	- 103 -
10	ZÁVĚR	- 104 -
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	- 105 -
11.1	LITERATURA	- 105 -
11.2	JINÉ ZDROJE	- 109 -
11.3	INTERNETOVÉ ZDROJE	- 109 -
11.4	ZDROJE PŘÍLOH	- 113 -
	SEZNAM OBRÁZKŮ	- 119 -
	SEZNAM PŘÍLOH	- 120 -
	PŘÍLOHY	- 122 -

ÚVOD

Při pomyslení na rodný kraj se každému člověku vybaví spousta krásných vzpomínek z dětství. Právě v rodném domově jsme poprvé dětskými smysly poznávali blízké okolí domova a místní přírodu. Rodný kraj je pro všechny tím nejkrásnějším místem na světě a památku na něj si uchováváme v srdci po celý život.

Ve své diplomové práci se proto zaměřuji na regionální vlastivědu na 1. stupni ZŠ a využití projektové výuky v učivu o regionu. Zvolila jsem si region města Bruntál, který je mým domovem a komplexně se zaměřuji na zdejší pohoří Jeseníky, jež se pyšní svým přírodním bohatstvím a krásou.

Cílem této diplomové práce je utříbit a rozšířit znalosti o tomto regionu a horách, v neposlední řadě zmapovat v tomto regionu názory učitelů na regionální vlastivědu a její praktické využití především v projektové výuce. Díky těmto informacím a výzkumu bylo pak dalším cílem vytvořit projekty využitelné v praxi a jež poslouží, společně s teoretickou částí, jako metodická pomůcka pro pedagogy v této lokalitě.

Diplomová práce je rozdělena do tří částí. V teoretické části se blíže seznamujeme s předmětem vlastivěda, dále se zaměřujeme na regionální vlastivědu a využití praktického poznávání, jež považujeme v této oblasti za důležité, nýbrž rodný kraj žáci nejlépe poznají díky vycházkám či exkurzím. Pozornost je zde věnována také projektové výuce, díky které je možné vyučovat o regionu netradičním způsobem a žákům tak blíže přiblížit učivo o zdejším kraji. K dobrému zařazení projektů do výuky je třeba znát důležité pojmy, které s touto metodou souvisí a především objasni klady a zápory projektové výuky. Závěrem teoretické části je kapitola, která popisuje a charakterizuje pohoří Jeseníky s bližším poznáním města Bruntálu i jeho historií.

Empirická část rozpracovává výsledky průzkumného šetření, které se uskutečnilo mezi učiteli 1. stupně základních škol bruntálského regionu. Hlavním cílem bylo zjistit, zda tito učitelé využívají projektovou výuku v regionální vlastivědě, jestli věnují svou pozornost výuce o regionu a zda ji zařazují i do jiných vyučovacích předmětů. Již jsme zde zmínili, že v regionální vlastivědě je důležité zapojovat vycházky a exkurze. Tudíž bylo dalším cílem průzkumného šetření zjistit, zda učitelé tyto organizační formy výuky propagují a využívají.

Praktická část nám přináší dva vypracované projekty. První projekt slouží k bližšímu poznání města Bruntál. Žáci se zde seznamují s historií města, jeho kulturními i přírodními památkami a významnými osobnostmi města. Tento projekt je určen pro žáky 4. ročníku ZŠ.

K utužení učiva o regionu a hlubšímu poznání okolní přírody a památek slouží následující projekt "Království Děda Praděda", jenž je určen pro žáky 5. ročníku ZŠ. Žáci poznávají krásu zdejších hor, chráněné živočichy i rostliny a zdejší kulturní i přírodní památky.

V závěru diplomové práce nalezneme seznam použité literatury a elektronických zdrojů, ze kterých jsme čerpali informace a náměty pro sepsání diplomové práce. Jsou zde přiloženy také přílohy.

1 VLASTIVĚDA VE VÝUCE NA 1. STUPNI ZŠ

1.1 Pojetí vlastivědy

V učivu primární školy zaujímá předmět vlastivěda zvláštní postavení. Pomocí vlastivědy si žáci osvojují základní hodnoty společnosti a principy, kterými se řídí. To se odráží ve vztahu ke kultuře a lidské práci, zejména pak k domovu, vlasti a historii s ní spjatou, což tvoří pomyslnou protiváhu k učivu čtení, psaní a počítání, které jsou měřítkem žákovy gramotnosti. Vlastivěda je v dnešní moderní společnosti velmi důležitá. Zahrnuje velkou oblast poznání a utváří žebříček morálních hodnot jedince, jež se odráží ve smyslu pro právo a spravedlnost. V současné společnosti je rovněž důležité pochopení nebezpečí protiprávního jednání a z toho plynoucích důsledků. Ve vlastivědě je pozornost žáka vedena k realitám, ke skutečnosti, která ho obklopuje.

Vlastivěda je používána jako integrovaný předmět slučující několik izolovaných předmětů, jako je např. občanská výchova, zeměpis, dějepis. Plynule navazuje na učivo prvouky a rozšiřuje další žákovy vědomosti o obci, místní krajině a celé České republice. Dále propojuje jeho zkušenosti, dovednosti a poznatky z osobního života a vyučování s informacemi ze sdělovacích prostředků (Vavrdová, 2009).

1.1.1 Cíle, úkoly a funkce vlastivědy

Význam předmětu vlastivědy vystihuje např. Vavrdová (2009): *"Hlavním cílem je naučit žáky vědomě uvažovat o obecných problémech jednotlivců i celé společnosti, rozvíjet schopnost myslet, orientovat se, pohybovat se tak, aby poznání, které se týká reálné skutečnosti, se opíralo o aktivní vnímání a pozorování, o schopnost aktivně zpracovat své prožitky a zkušenosti"* (s. 31).

Vlastivědu především chápeme jako přípravu pro občanský život v naší vlasti, státech Evropské unie, potažmo celé Evropě, nebo kdekoli ve světě. Snažíme se o propojení většiny témat s tím, co je žákům blízké, srozumitelné, čím žáci žijí a propojení těchto témat s jejich zájmy a požadavky globalizovaného světa 21. století na jejich znalosti.

V neposlední řadě je nezbytné na vlastivědu nahlížet jako na přípravu k hlubšímu bádání v uspořádání a proměnách lidské společnosti (Dvořáková-Bloudková a kol., 2003).

1.2 Historický přehled vlastivědného vyučování

S vlastivědným učivem se lidé setkávají už od samého počátku, kdy bylo součástí věcného učení. Již v prvobytně pospolné společnosti byly důležitým učivem poznatky z

oblasti přírody, jež lidé využívali a byli tak v neustálém styku s okolím. Vznik raně otrokářských států s sebou přineslo rozdělení obyvatelstva. Pracovně se vzdělávali pouze lidé z nižších vrstev, když to příslušníci vyšší vrstvy měli možnost dosáhnout širšího vzdělání (např. čtení, psaní, matematika, astronomie, fyzika).

V antickém Řecku a Římě kladli důraz na věcné učení a pozornost byla také věnována přírodním vědám. Zde se objevují nejvýznamnější filozofové Sokrates a Aristoteles. Středověké vzdělání pojímá spíše výchovu mravní v duchu křesťanství. V renesančním období je významným myslitelem Jan Ámos Komenský, který svou zásadou názornosti spojuje věcné učení s vyučováním jazyků. Tato skutečnost je zaznamenána v jeho díle Brána jazyků. V jeho dalším díle Svět v obrazech je vyzdvihováno věcné učení. Za vlády Marie Terezie došlo k většímu začleňování vlastivědného učiva, neboť zavedla povinnou školní docházku, čímž poskytla elementární vzdělání, tzn. čtení, psaní, počítání a náboženství. Objevuje se další významné dílo Kniha metodní od J. I. Felbigera, která pojednává o zeměpisu. Díky této knize žáci podle vyobrazení zemského povrchu poznávají rozlohu pohoří, plošnou velikost zemí, rozvětvení toků řek a vzdálenosti mezi památnými místy.

Poprvé se s učebním předmětem vlastivěda setkáváme v roce 1915a to ve 3.-5. ročníku obecné školy. Svou podstatou navazovala na věcné učení, ale obsah byl výrazně zaměřen na učení o vlasti. Věcné učení se tak členilo podle zmíněných učebních osnov:

- a) v 1. a 2. ročníku na prvouku;
- b) ve 3. - 5. ročníku na vlastivědu jako samostatný předmět;
- c) v 6. - 8. ročníku na zeměpis, dějepis, přírodopis a přírodopyt.

Důraz byl kladen na to, že prvouka i vlastivěda mají ve všech směrech vycházet z přírodního a společenského prostředí žáka.

Začátkem 20. stol. se značně projevovaly různé pedagogické názory. Pedagogicko-psychologický přístup přináší Rudolf Šimek, který ve své knize Vlastivěda v národní škole (1922) vyjadřuje názor, že vlastivědné učivo by mělo vycházet pouze ze zájmů žáků a odstranit reálie, které podle něj žáky přetěžovaly nepřiměřeným učivem a fakty.

I když se jeho názory setkaly s kladným ohlasem, v praxi se tyto myšlenky neprosadily. Z prací Šimka vycházel Norbert Černý, který začal problematiku vlastivědy zpracovávat v roce 1918. Samostatná práce žáků, principy tvořivosti a individualizace vyučování jsou výsledkem nových přístupů k problematice vlastivědy objevujících se od roku 1926. K novým revizím učebních osnov, podle kterých se vyučovalo až do roku 1945, se rovněž Černý připojil.

V roce 1946 dostala vlastivěda nové pojmenování a to učení o vlasti a učení o přírodě. Tento název se ovšem v praxi neuchytil a tak se roku 1948 zavádí zpět název vlastivěda. Jeho metodika, stejně jako výběr učiva, jeho uspořádání a zpracování se nemění od vyučování podle osnov z roku 1933. Rozdíl byl znatelný hlavně v úkolech, které odpovídaly tehdejší společnosti a jejím potřebám. V roce 1948 došlo ke změně osnov, důsledkem čehož byly vydány nové učebnice, které však pro žáky byly příliš obsáhlé, přestože inspirovali k jejich samostatné práci. Vlastivěda se vyučovala jen ve 3. ročníku podle jednotné učebnice, ve 4. ročníku se učilo o živé přírodě a obrázky z dějin a v 5. ročníku bylo učivo o neživé přírodě a o Československé republice. Tyto osnovy však měly spoustu nedostatků. K problémům věcného učení se rovněž vyjadřoval O. Chlup, který se zabýval rozbořem dětského poznání, jež mělo pro věcné učení ve spojení s jazykem velký význam.

V roce 1953 učební osnovy nezahrnovaly vlastivědu jako samostatný předmět. Věcné učení zařazené ve 3. a 4. ročníku bylo součástí mateřského jazyka a v 5. ročníku probíhala výuka třech reálných předmětů: přírodovědy, zeměpisu a dějepisu. K dalším změnám učebních osnov a pojetí věcného učení dochází v roce 1960 se zavedením základní devítileté školy. Ve 3. a 4. ročníku bylo z vyučování mateřského jazyka vyčleněno věcné učení a v 5. ročníku se sloučilo vyučování dějepisu, zeměpisu a přírodovědy do samostatného předmětu vlastivěda, která měla dvě složky- přírodovědné a společenské.

Po roce 1976 vlivem změn byla základní škola rozdělena na dva čtyřleté stupně, modernizovalo se učivo a vznikaly nové učebnice. Ve 3. ročníku byla vlastivěda zařazena jako učení o domově a vlasti a nauka o obci a krajině, ve 4. ročníku se žáci učili o Československu. Významnou změnou pro dějiny i školství byl rok 1989. Ve školním roce 1990/91 se ve 3. ročníku vyučovala prvouka s vlastivědnou částí a samotný předmět vlastivěda byl pouze ve 4. ročníku. V roce 1991 MŠMT ČR¹ přináší nové osnovy, jež obsahují vzdělávací programy - Obecná škola (1995), Základní škola (1996) a Národní škola (1997). Předmět vlastivěda je vyučován ve 4. a 5. ročníku základní školy (Vavrdová, 2009).

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

1.3 Současné pojetí předmětu vlastivěda

Od roku 2005 je uveden v platnost Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), který vychází z Národního programu vzdělávání a školského zákona. Učivo vlastivědy, jež je dosud zahrnuto do předmětů prvouka (1.-3. ročník) a vlastivěda (4.-5. ročník), se v tomto programu realizuje ve vzdělávacím oboru Člověk a jeho svět. Tato vzdělávací oblast je členěna do pěti tematických okruhů, z nichž se ve vlastivědě realizují konkrétně tyto tři okruhy: Místo, kde žijeme; lidé kolem nás; Lidé a čas (RVP ZV, 2013).

Podrobnějšímu popisu této oblasti se budeme věnovat v následující kapitole.

2 UČIVO VLASTIVĚDY V RVP ZV

RVP ZV je spolu se Školním vzdělávacím programem zaveden do praxe od školního roku 2007/08. Cílem dokumentu je nahradit všechny dosavadní vzdělávací programy (Základní školu, Obecnou školu, Národní školu) a dává tak školám možnost pro svou vlastní tvořivost. Jeho obsahem jsou dlouhodobé cíle, stanovuje pojetí oblastí vzdělávání, očekávané kompetence i obsah a cíle jednotlivých vzdělávacích oblastí a oborů.

Poznatky a údaje, které se vztahují k této kapitole, jsme čerpali ze schválené verze Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, který vstoupil v platnost dne 1.9.2005 (RVP ZV, 2013).

2.1 Cíle RVP v základním vzdělání

Základní vzdělávání usiluje v první řadě o naplnění těchto cílů:

- *"umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2013, s. 9-10).*

2.2 Klíčové kompetence

"Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Smyslem a cílem

vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti“ (RVP ZV, 2013, s. 11).

Osvojování klíčových kompetencí je složitý a dlouhodobý proces, jež začíná už v předškolním vzdělávání a utváří se po celý život. Získané klíčové kompetence na základní škole tak tvoří důležitý pilíř pro žáka a jeho celoživotní učení při vstupu do života i zaměstnání. Klíčové kompetence se navzájem prolínají a ovlivňují. Tudiž nejsou od sebe izolovány a k jejich rozvíjení směřuje veškeré vzdělávání a aktivity, jež probíhají ve škole (RVP ZV 2013).

"Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní" (RVP ZV, 2013, s. 11).

2.3 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

2.3.1 Charakteristika vzdělávací oblasti

"Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život" (RVP ZV, 2013, s. 38).

Vzdělávání v této oblasti rozvíjí u žáků jeho poznatky, dovednosti a zkušenosti, které byly získány již v předškolním vzdělávání a v rodině. Pozorováním a pojmenováváním věcí, jevů a dějů, jejich vzájemných vztahů a souvislostí se utváří žákův prvotní ucelený obraz světa. Seznamují se s nejbližším okolím a postupně poznávají vzdálenější místa, osoby, jevy a složitější děje. Poznávají mezilidské vztahy, vnímají hodnotu lidských výtvorů i přírodních krás a reagují na podstatné věci, o kterých mohou přemýšlet. Na základě poznání svých potřeb a požadavků světa kolem sebe se žáci učí porozumět základním vztahům dnešní společnosti, soudobému způsobu života a vnímat přítomnost jako výsledek minulosti a nutný výchozí bod do budoucnosti. Prostřednictvím osvojení těchto dovedností se žák naučí reagovat na navozené myšlenky, přičemž je schopen vyjádřit svůj názor a zároveň respektovat

názory a myšlenky jiných lidí. Úspěšné vzdělávání je podmíněno vlastním prožitkem žáků při konkrétních nebo modelových situacích. Významný příspěvek představuje osobní příklad učitelů. Praktická zkušenost žáků je velkou pomocí, jak při zvládnutí nové role školáka, tak při upevňování pracovních i režimových návyků.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je členěn do pěti tematických okruhů:

- Místo, kde žijeme;
- Lidé kolem nás;
- Lidé a čas;
- Rozmanitost přírody;
- Člověk a jeho zdraví (RVP ZV, 2013).

Obsah těchto tematických okruhů je uveden v příloze č. 1.

2.3.2 Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Stejně jako ve všech vzdělávacích oblastech, i v oblasti Člověk a jeho svět směřuje vzdělávání k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- *utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti;*
- *orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního rozpočtu;*
- *orientaci ve světě informací a k časovému a místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací;*
- *rozšiřování slovní zásoby v osvojovaných tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech;*
- *poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě respektu a společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů;*
- *samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní a bezkonfliktní komunikaci v méně běžných situacích, k bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů);*
- *utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně*
- *přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí*

- *objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět;*
- *poznávání podstaty zdraví i příčin jeho ohrožení, vzniku nemocí a úrazů a jejich předcházení;*
- *poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech" (RVP ZV, 2013, s. 39-40).*

3 REGIONÁLNÍ VLASTIVĚDA

3.1 Definice pojmů region, regionální prvek, regionalismus

Než se budeme podrobněji zabývat regionální vlastivědou, je třeba objasnit některé důležité pojmy.

3.1.1 Region

Ve slovníku cizích slov pro nové století je region stručně popsán jako: 1. krajinný celek; 2. správní celek, okrsek (Linhart, 2002, s. 317).

Pojem region je v Geografickém terminologickém slovníku charakterizován jako „vymezený územní komplex krajinné sféry s určitou jednotností vybraných složek“ (Havrlant, 1979, s. 187).

Rovněž rozděluje dva základní typy regionu:

- a) region homogenní, který se vyznačuje stejnorodostí svých vlastností;
- b) region heterogenní, který je kvalitativně nestejnorodý, avšak má funkční jednotnost (Havrlant, 1979).

Obdobnou definici a popis regionu najdeme v Ottově všeobecné encyklopedii (2009). Ta uvádí, že region je *„územní jednotka vymezená pro konkrétní účely na základě určitých znaků (tzv. regionalizačních kritérií)“* (s. 302).

Na základě těchto znaků jsou rozlišeny dva základní druhy:

- a) fyzicko-geografický region: patří sem např. reliéf, vodstvo, a klima;
- b) sociálně-geografický region: jej zde zahrnována např. dojíždka.

Dále je zde region rozdělen podle velikosti na makroregiony, mezoregiony a mikroregiony (tamtéž).

3.1.2 Regionalismus

Termínem regionalismus označujeme společenskou praxi, při které usilujeme o zachování specifických kulturních a etnických tradic vyskytujících se v určitém území (Hončík, P. Regionalistika, regionalizace, regionalismus [online]).

Pojem regionalismus je charakterizován ve Slovníku cizích slov pro nové století jako: 1. úsilí o větší nezávislost, samostatnost oblastí; 2. lokálně patriotické tendence; 3. umělecké hnutí tematicky i obsahově zaměřené na danou oblast (Linhart, 2002, s. 317).

Universum: Všeobecná encyklopedie (2001) jej zas definuje následovně: *"označení pro hospodářské, politické a kulturní hnutí usilující o větší samostatnost jednotlivých oblastí, případně krajů, na ústřední moci."* (s. 74).

3.1.3 Regionální prvek

Regionálním prvkům věnuje velkou pozornost např. F. Povolný, který jej popisuje jako *"doklad společenskoekonomického dění spolu s přírodními jevy, jež blíže charakterizují a dokumentují zvláštnosti určité oblasti"* (Povolný, 1968, s. 1-2).

Následně rozděluje regionální prvky na:

- geografické - zahrnujeme zde např. geomorfologické útvary, terénní zvláštnosti, přírodní útvary, vodstvo, výskyt druhů rostlinstva a živočišstva, druhy půd aj.,
- sociální - patří sem sociální zvláštnosti geografické oblasti, kterými jsou od sebe rozlišovány průmyslové a zemědělské oblasti,
- populační - tyto prvky souvisí s hustotou osídlení, zahrnují také katastrální plány, sídlištní síť, mapy okresů apod.,
- ekonomické - dávají informace o hospodářském potenciálu oblasti,
- komunikační a kulturní - předkládají svědectví o mezilidských vztazích, o bohatosti národa a lidové kultury (Povolný, 1968).

Podle jiných kritérií je možné regionální prvky členit do tří skupin. Prvky se týkají historie, současnosti a budoucnosti obce a regionu.

- Historie- řadíme zde dějiny obce, první písemné zmínky, archeologické nálezy, historické události a osobnosti, lidové tradice apod.,
- Současnost - aktuální stav průmyslu, zemědělství, školství, stav životního prostředí, kultura, živočišstvo aj.,
- Budoucnost - patří sem plány na rozvoj obcí a kraje, výstavby, zlepšování životního prostředí apod. (Fabiánková, 1996).

3.2 Využití regionu ve výuce vlastivědy

Orientační schopnosti ve vlastivědě začínají být rozvíjeny při poznávání blízkého okolí, domova a školy, a postupně se zvětšují na obec, město, případně části města, širší okolí obce nebo města až k poznání jednotlivých regionů České republiky.

Místní krajinou rozumíme ve vlastivědě nejdříve území obce či města, v němž se nachází škola. Může to ale také být území obcí, ve kterých žáci bydlí a odkud dojíždí do školy. Žáci poznávají reliéf místní krajiny, poznávají aktivity lidí jejich a změny, jež jsou

těmito činnostmi podmíněny. Postupně je region rozšiřován na širší okolí obce, města. Žáci jsou seznamováni s krajinou a jejími dominantami jako je les, vodstvo, dopravní komunikace, sídla. Důležitou součástí je poznávání historie obce (města) díky kronikám, návštěvou muzea či jiných významných objektů.

Nesmíme zapomenout, že žáci v tomto věku jsou do problematiky poznávání místní krajiny teprve uváděni. Proto je důležité vhodně vybírat učební materiál. Na empirii dětí by měla být kladena velká pozornost. Zároveň by se měly vytvářet takové situace, kde se rozvíjí poznávání žáků s využitím těchto poznatků v praxi.

Vlastivědné učivo poskytuje spoustu možností uplatnění všech didaktických zásad při vyučování. Především hovoříme o zásadě názornosti a spojení teorie s praxí. Každý region bývá charakterizován svou historií, přírodním bohatstvím či ekonomikou. Odlišuje se od ostatních regionů svými zvyky, lidovými písněmi, kroji, svou lidovou slovesností, pověstmi, architektonickými stavbami atd. Významnou úlohu plní také památkové objekty. Mohou být zdrojem hlubšího poznávání, vzdělávání a velkou částí ovlivňují současný život. Žák se také blíže seznámí s historií regionu a obohacují se jeho zkušenosti. Mezi tyto objekty řadíme zámky, muzea, galerie, skanzeny, apod.

Ze strany učitele je proto důležité, aby se zajímal o různá kulturní zařízení ve svém regionu a svou informovaností tak obohatil vzdělávání žáků. Významnou roli tak hraje muzeum a vzájemná spolupráce muzea a školy. Muzeum by mělo školy informovat o svých programech určených školám a ta by měla pomáhat vybírat vhodné výstavy či expozice. Zároveň by tak škola měla návštěvu muzea zařazovat do svých programů, připravovat žáky na návštěvu muzea a rovněž poskytovat navštívenému muzeu zpětnou vazbu (Vavrdová, 2009).

3.3 Vlastivědná vycházka a exkurze

V této kapitole bychom se chtěli blíže zaměřit na vyučovací formy uskutečňované mimo školu, jelikož se přikláníme k názoru T. Kotena (2006), který uvádí, že ve vlastivědě bývají žáci často zaplavováni verbalismy, spoustou dat a údajů místo skutečného poznání a vzbuzení zájmu. Tyto informace bývají záhy zapomenuty, jelikož často není vytvořena citová vazba k předmětu a učiteli.

K těmto základním vyučovacím formám přiřazujeme exkurzi a tematickou vycházku. Jen díky těmto metodám vytvoříme u žáka citový vztah k rodnému městu, které by mělo bezprostředně znát a probudíme v něm zájem o kulturní památky, historii či o přírodní bohatství. Propojují se tak prvky zeměpisné, dějepisné a přírodopisné (Koten, 2006).

"Vycházka nebo exkurze je taková organizační forma vyučování, která se uskutečňuje v přírodním, společenském či výrobním prostředí a žáci zde získávají vědomosti o předmětech a jevech z dané oblasti v přirozených podmínkách" (Horák, 1990, s. 161).

Vycházky a exkurze se také zařazují mezi metody, protože se v podstatě jedná o organizační formu, ve které bývá uplatněna řada metod (např. pozorování, jež je doplněno vysvětlováním a rozhovorem, beseda apod.).

Vycházky a exkurze lze dělit podle různých hledisek. Autor je rozděluje následovně:

Podle zařazení do vyučovacího procesu rozlišujeme vycházky (exkurze):

- úvodní – získávání zkušeností a poznatků, jež budou využity v následujících vyučovacích hodinách,
- závěrečné – doplnění a ověření již získaných poznatků a závěrečné shrnutí.

Podle vztahu k obsahu vyučování je rozdělujeme následovně:

- tematické – zaměřené na jedno téma nebo daný problém,
 - komplexní jednopředmětové – týkající se více částí učiva jednoho předmětu,
 - komplexní víceředmětové – získávání a ověřování poznatků z více předmětů.
- (Horák, 1990).

3.3.1 Etapy vycházky a exkurze

Vycházku a exkurzi zpravidla rozdělujeme na tyto etapy:

1. Příprava učitele: vyžaduje po učiteli jednak prostudování mapy či dostupné literatury a jednak také zjištění, jestli je vybraný úsek trasy na vycházku reálný vzhledem k optimálním možnostem dětí. Aby učitel stanovil obsah práce žáků, musí provést obhlídku terénu a provést daná měření a pozorování, případně zakreslit náčrty. Při vytváření závěru své práce i práce žáků musí brát v potaz jejich počet na vycházce.
2. Příprava žáků: žáky seznámíme s cílem a plánem vycházky. Velmi důležitá je motivace žáků, která u nich vzbudí zvědavost a touhu po poznání nových věcí. Rovněž rozdělíme úkoly a pomůcky.
3. Vlastní vycházka či exkurze: učitel postupuje podle plánu, který si připravil. Ještě před odchodem z budovy školy musí zkontrolovat výbavu žáků a vysvětlit pravidla bezpečnosti. Žáci plní zadané úkoly pod vedením učitele, případně shromažďují materiál. Výklad musí být stručný a všem srozumitelný. Na závěr učitel shrne získané poznatky a zkontroluje, zda byly splněny úkoly.

4. Závěrečné zhodnocení a využití výsledků: V závěrečné části vycházky si žáci utřídí získané materiály (náčrty, kresby, pohlednice, fotografie, atd.) a mohou z nich tak vytvořit malou výstavu ve své třídě nebo na chodbě školy. Tuto expozici lze doplnit i o další artefakty, které žáci získali jiným způsobem (Horák, 1990).

Na 1. stupni ZŠ je nejvíce využívána a preferována forma vycházek, obzvláště v předmětech prvouka, vlastivěda a přírodověda. Vycházku je ovšem možné zařadit v rámci všech předmětů. Žáci se seznamují s přírodou ve všech ročních obdobích, blízkým okolím domova a školy, památkami, kulturou a současným děním. Ve vycházce je rovněž možné uplatnit prvky dopravní výchovy a tělovýchovné činnosti apod. (Nelešovská, Spáčilová, 2005).

Shrneme-li tedy tyto poznatky, můžeme pak vyvodit, jaké nároky vycházka (exkurze) požaduje a jak by se měla využít v dalším vyučování vlastivědy.

Vycházka klade nároky jednak na:

- učitele a jeho přípravu;
- žáky a jejich přípravu;
- vlastní provedení vycházky;
- využití vycházky.

Vycházek má být využito v dalším vyučování vlastivědy:

- při probírání nové látky;
- při opakování a zkoušení;
- v ostatních učebních předmětech podle potřeby (Vavrdová, 2009).

Zařazení vycházek, exkurzí či jiných vyučovacích metod v regionální vlastivědě umožňuje projektová výuka, kterou si popíšeme v následující kapitole.

4 PROJEKTOVÁ VÝUKA

Dnešním úkolem školy i učitelů je vést žáky k samostatnosti a naučit je, aby svépomocí pracovali se získanými poznatky a samostatně dokázali řešit dané problémy. Nejdůležitější podnět a žákův zájem k učivu vyvolává motivace. Proto je v tomto ohledu dobré a účinné zařadit do vzdělávacího procesu projekt, jelikož splňuje zmíněné požadavky (Dvořáková, 2009).

4.1 Terminologické vymezení pojmů

Než se blíže seznámíme s projektovou výukou, jejími podobami, klady a zápory, je třeba si objasnit a definovat některé důležité pojmy, které se vyskytují v pedagogické i odborné literatuře a vážou se k tomuto tématu. Jsou to projekt, projektová metoda a projektové vyučování. Stejně jako název, ani terminologické vymezení těchto pojmů nemá ustálenou podobu a liší se podle pojetí různých autorů, od pragmatické pedagogiky až do současnosti (Trnová, 2012).

4.1.1 Projekt

J. Maňák a V. Švec (2003) projekt vymezili jako *"komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu"* (s. 168).

Stejně tak i T. Koten si projekt představuje jako *"určitý konkrétní komplexní útvar včetně cesty, kterou vzniká"* (Koten, 2009, s. 37).

W. H. Kilpatrick, znám také jako otec projektové metody, zdůraznil praktický význam projektů. Jak uvádí jeho definice z roku 1918, *"Projekt jest určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě"* (Coufalová, 2010, s. 10).

Autor rovněž projekt považuje za prostředek k výchově charakteru s mravním a sociálním obsahem. Z osobnostního hlediska se tak rozvíjí hlavně tvořivost a vlastní píle. Důležité je podle něj odstranit strach, který byl motivací k učení a nenávisť žáků ke škole (Dvořáková, 2009).

Sdílíme názor Pettyho, který taktéž uvádí, že projekt je úkol popřípadě série úkolů, které mají žáci plnit, a to buď individuálně či ve skupině (Petty, 1996).

Naopak S. Vrána (1936) charakterizuje projekt jako *"podnik žáka"*. Dále konstatuje, že je to činnost, za kterou přebírá žák odpovědnost a klade úsilí k dosažení nějakého cíle.

4.1.2 Projektová metoda

Abychom správně pochopili projektovou metodu, je třeba zdůraznit poměr žáka a učitele vzhledem k učení. Učení může být motivováno vnitřně, když se žák chce učit ze svých vlastních pohnutek, nebo může být učení motivováno zevně, to jest na přání učitele. Projektová metoda vyžaduje a předpokládá učení vnitřní (Vrána, 1936).

Projektová metoda bývá v odborné literatuře definována zpravidla pomocí projektu. Tomuto pojetí je nejbližší definice J. Průchy, E. Walterové a J. Mareše: *"vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním"* (Průcha a kol., 2001, s. 184).

Pokud nahlížíme na projekt jako na podnik žáka, pak můžeme projektovou metodu vnímat podle J. Kratochvílové (2009, s. 37) jako *"uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce."* Kratochvílová také vytyčila charakteristické znaky projektové metody jako systému činností, přičemž vycházela ze znaků J. Valenty:

1. Je to organizovaná učební činnosti, která směřuje k danému cíli - realizace projektu a jeho výstup.
2. Činnost, která se nedá předem přesně naplánovat krok za krokem.
3. Činnost, jež vyžaduje žakovu aktivitu a samostatnost.
4. Tvořivá činnost, která reaguje na různé změny v průběhu projektu.
5. Činnost, která je většinou řízená vnitřně, tzn. autoregulovaná.
6. Činnost, která rozvíjí osobnost žáka, jak z teoretické tak i praktické stránky a vede k odpovědnosti za výsledek.
7. Využití teorie, zkušenosti a hlavně praktické činnosti je pro žáka motivací k učení a přispívá k rozvoji jeho sebepojetí (Kratochvílová, 2009).

4.1.3 Projektové vyučování

Pedagogický slovník definuje projektovou výuku jako *"vyučování na projektové metodě"* (Průcha a kol., 2001, s. 184).

S touto definicí se ztotožňuje i J. Kratochvílová (2009). Autorka rovněž zdůrazňuje hlavní znak projektového vyučování, a to jest, že žáci projekt vytváří od jeho počátečního plánování až po zhotovení výsledného produktu nebo artefaktu. Závěrem může také být výstup projektu a zprostředkování výsledných informací druhým.

Srovnáme-li projekt s frontální výukou², najdeme zde několik výrazných rozdílů. Projekty jsou komplexnější, protože se skládají z několika rozmanitých fází a využívají se při nich různé sociální formy spolu s metodami učení (hraní rolí, reportáž, experiment atd.). Projekty jsou rovněž zaměřeny na žádanou oblast učebních cílů. Takto charakteristické znaky projektu jako organizační formy vnímá H. Grecmanová (1997).

Sdílíme názor Tomkové, Kašové a Dvořákové, které uvádí, že *"projektové vyučování naplňuje požadavky na moderní, efektivní vzdělávání, jehož prostřednictvím žáci poznávají nejen náš svět, ale také sami sebe, své možnosti a aktuální limity"* (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 7).

Podle etap vyučování můžeme projektovou výuku zařadit jako úvodní a motivační k tématu, ale také k procvičení a aplikaci poznatků nebo na závěrečné celkové prověření vědomostí a dovedností žáků. Zároveň může sjednotit a propojit osvojené poznatky z různých vzdělávacích oborů. Všechny jednotlivé etapy mají svoje zacílení a specifické zpracování (Dvořáková, 2009).

Projektové vyučování rozvíjí u žáků spoustu dovedností a samostatné získávání vědomostí k řešení daných problémů. Zároveň se tak zvyšuje aktivita žáků, kteří využívají rozumové dovednosti vyššího řádu jako je tvořivost, hodnocení, analýza a syntéza. Žákova osobní zkušenost je zdrojem motivů, rozvíjí zájmy a napomáhá k řešení různých problémů praktického života. Zároveň s kognitivními dovednostmi se přirozeně také rozvíjejí sociální dovednosti žáků (Grecmanová, Urbanovská, 1997).

Jelikož bývá výuka v projektech velmi živá záležitost, dává učitelům možnost vidět žáky v nových a autentických situacích. Díky tomu tak mohou rozpoznat jedinečnost a potřeby žáků což jim napomáhá k hodnocení jejich problémů a sledovat individuální pokrok (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

Při shrnutí těchto názorů je projektová výuka vnímána za vyučovací metodu (Průcha 2001), za komplexní metodu vyučování (Kratochvílová 2009) i za organizační formu výuky (Skalková 1995). Projekt lze ovšem také chápat podle J. Valenty jako jedinečné zpracování vyučovacího obsahu, jako jednu variantu způsobu koncentrace učiva. (Valenta, 1993).

²Tradiční způsob vyučování, v němž učitel pracuje hromadně se všemi žáky ve třídě jednou společnou formou, se stejným obsahem činnosti.

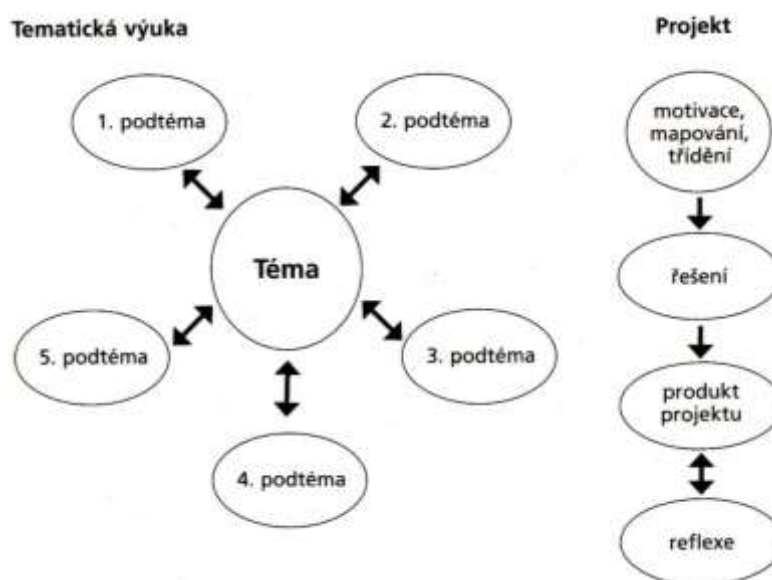
V projektové výuce se vyučuje napříč osnovami. Jestliže jsou takto žáci vedeni kooperativním způsobem, vznikají ve třídním kolektivu pevnější sociální vazby, lepší spolupráce a tak příjemnější klima i díky úbytku kázeňských přestupků (Koten, 2006).

4.2 Rozlišení projektové výuky od integrované tematické výuky

Ačkoliv je tematická výuka blízká projektům, nejedná se o totožné způsoby práce. Hlavní a nejvýraznější rozdíl je, že tematická výuka rozpracovává téma do šíře, když to projekt má za cíl dospět k výslednému produktu (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

Nyní si objasníme blíže pojem integrovaná tematická výuka. Tematická výuka vyplývá z daného tématu, na které mohou obsahově navazovat různé vyučovací předměty. V centru zájmu je hlavní téma, ze kterého vychází různá podtémata. Ty jsou uskutečňována i v jednotlivých předmětech. Tematická výuka může také spočívat ve sběru podkladů či informací pro projektovou výuku (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

Charakter tematické výuky a projektu vyjadřují dvě následující schémata:

Obrázek 1: Schematické vyjádření charakteru tematické výuky a projektu

Zdroj: (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009)

4.3 Výhody a nevýhody projektové výuky

Jelikož se projektová výuka stává téměř módní záležitostí, musíme kriticky posoudit, kdy a jak je vhodné ji užít a zároveň se tak vyvarovat přílišnému zařazování projektů do výuky. K přípravě dobrého projektu je potřeba, aby učitel zvážil a zhodnotil její přednosti i

omezení, čímž se vyhne zklamání z neúspěchu. K tomuto posouzení je třeba mít teoretické základy projektové výuky (Trnová, 2012).

V následující kapitole si shrneme hlavní výhody a nevýhody projektové výuky, jejichž záměry a principy vychází z RVP ZV.

4.3.1 Výhody projektové výuky

Z hlediska procesu učení:

- Projektovou výukou žáci dosahují cílů základního vzdělávání, jak je již stanovuje RVP ZV.
- Díky projektové výuce umožňujeme rozvíjet klíčové kompetence.
- V projektové výuce zařazujeme průřezová témata do běžné výuky a využíváme i mezipředmětové vztahy.
- Žáci řeší problémové situace a úkoly, jež je připravují na reálný život.
- Vede žáky k přirozenému způsobu poznávání nových věcí a zprostředkovává chápání v celistvostech.
- Umožňuje zařazení interkulturních témat do výuky, jež posiluje žákovy vlastnosti, např. toleranci, schopnost řešit konflikty, respekt k rozdílným názorům apod.
- Projektová výuka rozvíjí a posiluje sociální učení žáků.
- Mění se organizace výuky.

Z hlediska žáka:

- Nabízí větší motivaci žáků, která je vedena jeho individuálním úsilím a zájmem dosáhnout výsledného produktu vlastními silami.
- Mění se postoj žáka, učení vnímá jako nepostradatelnou součást pro život.
- V projektové výuce se respektují individuální potřeby žáka.

Z hlediska učitele:

- Při projektu se mění role učitele, který se stává partnerem a pomocníkem pro žáky. Jejich společnou činností se tak dostávají do přátelského kontaktu a posiluje se tím učitelova přirozená autorita. Učitel má možnost blíže poznat každého žáka.

Z hlediska školy jako instituce:

- Projektová výuka umožňuje žákům pracovat i s mimoškolními institucemi a získávat přímo v praxi právě ty potřebné kompetence, které si ve škole osvojí

jen teoreticky. Díky této metodě se škola může vyvíjet a profilovat (Dömischová, 2011).

4.3.2 Nevýhody projektové výuky

Při formulování nevýhod projektové výuky postupujeme obdobným způsobem jako při definování výhod a vycházíme z jistých hledisek.

Z hlediska žáka:

- Během projektu jsou žáci aktivnější, což vyvolává riziko nekázně ve třídě, jež může narušovat organizaci.

Z hlediska učitele:

- Příprava projektu i jeho samotná realizace je pro učitele velmi časově i organizačně náročná.
- Učitelé mají často zkreslené představy o tom, co je projektová výuka a jaké jsou její principy.
- Nedostatečná zkušenost učitelů s projektovou výukou.

Z hlediska školy jako instituce:

- Pro školu se projektová výuka může stát organizačně náročnou například tím, že narušuje tradiční rozvrh (Dömischová, 2011).

4.4 Fáze realizace projektového vyučování

Projektové vyučování probíhá několika fázemi, které si v této kapitole vytyčíme.

Podle Maňáka a Švece (2003) členíme průběh řešení projektu na několik fází:

1. Stanovení cíle projektu – zajišťuje, zda je projekt reálný a vhodný vůči daným podmínkám. Nejvýznamnější úlohou je motivace žáků, kteří dané téma přijmou za své a ztotožní se s ním.
2. Plánování – tato fáze zahrnuje prodiskutování plánu, výběr úkolů pro daného žáka či skupinu, odhad potřebného materiálu a kalkulaci nákladů, jak se bude prezentovat výsledný produkt. Vypracovaný plán by měl být všem zpřístupněn kvůli průběžné kontrole a do plánování by se měli zapojit všichni žáci.
3. Realizace – plnění aktivit, které spočívají hlavně na žácích a které mají zaručit očekávané výsledky. Učitel pozorně sleduje, hodnotí a srovnává, zda se vypracovaný plán shoduje s aktuálním stavem. Žáci na základě aktivit vnímají všemi smysly, pozorují, vyhledávají různé informace či vytváří produkt, provádí experimenty, využívají média atd.

4. Hodnocení – zveřejnění výsledků společné práce a celkové vyhodnocení práce na projektu. Žáky vede k sebehodnocení a sebereflexi, kterou se postupně učí. Velikou motivaci má na žáky i výstup projektu škole nebo širší veřejnosti. Posiluje se tak sebedůvěra ve vlastní schopnosti a přináší pocit uspokojení.

4.5 Role učitele v projektu

V tradičním vyučování působí učitel jako organizátor, který určuje cíle a postupy. Při projektové výuce se však podstatně mění jeho role. Učitel se tak stává poradcem žáků a účastníkem projektu. Nepředává žákům hotové poznatky, nýbrž má za úkol vytvořit takovou situaci a podmínky, které vzbudí u žáků touhu po objevování a potřebu poznávat nové věci. Projektová metoda tak rozvíjí a vytváří nový vztah mezi učitelem a žákem. Ti se stávají partnery a společně tvoří dílo od počátku až po výsledný produkt a každý z nich tak nese určitou část odpovědnosti.

V nejnižších ročnících se funkce učitele příliš nemění, stále zpravidla převládá řídicí funkce. Postupně se ale zvyšuje samostatnost žáků, zvyšuje se jejich zodpovědnost v průběhu projektu i ve výsledném projevu. Učitel tak přebírá novou roli a stává se poradcem. Už není tím, kdo hodinu vede, sám plánuje, vytváří a hodnotí, nýbrž má za úkol žákům pomáhat s určitými problémy a převádět je přes různá úskalí. Je logické, že děti v tomto věku nemohou všemu samy porozumět a vyzkoumat. Proto je zde učitel, aby byl v těchto kritických chvílích žákům nápomocen. Nesmíme ovšem opomenout, že učitel děti stále vede k samostatnosti a učí je spolupracovat a komunikovat s ostatními.

Učitel má taktéž za úkol vytvořit ve třídě klidné a bezpečné prostředí, aby se žáci nebáli projevit svou individualitu. V určitých projektech se můžeme setkat i s formálním vyjádřením změny postavení učitele, který se stává členem pracovního týmu a zároveň tak přijímá roli, která mu náleží.

V projektové výuce se mění i způsob, jakým se učitel připravuje na vyučování. Ten by si neměl představovat, že při dokonalé přípravě na projekt se zmenší jeho pracovní nasazení během samotné výuky. I když si žáci budou svou práci organizovat a částečně kontrolovat, projekt vždy přináší spoustu nečekaných situací, na něž musí učitel reagovat. Právě tyto neplánované události jsou velkou a neopakovatelnou příležitostí k rozvoji žáků.

Pokud učitel projekt důkladně promyslí a připraví, umožní mu to během projektu rozdělit svou pozornost a sledovat žáky individuálně, přičemž si stále zachovává kontrolu nad třídou jako celkem (Coufalová, 2010).

V následující kapitole se zaměříme na pohoří Jeseníky neboť region, ve kterém byl prováděn výzkum k diplomové práci, je součástí právě tohoto pohoří. Toto místo je opřeno mnoha pověstmi, nachází se zde spousta kulturních památek s bohatou historií a v neposlední řadě disponuje mnoha přírodními krásami a scenériemi.

5 POHOŘÍ JESENÍKY

5.1 Základní charakteristika oblasti

Jesenická oblast se nachází na nejsevernějším území Moravy a Slezska a jejich jádrem je Hrubý Jeseník. Podle geologů se zde zahrnuje oblast Králického Sněžníku, Rychlebských hor, Hrubý Jeseník, Nízký Jeseník a jejich podhůří. Kralický Sněžník (1424 m.), o který se dělíme s Polskem, se nachází západně od Hrubého Jeseníku. Z jeho svahů odtéká voda ke třem mořím. Hranici s Polskem také vytváří Rychlebské hory. Hrubý Jeseník vystupuje z Ramzovského sedla (759 m.), nadále klesá do Červenohorského sedla a pokračuje k nejvyšší hoře Moravy a Slezska, Pradědu (1492 m.). Východním směrem od Hrubého Jeseníku se rozkládá Nízký Jeseník. Tato dvě pohoří odděluje čára Vrbno pod Pradědem-Horní Město.

Formování Hrubého Jeseníku začalo již v mladších třetihorách tektonickými pohyby a dnešní podoba je dána díky erozní činnosti vody a vlivem ledovců. Na vrcholcích můžeme pozorovat zbytky obnažených skal, které eroze docela nerozabila. Nazýváme je mrazové sruby, z nichž jsou nejznámější Petrovy kameny nebo Vozka. Oproti tomu v Nízkém Jeseníku ve starších čtvrtohorách vystupovalo po tamějších zlomech k povrchu žhavé magma. Nízký Jeseník se tak zařadil k nejmladším sopečným okrskům u nás. Nejzajímavější pozůstatky stratovulkánů nacházíme na Bruntálsku (Uhlířský vrch, Venušina sopka, Velký a Malý Roudný). Je také třeba zdůraznit, že bez sopečné činnosti by v této oblasti nebylo jesenického lázeňství. Právě na Uhlířském vrchu byly posledními dozvuky vývěry minerálních vod.

Vrcholové části hor nebyli nikdy vhodné k zemědělství kvůli půdním a klimatickým podmínkám a proto zde nevznikala stálá sídliště. Tyto podmínky jsou však optimální pro turistiku a zimní sporty. Od nepaměti vznikaly v podhůří a údolích střediska železářství, sklářství, těžby rud a jiných nerostných surovin. Díky léčivým pramenům a zdravému prostředí zde vznikly proslulé lázně v Jeseníku, Lipové, v Karlové Studánce a Velkých Losinách (Šust, Země Světa Jeseníky, 2008).

5.2 Podnebí

Pro Jeseníky je charakteristické chladné a vlhké klima s vydatnými srážkami. Zimy zde bývají dlouhé s častými inverzemi, kdy je na hřebenech nádherné slunečné, teplé počasí a údolí zahalují mlhy. Na vrcholu Pradědu je průměrná roční teplota 0,9°C a je největrnějším místem u nás. Klimaticky se také řadí k nejdrsnějším místům v ČR. Poslední zbytky sněhu se

mohou vyskytovat až do začátku července, především ve Velké Kotlině a občasné sněžení v měsíci srpnu zde není neobvyklým jevem (Holub, 2004).

5.3 Rostlinstvo

Příroda v této oblasti je velmi bohatá a pestrá. Místa hřebenů jsou pokryta unikátním rostlinným společenstvím, které se nazývá alpinská hole. Jsou zde zastoupeny trávy, mechy i zakrslé dřeviny, schopné odolávat krutým povětrnostním vlivům. Hlavním zástupcem této zakrslé dřeviny je vrba bylinná, která bývá rovněž označována za nejmenší dřevinu. I když dorůstá asi jen 10 centimetrů, vytváří letokruhy. Můžeme se zde také setkat s porosty borovice kleče, která ale není původní. Byla zde uměle vysázena v 19. stol. Dále se zde nachází smrk horský, jehož větve míří přímo k zemi a tak výborně odolává váze sněhu a námrazám (Knoz, 1975).

V travnatém smilkovém porostu se vyjímá řada horských druhů, jako jsou zvonek vousatý, který je rovněž symbolem Chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Dále je zde zastoupena sasanka narcisokvětá, mochna zlatá, koprníček nacholistý aj. Ve vlhčím prostředí roste hvozdík pyšný, kýchavice Lobelova aj. V podhůří, kde se svou pestrostí chlubí přirozené louky, zdobí jejich krásu např. lilie cibulkonosná, mečík střecholistý, okrotice bílá a mnoho druhů vstavače (Flóra v Jeseníkách [online]).

Dominující lesy jesenické přírody také doplňují i četná rašeliniště, prameniště, podmáčené louky, skály, kamenná moře, jeskyně a další zajímavá místa. Přírodní bohatství této oblasti je také doplněno hrady a zámky. Jsou zde muzea, rozhledny a další zajímavostmi spojeny s kulturou a sportem v Jeseníkách (Paulík, 2009).

Obrázek 2: Zvonek vousatý

Zdroj: (Racek, e-herbář [online])

5.4 Živočichové

Jesenická oblast se stala domovem pro spoustu různých druhů zvířat. V nejvyšších polohách můžeme spatřit nepůvodního kamzíka horského, který sem byl dopraven počátkem 20. století z Alp. Největší šelmou Jeseníků je přísně chráněný rys ostrovid, jenž se do těchto hor vrátil ve druhé polovině minulého století zcela spontánně. V současnosti je však silně na ústupu a vyskytuje zde jen několik málo kusů. Vhodné prostředí tu našlo mnoho vzácných druhů ptáků. V současné době jich je zaznamenáno téměř 200 různých druhů. Území Jeseníků tak bylo díky této cennosti vyhlášeno za Ptačí oblast Jeseníky soustavy Natura 2000.³ Zástupci byli stanoveni jeřábek lesní a celoevropsky ohrožený chřástal polní. Nejvzácnějším druhem ptáků v Jeseníkách je sokol stěhovavý, tetřev hlušec a tetřívka obecná. V lesích hnízdí vzácný čáp černý, jeřáb obecný, krkavec velký, noční druhy jako jsou sýc rousný a kulíšek nejmenší. Také se zde vyskytuje datel černý, žluna šedá nebo holub doupňák, jež řadíme mezi dutinové druhy. Bohatě je zastoupena říše hmyzu. Rašeliniště je domovem šídla rašelinného a vážky lesknice horské. Kriticky ohrožený a zákonem chráněný brook Jeseníků je roháček jedlový. Poměrně hojný je zde střevlík hrbolatý a ve vrcholových částech Národní přírodní rezervace (dále jen NPR) Praděd se vyskytuje saranče horská. Dále zmiňujeme živočichy řek, mihulí potoční, pstruha potočního nebo lipana podhorního a mezi zástupce obojživelníků řadíme čolka karpatského, ropuchu obecnou, moka skvrnitého a skokana hnědého (Fauna v Jeseníkách [online]).

Obrázek 3 (vlevo): Jeřábek lesní

Obrázek 4 (vpravo): Chřástal polní

Zdroj: (Fotogalerie nature-photogallery [online])

³Soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie.

5.5 Chráněná krajinná oblast Jeseníky

Než se podrobně seznámíme s chráněnou krajinnou oblastí Jeseníky, je zapotřebí vymezit si pojem chráněná krajinná oblast.

„Chráněné krajinné oblasti (CHKO) jsou nejvíce zachovalé krajinné celky s atraktivní, esteticky působivou přírodou. Velkou plochu v nich zaujímají lesy, louky a pastviny. Uchovaly se i četné historické památky. Lidská sídla, využívání přírody a další kulturní vlivy jsou ve vzájemném souladu. Tato území jsou využívána k rekreaci, turistice, sportu, ale i k řízenému zemědělství a hospodaření v lesích“ (Machalová a kol, 1996, s. 58).

Ochrana přírody má v Jeseníkách dlouhou tradici. Roku 1903 zde vznikla první rezervace v oblasti Keprníku a Šeráku, které i v dnešní době chrání velmi cenný horský prales. Roku 1969 byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast Jeseníky (CHKOJ) a dnes její rozloha činí 740km². Do okresu Bruntál zasahuje skoro třetina této rozlohy. Nejvyšší vrchol zaujímá hora Praděd s nadmořskou výškou 1492 m. n. m. Územím CHKOJ také prochází historická zemská hranice mezi Moravou a Slezskem. V současnosti jsou v chráněné krajinné oblasti Jeseníky vyhlášeny čtyři NPR: Praděd, Rejvíz, Rašeliniště Skřitek a Šerák-Keprník, osmnáct přírodních rezervací (PR) a šest přírodních památek (PP).

Území této oblasti je pokryto z 80% lesními porosty a považuje se tak za nejlesnatější CHKO v České republice (Ochrana přírody Jeseníky [online]).

Obrázek 5: Vyznačení CHKO Jeseníky

Zdroj: (Berger, Jeseníky turistický průvodce, 2004)

5.6 Významné osobnosti Jesenicka

5.6.1 Vincenz Priessnitz (1799 - 1851)

Tento objevitel přírodního léčitelství založil Priessnitzovy léčebné lázně roku 1822 v Jeseníku. Pocházel z nedaleké osady Gräfenberg (Hrabčcí vrch), jejíž domy se rozprostírají po svazích Rychlebských hor. Původ má tedy rakouský a německé národnosti. Lidově je nazýván vodním doktorem a v literatuře lékařským Kolumbem. Prosazoval léčbu prací, čerstvým vzduchem a čistou horskou vodou, čímž tak položil základy hydroterapie- "léčení vodou". Tato léčba ovšem trvá měsíce a roky. Legenda praví, že k této léčitelské metodě přišel, když pozoroval jako dítě srnce, který si v lesním prameni omýval poraněnou nohu, až do úplného vyléčení. V šestnácti letech jej splašený kůň shodil pod vůz, který mu přešel přes hrudník. Ranhojič prohlásil jeho těžká zranění za nevléčitelná a Vincenz se tak stal doktorem sám sobě, jež bojoval o svůj život. Zlámaná žebra si sám narovnal a vyléčil se právě díky studeným obkladům a vodě. Jeho uzdravení považovalo široké okolí za zázrak a jeho léčitelství se začalo rozšiřovat. Časem vytvořil celý léčebný systém a léčil i významné Frývaldovské občany. Roku 1822 nechal strhnout rodnou dřevěnou chalupu a na jejím místě postavit kamenný dům, ve kterém byla velká místnost s řadou dřevěných necek naplněných domácím horským pramene. V současnosti je tento dům muzeem a považuje se za nejstarší vodoléčebné lázně na světě (Oficiální stránky města Jeseník [online]).

Obrázek 6: Vincenz Priessnitz

Zdroj: (Lázně Jeseníky [online])

5.6.2 Johann Schroth (1798-1856)

Johann Schroth byl zakladatel lázní v Dolní Lipové, roku 1829. Narodil se v obci Česká Ves, byl přírodním léčitelem. Stejně jako Priessnitz, i Schroth se inspiroval nemocnými zvířaty, na kterých prováděl první léčebné pokusy. Ve dvaceti letech začal aplikovat své

zkušenosti na nemocných pacientech. Dokázal napravovat zlomené končetiny přikládáním dlah a později začal s léčbou pomocí zábalů a zapářkou. Působení vlhkého tepla, jež mělo blahodárné účinky, byly prvními kroky Schrothovy léčby. Jeho léčebná kúra se skládala z používání několikahodinových celkových mokrých zábalů a s diety, kdy se střídaly suché dny půstu a pitné dny. Základem jeho dietního systému byla okolnost, že nemocná zvířata odmítají potravu. Aplikace těchto metod ovšem přinášela jistá rizika, což si mladý léčitel uvědomoval. Proto zprvu svým nemocným, kteří se na něj obrátili, dával pouze rady. Při dosažení jeho prvních úspěchů vznikala veliká konkurence a rivalita mezi jeho bývalým spolužákem V. Priessnitzem a J. Schrothem. Dokazují to i lázeňské prospekty z let 1840, kde se každý předhání, či metoda je nejlepší.

Jelikož Schrothova léčebná metoda vyžadovala především úsilí a vůli pacientů, byla mnohdy odsuzována za nebezpečnou a nepochopitelnou léčbu. Proto bylo na počátku v lázních jen několik málo pacientů, i když se Schroth snažil svým pacientům pobyt co nejvíce zpříjemnit a sám šel příkladem svou životosprávou. Zemřel na nevléčitelnou srdeční vadu (Oficiální stránky města Jeseník [online]).

Obrázek 7: Johan Schroth

Zdroj: (Stránky města Jeseník [online])

5.6.3 Edmund Weiss (1837 – 1917)

Narodil se ve Frývaldově v rodině zvěrolékaře. Edmunda místo veterinářství zaujala spíše astronomie. Svá studijní léta započal na opavském gymnáziu a od roku 1858 působil ve Vídni jako asistent na císařské a královské hvězdárně. Po několik let, co studoval hvězdy a toužil po vědeckém obohacení, vytvořil v roce 1868 novou teorii o pohybu meteorů v souhvězdí Andromedy. Spočítal osu meteorického roje, která se měla objevit na obloze 28. listopadu 1872. Předpověď vyšla na den přesně. Weiss se tak stal slavný, bylo mu uděleno místo ředitele hvězdárny a řádného profesora na univerzitě. Roku 1876 Edmund Weiss

promoval pozdějšího československého prezidenta T. G. Masaryka doktorem filozofie. (Tinzová, 2001).

Obrázek 8: Edmund Weiss

Zdroj: (Tinzová, Čítanka z Jesenicka, 2001)

6 CHARAKTERISTIKA NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH OBLASTÍ JESENICKA

6.1 Rejvíz

Rejvíz je nejvýše položená obec v Hrubém Jeseníku (778 m. n. m.), ve které se až do dnešní doby zachovalo mnoho původních chalup. Kousek odtud se nachází největší rašeliniště Moravy, které je chráněno Ramsarskou úmluvou⁴ a je zařazeno do nejvyššího stupně státní ochrany. Rejvíz je národní přírodní rezervací a evropskou významnou lokalitou (Votýpka, Země světa Jeseníky, 2008).

6.1.1 Mechová jezera

Tato oblast se začala tvořit již po poslední době ledové. Na náhorní plošině v prohlubni, která měla skalnaté a nepropustné dno, se trvale začala udržovat voda. Díky trvalému drsnému a horskému podnebí v této oblasti se rozrostly kolem vodní plochy bahenní rostliny a mechy. Rašeliniště je tvořeno hlavně mechy rašelínky, které vsakují vodu jako houba a jejich spodní odumřelá část vytváří rašelinné prostředí, které hraničí mezi vodou a břehem. Nachází se zde dvě jezera. Malé mechové jezírko je už skoro celé zarostlé a veřejnosti nepřístupné. V průměru je vrstva rašeliny silná 1,5 až 2 metry. Na dně jezírek je ovšem vrstva mocnější, ve Velkém jezeře kolem 3 metrů a v malém jezírku až 6 metrů. K velkému mechovému jezeru vede naučná stezka (dále jen NS) po dřevěném povalovém chodníku. Tuto cestu doplňují tabule informující návštěvníky o unikátních slatinných rostlinách a hmyzu, jež se zde vyskytují. Můžeme také spatřit zakrslé formy různých dřevin např. břízu karpatskou či borovici blatku. Nejvzácnější rašelinnou rostlinou, která tu přežívá od konce dob ledových je blatnice bahenní, další vzácné rostliny jsou např. suchopýr nebo kyhanka sivolistá. Nejvýznamnější živočich, který tu taktéž žije od dob ledových je šídlo rašelinné a jeho larvy vyvíjející se v Mechovém jezírku.

V 15. a 16. století se v celém kraji provozovala hornická činnost, především těžba zlata, jak už napovídá název nedalekých Zlatých Hor, do jejichž katastru celá oblast patří.

Ke vzniku Mechového jezera se taktéž váže pověst o bohatém a velmi pyšném městečku Hunohradu. Obyvatelé města získali z hor nesčetné bohatství, ale jejich srdce se zatvrdila. Jednoho dne navštívil Hunohrad žebrák, který prosil o almužnu. Místo dobrosrdečnosti se setkal s lakomostí a pýchou lidí, kteří jej vyhnali, podle jiné verze ho

⁴Úmluva o mokřadech, majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva.

utopili, a tím na sebe a celé město přivolali prokletí. Hunohrad se tak propadl do země a následně na to díru zaplavila voda. Tak se zde vytvořilo Mechové jezírko. V jeho okolí je půda stále nebezpečná, bažinatá a houpavá. Každý, kdo na ni vkročí neopatrně, může se propadnout až do podzemního prokletého města, ve kterém se skrývají vzácné poklady (Votýpka, Země Světa Jeseníky, 2008).

Obrázek 9 (vlevo): Velké mechové jezero

Obrázek 10 (vpravo): Malé mechové jezírko

Zdroj: (Galerie Rejvízitrás [online])

6.1.2 Obec Rejvív

Vznik osady Rejvív se datuje až do druhé poloviny 18. století. Název obce vznikl z německého jména Reihwiesen, neboli „bohaté louky“, které jsou dodnes obdivovány díky spoustě chráněných bylin a vysokých trav.

Největší zajímavost je někdejší hostinec, který je od roku 1896 spojen se jménem rodiny Braunerových. Alfred Brauner byl nadaný řezbář. V této hospodě vyřešil potíže svých hostů, kteří neměli volné místo u stolu originálním způsobem. Pokud si štamgast zaplatil, dostal od něj židli s vyřezaným portrétem. Majitel této židle měl pak jistotu, že se posadí. Během let se z původního počtu 300 vyrobených židlí dochovalo pouze na dvacet historických kusů, kterými se může již dnešní penzion Rejvív pochlubit (Tamtéž).

Obrázek 11 (vlevo): Penzion Rejvív

Obrázek 12 (vpravo): Vyřezávané židle

Zdroj: (Šust, Země Světa, Jeseníky, 2008)

6.2 Jeskyně na Pomezí

Jeskyně na Pomezí se nacházejí ve stejnojmenném sedle (576 m.) v Rychlebských horách, 2 km severně od Lipové-Lázně. Jeskyně jsou známy od roku 1936 a zpřístupněny byly v roce 1950 v délce 410 metrů. Vynikají svou bohatou krápníkovou výzdobou s jezírky. Stále se v nich tvoří sintr. Vznik jeskyně způsobila rozpustná činnost vody v ostrůvku čistých bílých krystalických vápenců o mocnosti 220 metrů. Chodby se vytvořily ve dvou výškových úrovních s bohatou krápníkovou výzdobou. Mimo jiné zde najdeme robustní krápníky, křehká brčka, sintrové polevy, ale také kulovité útvary nazývané jeskynní perly. Dno je vyplněno jeskynní hlínou, kterou sem splavila povrchová voda. Chodby vedou do velkých dómů, z nichž nejznámější jsou Ledový dóm, dóm U balvanu s jezírky, Bílý dóm s neobvyklými stalagmity, Římské lázně, Klenotnice a Královský dóm, který je vysoký 13 metrů. Nejzajímavější úkaz jsou krápníky v dómu Zvonice, které při poklepaní vydávají zvuk, jež připomíná zvonkohru. Vchod, který je uměle vyražený, leží v nadmořské výšce 551 m. a prohlídka trvá 45 minut. Jeskyně jsou největší a nejnavštěvovanější místo tzv. Jesenického krasu (Jeseníky, turistický informační portál [online]).

Obrázek 13: Sintrová záclona

Zdroj: (Janáček, P. Kantorovy stránky [online])

6.3 Karlova Studánka

Karlova Studánka je menší svazčitá obec, kde se podél cest i uprostřed parků nachází lázeňské budovy. Řadí se k nejkrásnějším lázním Jeseníku. Nachází se v Údolí Bíle Opavy přímo pod horským sedlem Hvězda, jež se využívá jako parkoviště a spodní stanice kyvadlové dopravy na Ovčárnu. Díky okolním hlubokým lesům a uměle vytvořenému vodopádu, který je naváděn náhonem z Bíle Opavy nad centrum Karlovy Studánky, jsou tyto lázně místem s nejčistším vzduchem v České republice.

Místní lidová tradice zde od počátku ovlivňovala celou architekturu, která má dnes romantickou a jedinečnou atmosféru. Základem domu bylo zděné kamenné přízemí a dřevěná

nástavba. Tyto klasicistní a empírové stavby roubené z trámů, jsou výborně zachovalé a po řadách jemných rekonstrukcí i dnes slouží svému účelu. První lázeňský dům vznikl v roce 1785 a většina dalších v 30. letech 19. století. Lázeňské parky jsou zde upraveny v anglickém stylu a pozvolna přechází do smrkových lesů. Nejnavštěvovanějším lázeňským zařízením je malý Pitný pavilon s pramenem.

Historie lázní je úzce spjata s řádem německých rytířů. Po porážce českých stavů na Bílé Hoře připadly okolní lesy a cele bruntálské panství právě tomuto řádu. Lázně zde využívali vysocí hodnostáři řádu a jejich oblíbenou činností v těchto lesích byl lov. Loveckou kulturu panstva dokládá i kaple sv. Huberta, která je vyzdobená olejomalbami s loveckými motivy a postavou světce, patrona lovectví. Karlova Studánka byla řádu německých rytířů odebrána roku 1945 a v současné době lázně spravuje stát (Janoušová, Země Světa Jeseníky, 2008).

Obrázek 14: Lázně Karlova Studánka

Zdroj: (Infoportál Karlova Studánka [online])

6.4 Údolí Bílé Opavy

Cesta k nejvyšší hoře Jeseníků vede nejkrásnějším a nejdivočejším údolím. NS Bílá Opava je součástí Národní přírodní rezervace Praděd. Řeka Bílá Opava, je dlouhá pouhých 13 km, avšak svou cestu obohacuje hned několika přírodními scenériemi. Stezka začíná v Karlové Studánce, pokud stoupáme vzhůru, kde můžeme vidět také první vodopád, který se nachází v parku za horním parkovištěm. Má ovšem jedinou vadu na kráse, a to, že je uměle vytvořený. Dříve byl zbudován, aby sloužil jako atrakce pro lázeňské hosty. Voda je k němu přiváděna náhonem z Bílé Opavy. Dále cesta pokračuje kousek podél silnice a pak asi dva kilometry po lesní cestičce až dojdeme nad mýtinu na palouček. Zde se stezky rozdělují na žlutě a modře značenou NS. Žlutá stezka překonává hůře schůdná místa pomocí lávek, můstků a dřevěných žebříků. Terén je náročnější, ale naplno si vychutnáme krásu Bílé Opavy. Po modré stezce mohou vystoupat vzhůru údolím ti, kteří raději volí pohodlnější trasu. Tyto

stezky se opět setkají až nad Velkým vodopádem. Při dalším společné stoupání vzhůru se Bílá Opava proměňuje v nenápadný potůček, který bude modrá značka sledovat ještě asi hodinu cesty. Dojdeme tak k jeho pramenům, kde se dostaneme na silnici vedoucí k vrcholu Pradědu nebo si můžeme cestu zkrátit po žluté značce na Ovčárnu, kde je kyvadlová autobusová doprava do Karlovy Studánky (Šust, Země Světa Jeseníky, 2008).

Obrázek 15 (vlevo): Naučná stezka Bílá Opava

Obrázek 16 (vpravo): Bílá Opava protékající NS

Zdroj: (Země Světa, Jeseníky [online])

Roku 2004 zde prolétla vichřice, která zdevastovala Vysoké Tatry a i v Jeseníkách zanechala následky. Svahy pokrývají spousty vyvrácených stromů. Zajímavé ovšem je, že poničila smrkové monokultury v údolí, zatímco odolné jesenické smrky původní pralesovitých porostů, které rostou ve vyšších polohách, zůstaly netknuté. S vývraty se proto nic nedělalo a les se obnovuje přirozeným způsobem. Bílá Opava každého ohromí a přesvědčí o tom, že je jedna z nejkrásnějších horských toků (Tamtéž).

Obrázek 17: Mapa stezky

Zdroj: (Jeseníky, ochrana přírody [online])

6.5 Nejvyšší hora Jeseníků

V centrální části Hrubého Jeseníku leží nejvyšší hora Moravy, Praděd s nadmořskou výškou 1491 metrů. Na tomto vrcholu stojí telekomunikační věž se dvěma vyhlídkovými plošinami. Pokud přeje počasí, lze odtud dohlédnout až k Vysokým Tatrám anebo třeba ke Sněžce, kterou špička věže převyšuje asi o 50 m. Je tedy nejvyšším bodem celého státu. Legendami opředený Praděd přitahoval pozornost lidí odnepaměti a hned v prvopočátcích zdejší turistiky se stal nejvyhledávanějším výletním cílem. Je tomu tak dodnes a málem by se chtělo říci, že kdo nebyl na Pradědu, jako by v Jeseníkách nebyl. Kvůli ochraně svahů je Praděd dostupný pouze po asfaltové cestě ze střediska Ovčárna nebo z opačné strany hřebenu, od chaty Švýcárna (Holub, 2004).

Roku 1903 zde byla zahájena stavba první, kamenné věže. Tato stavba byla vysoká 32,5 metrů, ale nikdy nebyla podle plánů zcela využita. Kamenné zdivo v těchto drsných horských podmínkách totiž nikdy dobře nevyschlo a i přesto, že věž byla několikrát opravována, se roku 1957 zcela uzavřela a dva roky poté se zřítíla (Tamtéž).

Obrázek 18 (vlevo): Telekomunikační věž

Obrázek 19 (vpravo): Kamenná rozhledna na Pradědu

Zdroj: (Fotogalerie Jeseníky Info [online])

6.6 Vodní elektrárna Dlouhé Stráně

Tato přečerpávací vodní elektrárna je největší v České republice. Je zabudována přímo v podzemí hory Mravenečník, která je viditelná z Pradědu. Tato elektrárna je zásobována vodou z Desné a je složena ze dvou nádrží, které jsou spojeny tlakovými přivaděči. Ty jsou společně s veškerým technickým vybavením elektrárny ukryty v obřích kavernách, jež jsou vytesány do skály tak, aby nenarušovaly ráz krajiny. Přečerpávací elektrárna vyrábí elektřinu od roku 1996, první výstavba ovšem začala již v roce 1978.

Elektrárna má velký ekologický význam. Jelikož i v době největšího odběru ji lze spustit, díky čemuž se výrazně snižuje množství spalovaného uhlí v tepelných elektrárnách.

Ekologové se ale stále na elektrárnu dívají s negativním názorem, i když svým citlivým zavedením do horského prostředí a zvláště pak umístění její techniky do podzemí snížila svůj zásah do přírody na minimum. Každoročně zde přijíždí na exkurzi kolem 50 000 návštěvníků (Skalický, Země Světa Jeseníky, 2008).

Obrázek 20 (vlevo): Vodní nádrž Dlouhé Stráně

Obrázek 21 (vpravo): Podzemní chodba elektrárny

Zdroj: (Fotogalerie Jeseníky Info [online])

6.7 Velké Losiny

Tato nejnavštěvovanější turistická obec Jeseníků je proslulá jak svou děsivou historií, tak i významnými památkami. Obec, jež byla založena ve 13. století se nazývala Ullersdorf (Oldřichova ves) a patřila k litomyšlskému biskupství. Dějiny obce jsou dlouhodobě spjaty s rodem Žerotínů, kterým byla roku 1496 obec svěřena do zástavy a od roku 1507 byla pevnou součástí jejich majetku. Od tohoto roku začali v obci vznikat a vzkvétat její nejvýznamnější historické památky a dominanty, mezi které patří zámek, ruční papírna a lázně. Roku 1702 byli Žerotínové kvůli dluhům nuceni prodat Losiny Lichtenštejnům. Ti zde pobývali až do roku 1945.

Obrázek 22: Zámek Velké Losiny

Zdroj: (Holub, Turistický průvodce Jeseníky, 2004)

Zámek, který byl původní malou gotickou vodní tvrzí, nechali Žerotínové přestavět na překrásný arkádový trojkřídlý renesanční zámek s věží. Na přelomu 17. a 18. stol. byla k zámku přistavěna dvě barokní křídla. Dnes je zámek ve správě Památkového ústavu v Olomouci. Dnes se na jeho nádvoří konají v rámci Losinského kulturního léta různé divadelní, výtvarné a hudební akce. Součástí zámku je soudní síň, která byla svědkem inkvizičních procesů a před zámek se nachází kříž posledního loučení odsouzených se svou rodinou a 500 let starý dub, u které byli upalováni. K tomuto místo je spojován výhled na hřeben Jeseníku, kde se na Petrových kamenech měli odehrávat čarodějnické sabaty (Holub, 2004).

Nedaleko od zámku se nachází ruční papírna, jež byla založena Žerotíny roku 1596. Losinský papír tak od té doby nese ve vodotisku jejich znak - lva, vztyčeného na třech kopcích. Tento papír je dnes velice cenný, i když tomu tak v minulosti nebylo. Losinské manufaktuře hrozilo několik zániků. Poprvé tomu tak bylo, když ji čeští bratři k tisku Bible kralické. Po zadlužení papírny ji podvkrát odkoupili Žerotínové. Další velkou újmou na výrobě papíru bylo období čarodějnických procesů. Teprve ve 20. stol. si tento výjimečný ruční papír oblíbili výtvarníci a grafici, kteří jej dodnes uchovávají v ateliérech jako velikou vzácnost. Používá se také na důležité listiny, univerzity na něm tisknou diplomy a banky jej používají ke své reprezentaci. Ruční papír a výrobky z něj je možné zakoupit v areálu, kde rovněž uvidíte samotnou výrobu se stejným pracovním postupem a technologií jako v minulosti. Součástí výroby je také muzeum papíru (Janoušová, Země Světa Jeseníky, 2008).

Obrázek 23 (vlevo): Ruční papírna a Muzeum papíru

Obrázek 24 (vpravo): Výroba papíru

Zdroj: (Fotogalerie Jeseníky Info [online])

Obec je proslulá i svým lázeňstvím. Studené a teplé prameny kousek od zámku tu jsou známy už od 16. stol. a využívali je všichni Žerotínové, kteří lázně rovněž více zvelebovali, ale největší úpravou prošli až za Lichtenštejnů, na přelomu 19. a 20. stol. V té době vrcholila

obliba lázeňství v celé Evropě. Dnes zde najdeme čtyři léčebné pavilony, které byly postaveny až po roce 1900. Léčí se zde chronické nemoci cest dýchacích či poruchy hybnosti (Tamtéž).

6.8 Město Jeseník

Město Jeseník bylo založeno někdy v polovině 13. století s někdejšími názvem Frývaldov. Moravské město s nadmořskou výškou 450 metrů leží v severním podhůří Hrubého Jeseníku. Smutnou kapitolou města byly čarodějnické procesy, které zde propukly v roce 1622 jako jedny z prvních. Jako v celém okolí, i zde se těžila železná ruda, ale také stříbro a zlato. Po úpadku těžby rud vznikla nová tradice, plátenictví. Město tak začalo v 18. a 19. stol. hospodářsky vzkvétat.

Nejvýznamnější rekreační i turistickou atraktivitou v tomto městě jsou Priessnitzovy lázně. Jak už napovídá název, zakladatelem těchto lázní byl zdejší Vincenz Priessnitz, též známý jako „vodní doktor“. Mezi historickými zajímavostmi města je nejzajímavější renesanční vodní tvrz, která stojí na základech hradu ze 13. stol. Před touto tvrzí leží „bludný balvan“, který je památkou na čtvrtohorní ledovec. (Oficiální stránky města Jeseník [online]).

Obrázek 25: Lázně Jeseník

Zdroj: (Fotogalerie Jeseníky Info [online])

6.9 Pradědova galerie

Tato galerie se nachází v Jiřikově na rozloze čtyř hektarů. Při prohlídce tohoto místa zde spatříte 250 vyřezaných plastik zvířat, Betlém v životní velikosti řezbáře Halouzky, který byl oceněn titulem Největší Betlém na světě. Nejvýznamnější dominantou galerie je socha vládce jesenických hor, Děda Praděda, která je vysoká 10,4 m a váží kolem 15 tun. Po této soše je galerie také pojmenována. Dalším unikátem je veliký dřevěný obraz Děda Praděda a jeho říše, který měl své původní místo v kamenné rozhledně na vrcholu Pradědu. Při zřícení věže se

tento obraz zničil. Obraz byl vyřezáván z 24 lipových kmenů a nalezneme jej v zastřešené části expozice. Všechny tři zmíněné exempláře jsou zapsány v české Guinnessově knize rekordů (Jeseníky, turistický informační portál [online]).

Obrázek 26: Socha Děda Praděda

Zdroj: (Fotogalerie Jeseníky Info [online])

6.10 Bruntál, město mezi horami a vodou

6.10.1 Historie města

Přesné datum založení města Bruntálu není zcela známo. Poprvé se o něm zmiňuje Uničovská listina krále Přemysla Otakara I. z roku 1223. Z této listiny plyne, že Bruntál byl založen kolem roku 1213. Král rovněž v listině potvrzuje magdeburské právo města a to je tak považováno za město s nejstarším doloženým městským právem v českých zemích. Bruntál byl založen jako hornické město kvůli těžbě drahých kovů a železné rudy. Tato skutečnost se odráží z nejstarší zachovalé pečete města z roku 1278 s postavou horníku, který je dodnes ve znaku města. Horní město Bruntál společně s Opavou, Krnovem a Glubčicemi bylo Opavským knížectvím (1318), které patřilo vedlejší větvi Přemyslovců. V 15. stol. získal Bruntálsko Bírka z Násilé a po něm páni z Vrbna, kteří začali používat přídomku "Bruntálští". Za dob pánů z Vrbna se Bruntál stal centrem horského kraje a prošel mnoha úpravami. Byl postaven hrad, později přebudovaného na zámek, vznikly nové měšťánské a renesanční domy. Bruntál byl rovněž opevněn, vzniklo nové Nisské předměstí a zrekonstruoval se kostel.

Po bitvě na Bílé hoře (1620) bylo město zkonfiskováno a i s panstvím dáno do držby Řádu německých rytířů, který se nabytého panství mohl ujmout až po vestfálském míru (1648). Třicetiletá válka městu způsobila nesmírné škody a jeho velký úpadek. Město bylo nejdříve obsazeno císařskými spojenci Sasy, roku 1626 jej dobyli Dánové a rovněž bylo několikrát vypleněno Švédy. Další nemalou katastrofou města byl požár roku 1643 a morové epidemie v letech 1633 a 1647, které podlehla půlka obyvatelstva (Niesner, 2008).

6.10.2 Nejvýznamnější památky města

Zámek Bruntál

Bruntálský zámek vznikl ve 2. polovině 16. stol. zásluhou pánů z Vrbyna, kteří jej přestavěli z původního městského hradu z konce 15. stol. Tato honosná renesanční stavba má netradiční tvar kruhové výseče. Roku 1621 zámek připadl jako konfiskát Řádu německých rytířů. V letech 1766-1769 byl zámek upraven v barokním stylu, jenž si zachoval renesanční arkády na nádvoří i hodinovou věž a další architektonické původní prvky. Koncem 18. stol. byl k zámku zřízen anglický park. Menší úpravy, kterými prošly pouze zámecké interiéry a park, proběhly na přelomu 19. a 20. stol. Dnes je součástí zámku i okresní muzeum, které zde sídlí již od roku 1957 (Oficiální stránky města Bruntál [online]).

Obrázek 27: Zámek Bruntál

Zdroj: (Wellness centrum Bruntál [online])

Bruntálské náměstí

Zdejší náměstí zachovalo řadu historických staveb. Nejvýznamnější domy jsou Gabrielův dům a rodný dům Terezie Kronesové, subrety vídeňské opery a herečky (1801-1830). Součástí náměstí je také morový sloup Nejsvětější Trojice naproti městské radnice. Sloup pochází z roku 1715 a byl postaven na památku obětí moru, který Bruntálsko zasáhl v roce 1714.

Náměstí zkrášluje nová kašna, kterou navrhl výtvarník Lubomír Dostál. Motívem fontány je horská řeka stékající a vytvářející vodní hladinu. Hlavní kamenná koule, jež se ve vodě otáčí, váží necelé 3 tuny. Bruntálské náměstí se fontánou chlubilo již v minulosti, ale nikdy nešlo o zdobené dílo s viditelným historickým odkazem. Původní dřevěná kašna zde stávala v roce 1907, ale v době druhé světové války byla odstraněna (Oficiální stránky města Bruntál [online]).

Obrázek 28: Kašna na náměstí

Zdroj: (Bruntálský deník [online])

Gabrielův dům

Tento renesanční dům umístěný na náměstí pochází z doby kolem roku 1600, i když jeho jádro je z dob středověku. Gabrielův dům sloužil původně k obytným účelům a do roku 1957 bylo jeho součástí městské muzeum. V současnosti je dům sídlem pošty a jedná se o jeho převodu na město Bruntál (Mezerová, 2008).

Obrázek 29: Gabrielův dům

Zdroj: (Fotogalerie města Bruntál [online])

Uhlířský vrch

Uhlířský vrch je jedna z nejmladších českých vyhaslých sopek a nachází se 2 km jihozápadně od Bruntálu. Díky baroknímu kostelu tvoří dominantu okolní krajiny. Sopka byla naposledy činná na rozhraní třetihor a čtvrtohor před 2,4 miliony let. Ve stěně lomu na jižním svahu se nám odkrývá pohled na málo zpevněné vyvrženiny, např. sopečný prach, bombičky, strusky i velké balvany). Od 19. stol. se zde těžila sopečné tufy a v 60. letech byla těžba zastavena. Dnes je přírodní výtvar Uhlířský vrch chráněn jako přírodní památka na rozloze 4,7 ha (Skřívánková, Mojžíš, 2008).

Poutní kostel Panny Marie Pomocné

Tento barokní poutní kostel se nachází na Uhlířském vrchu a k jeho vzniku je váže pověst, podle které na tomto místě při lovu zabloudil místodržící Řádu Německých rytířů Augustin Oswald Lichtenštejn. Když byl téměř blízko smrti, našel jej a zachránil místní uhlíř. Z vděčnosti zde nechal místodržící v roce 1654 postavit dřevěnou kapli, do níž pořídil kopii slavného obrazu Pasovské Madony s dítětem, který namaloval Lucas Cranach starší. V roce 1724 byla vedle kaple přistavěna poustevna. Věhlasný obraz přicházelo uctívat stále více poutníků a prosili zde u duchovní pomoc. Proto byl místo dřevěné kaple vystavěn v letech 1755-88 velký poutní kostel. Ten byl v průběhu věků několikrát poškozen blesky, proto se vícekrát obnovoval. Jeho stavu neprosperovala ani těžba tufů. Slavnostní poutě byly zde uskutečňovány až do roku 1970. Další nemalou škodu kostel utřil příchodem okupačních vojsk Sovětské armády, interiér kostela byl poničen jak vojáky, tak vandaly. Poutní slavnosti tak byly zakázány. Teprve až roku 1989 se kostel dočkal oprav a po náročné rekonstrukci byl na Uhlířském vrchu 9. 10. 1993 znovu vysvěcen olomouckým arcibiskupem Msgr. Janem Graubnerem. Události se zúčastnilo mnoho občanů z města Bruntálu, širokého okolí i němečtí turisté (Římskokatolická farnost Bruntál [online]).

Čtyřřadá lipová alej

Ke kostelu Panny Marie Pomocné vede lipová alej, která je významnou součástí tohoto místa. Po vzniku kamenného kostela nechal pán von Riedheim v letech 1766-1777 vysázet čtyřřadou lipovou alej. Ta se skládá z hlavní aleje, která je široká 12 metrů a dvou bočních alejí širokých 4 metry. Délka této aleje činí 1140 metrů a její nejstarší stromy dosahují stáří až 240 let s průměrem kmene 220cm. V současnosti je na začátku aleje postaven altán a ke kostelu vede dřevěná křížová cesta, kterou vytvořil známý bruntálský umělec, František Nedomlel (Oficiální stránky města Bruntál [online]).

Obrázek 30: Uhlířský vrch

Zdroj: (Bruntál stránky města [online])

7 EMPIRICKÁ ČÁST

7.1 Charakteristika výzkumného šetření

Projektová výuka a projekty bývají v současné době hodně využívány, obzvláště na základních školách. Může ovšem docházet k jejich příliš častému začleňování do výuky. Nesprávné využití projektů, organizace a chybějící teoretická znalost o projektové výuce pak může vést k negativnímu přístupu učitele.

Jestliže chceme pracovat na projektu, musíme vytvořit takové podmínky, ve kterých se realizace projektu stává úspěšná a je přínosem jak pro žáky, tak i pro učitele. Jelikož na ony podmínky učitelé zapomínají a snaží se zavést svůj výchovně vzdělávací proces, projekty tak zařazují do nepřipraveného prostředí. Tahle cesta vede často k neúspěchu a k odsuzování projektů ve výuce (Kratochvílová, 2009).

Ve výzkumné části jsme se věnovali tématu regionální vlastivěda a využívání projektové výuky na 1. stupni ZŠ bruntálského kraje. Zajímalo nás, zda tuto výukovou metodu pedagogové začleňují do výuky o regionu a jak často ji využívají.

7.2 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem empirické části bylo zjistit, zda učitelé prvního stupně základních škol Bruntálska využívají při výuce o regionu projektovou výuku.

Z hlavního cíle jsme si vytyčili dílčí cíle:

- Zjistit, zda učitelé prvního stupně ZŠ zařazují učivo o regionu i do ostatních vyučovacích předmětů.
- Zjistit, které formy výuky učitelé nejvíce využívají při výuce o regionu.
- Zjistit, které vyučovací metody učitelé nejvíce využívají při výuce o regionu.
- Zjistit, zda učitelé prvního stupně ZŠ zařazují do hodin regionální vlastivědy vycházky do terénu.
- Zjistit, jak je pro učitelé náročná práce na projektu a jaký typ projektu podle časové náročnosti upřednostňují.

7.3 Hypotézy a úkoly práce

Ke splnění zadaných cílů jsme stanovili následující hypotézy:

- Hypotéza 1: Většina učitelů na prvním stupni ZŠ využívá při výuce o regionu projektovou výuku.

- Hypotéza 2: Učitelé malotřídních škol zřídka zařazují projekty do výuky o regionu.
- Hypotéza3: Většina učitelů využívá při výuce o regionu vycházky do terénu.

7.4 Výzkumné šetření

Ke shromažďování dat jsme použili metodu nestandardizovaného dotazníku, který jsme sami zpracovali (viz příloha č. 1). Dotazník, který se zaměřuje na problematiku regionální vlastivědy a využití projektů právě v těchto hodinách, byl určen učitelům prvního stupně základních škol v bruntálském regionu. Osloveno bylo celkem 50 učitelů prvního stupně z 6 městských a 4 venkovských škol a vráceno bylo 49 vyplněných dotazníků.

Dotazník, který je anonymní, se skládá ze dvou částí. První část sestává ze dvou sociodemografických položek zjišťujících místo působení a počet let pedagogické praxe dotazovaných respondentů. Ve druhé části dotazníku respondenti odpovídali na 10 otázek, z nichž jedna otázka obsahovala ještě jednu podotázku. Otázky byly typu - uzavřené: 6 otázek; polouzavřené: 3 otázky; otevřené: 1 otázka. Byly zde použity jak otázky dichotomické⁵, tak i otázky polytomické⁶.

7.5 Výsledky výzkumného šetření

Při zpracovávání výsledků průzkumu jsme postupovali tak, že jsme si v programu Microsoft Excel vytvořili databázi dotazníků, ze které jsme dále vytvářeli tabulky a grafy. Sociodemografické položky jsme zařadili do dotazníkového šetření, jelikož jsme se domnívali, že místo působení a délka pedagogické praxe budou mít vliv na výuku o regionu a využívání projektů v regionální vlastivědě na prvním stupni ZŠ.

⁵ Typ otázky, ve které se volí pouze jedna ze dvou vzájemně se vylučujících odpovědí.

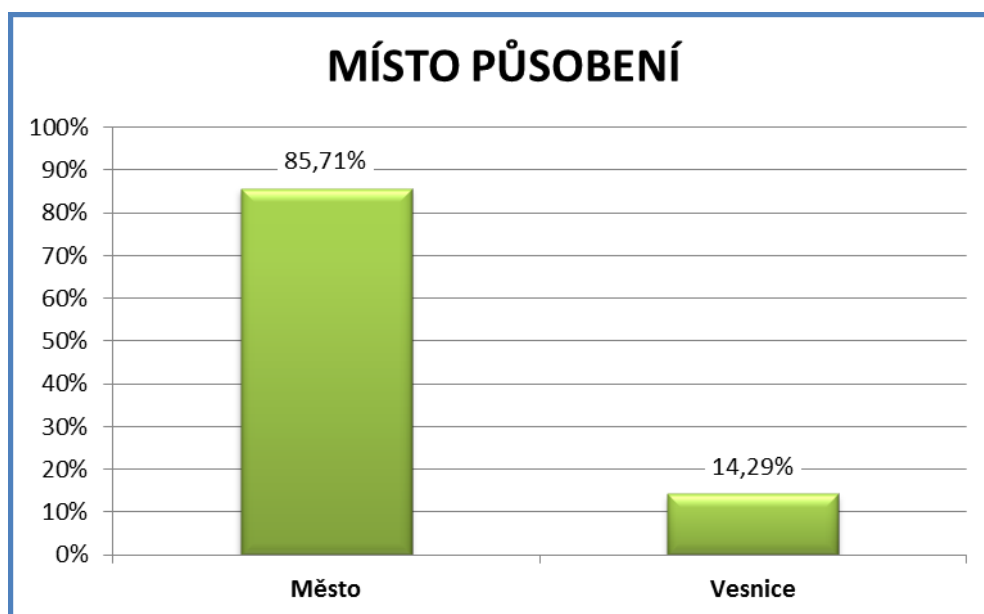
⁶ Typ otázky, ve které může být vybrána více než jedna odpověď.

7.5.1 Položka č. 1 – místo působení

Tabulka č. 1

	Počet učitelů	
Město	42	85,71%
Amos Bruntál	7	14,29%
Cihelní Bruntál	9	18,37%
Jesenická Bruntál	11	22,45%
Okružní Bruntál	5	10,20%
Školní Bruntál	5	10,20%
Vrbno pod Pradědem	5	10,20%
Vesnice	7	14,29%
Andělská Hora	4	8,16%
Malá Morávka	2	4,08%
Rudná pod Pradědem	1	2,04%
Celkový součet	49	100,00%

V tabulce uvádíme výčet škol, účastnících se průzkumného šetření a počet učitelů vyučujících na prvním stupni ZŠ, popřípadě na malotřídní škole. Celkový počet dotazovaných učitelů je tedy 49, přičemž v městských školách jich působí 42 a na vesnických školách 7.

Graf č. 1

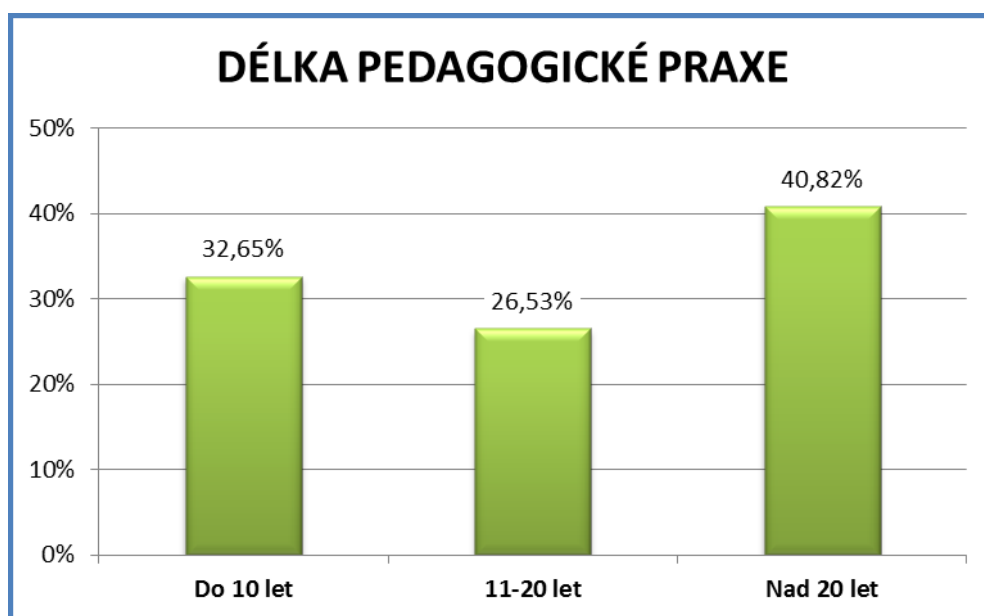
Z grafu č.1 vyplývá, že cca 86% učitelů (což je 42 z celkového počtu 49) působí ve městě a 14% učitelů (což je 7 z celkového počtu 49) působí na vesnici.

7.5.2 Položka č. 2 - délka pedagogické praxe

Další položkou dotazníku byla délka pedagogické praxe v letech. Délku pedagogické praxe jsme rozdělili do tří skupin: učitelé s pedagogickou praxí do 10 let, 11-20 let a nad 20 let.

Tabulka č. 2

Délka praxe	Počet učitelů
Do 10 let	16
11-20 let	13
Nad 20 let	20
Celkový součet	49

Graf č. 2

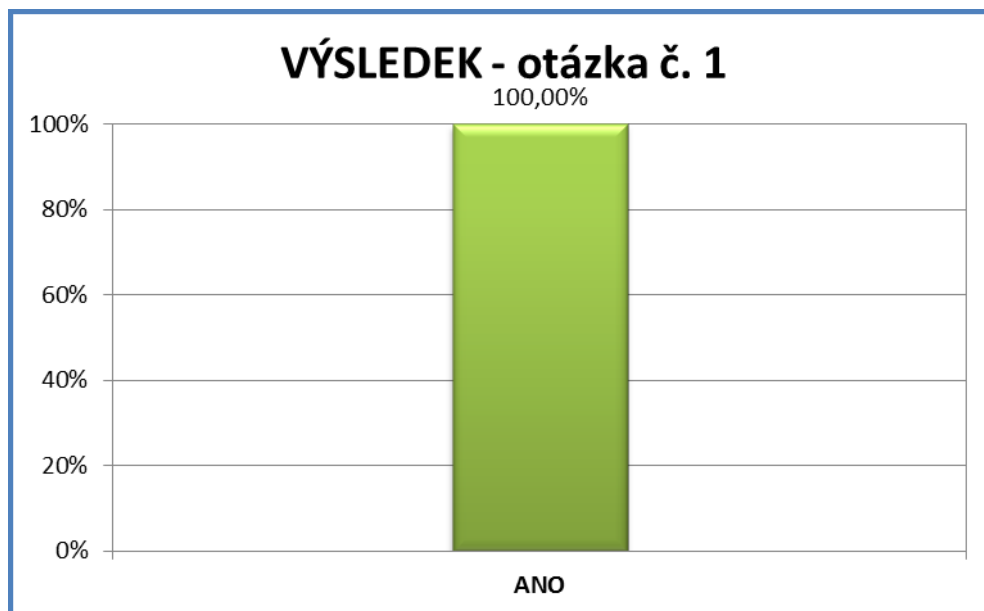
Z výše uvedené tabulky a grafu vyplývá, že nejvyšší procento dotazovaných učitelů má pedagogickou praxi nad 20 let (cca 41%). Naopak nejméně početná je skupina učitelů s délkou pedagogické praxe mezi 11-20 lety (cca 26%). Dále je z uvedeného grafu patrné, že ve školách, které se zúčastnily průzkumného šetření je nemalým procentem zastoupena skupina začínajících učitelů, tedy učitelů s délkou pedagogické praxe do 10 let (cca 33%).

Z procentuálního poměru mezi jednotlivými časovými skupinami vyplývá, že na školách v bruntálském regionu je dostatek začínajících učitelů a zároveň učitelů s letitými zkušenostmi, kteří mohou působit jako mentoři svým služebně mladším kolegům.

7.5.3 Otázka č. 1: Věnujete se učivu o regionu v samostatných hodinách prvouky nebo vlastivědy?

Tabulka č. 3

	Počet odpovědí
ANO	49
NE	0

Graf č. 3

Z výše uvedené tabulky a grafu vyplývá, že se všichni dotazovaní učitelé prvního stupně základních škol věnují učivu o regionu v samostatných hodinách prvouky nebo vlastivědy.

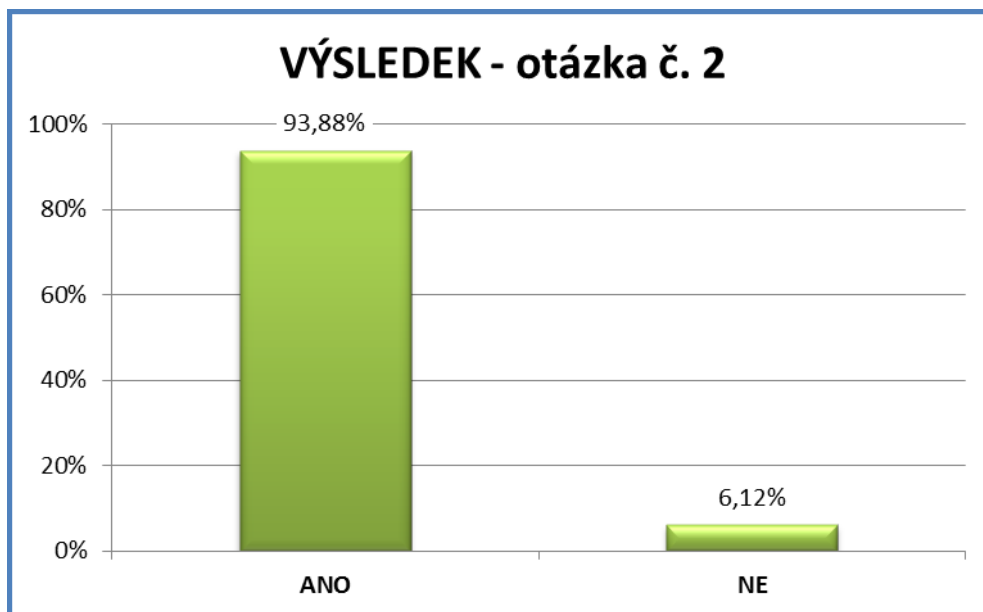
Při kladné odpovědi na tuto otázku měli korespondenti dále uvést, kolik hodin v průměru za měsíc se tomuto učivu věnují. To ovšem uvedlo jen 25 učitelů, ikdyž na první otázku odpovědělo kladně všech 49 učitelů. Dalším problémem byla neurčitost odpovědí. Pro názornost zde některé z neurčitých odpovědí uvádíme: „nedokáži odhadnout“, „několik hodin během roku“, „nárazově“, „vždy, když je příležitost.“

Jen několik z učitelů, kteří na tuto otázku odpověděli, se učivu o regionu věnuje pravidelně. Z celkového počtu těchto učitelů se 10 z nich věnuje výuce o regionu 1 krát za měsíc, dalších 5 učitelů vyučuje o regionu 2 hodiny za měsíc a 3 učitelé věnují výuce o regionu v průměru 5 až 10 hodin ročně.

7.5.4 Otázka č. 2 : Zařazujete učivo o regionu také do ostatních vyučovacích předmětů?

Tabulka č. 4

	Počet odpovědí
ANO	46
NE	3

Graf č. 4

Z výše uvedené tabulky a grafu jsme zjistili, že 46 učitelů (cca 94%) zařazuje učivo o regionu také do jiných vyučovacích předmětů. Zbývající 3 učitelé (cca 6%) z celkového množství korespondentů učivo o regionu do jiných předmětů nezařazují.

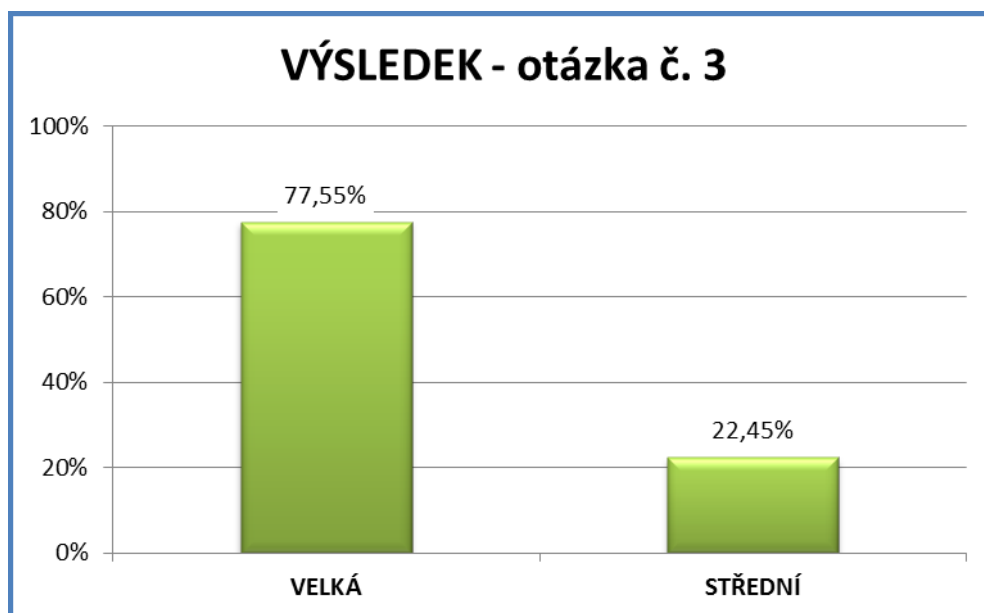
7.5.5 Otázka č. 3 : Jakou důležitost přisuzujete výuce o regionu?

Tabulka č. 5

	Počet odpovědí
VELKÁ	38
STŘEDNÍ	11
OKRAJOVÁ	0
ŽÁDNÁ	0

V tabulce č. 5 vidíme souhrn odpovědí na otázku č. 3 a počet odpovědí respondentů. Z celkového počtu 49 dotazovaných učitelů jich 38 přisuzuje výuce o regionu velkou důležitost

a zbylých 11 ji považuje za střední. Možnosti "okrajová" a "žádná" nevolil žádný z dotazovaných učitelů, tudíž jsme tyto možnosti do grafu nezahrnuli.

Graf č. 5

Výše uvedený graf nám znázorňuje procentuální výsledek k otázce č. 3. Vyplývá zde, že nejvyšší procento učitelů, cca 78%, klade výuce o regionu velkou důležitost. Zbylých cca 22% učitelů považuje výuku o regionu za středně důležitou.

7.5.6 Otázka č. 4: Které formy výuky nejvíce využíváte při výuce o regionu?

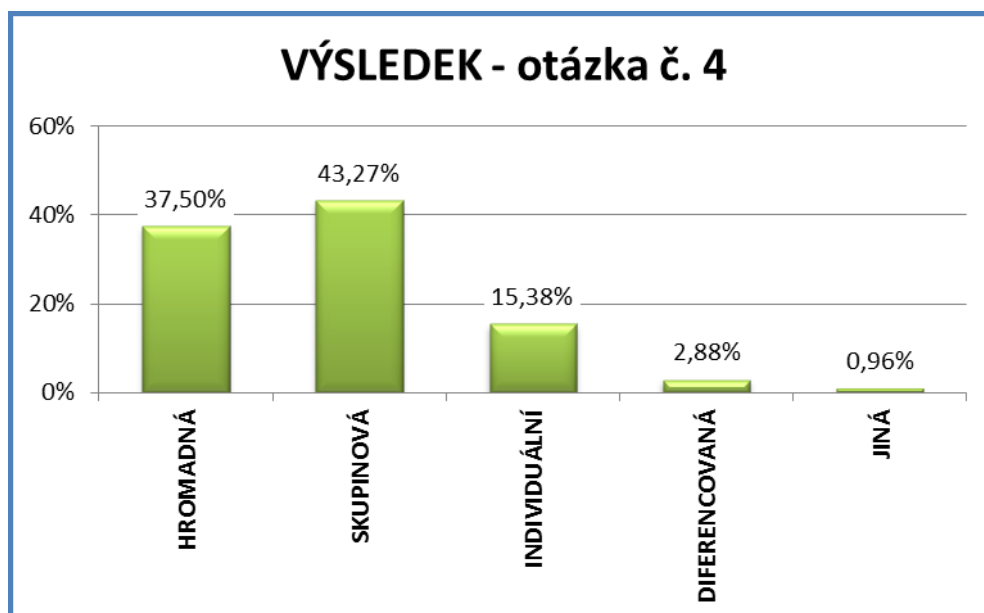
U této otázky měli dotazovaní učitelé možnost vybrat více odpovědí. V tabulce uvádíme přehled forem výuky a počet odpovědí korespondentů.

Tabulka č. 6

	Počet odpovědí
HROMADNÁ	39
SKUPINOVÁ	45
INDIVIDUÁLNÍ	16
DIFERENCOVANÁ	3
JINÁ	1
Celkový součet	104

Jak vidíme v tabulce č. 6, 45 učitelů volilo skupinovou formu výuky, která byla nejfrektovanější. 39 dotazovaných učitelů využívá hromadnou formu výuky. Dále pak 16 učitelů volilo individuální formu vyučování, 3 učitelé označili diferencovanou formu výuky a

jeden učitel zvolil možnost jiné formy vyučování. K této možnosti dotazovaný učitel připsal využití vycházek a exkurzí.

Graf č. 6

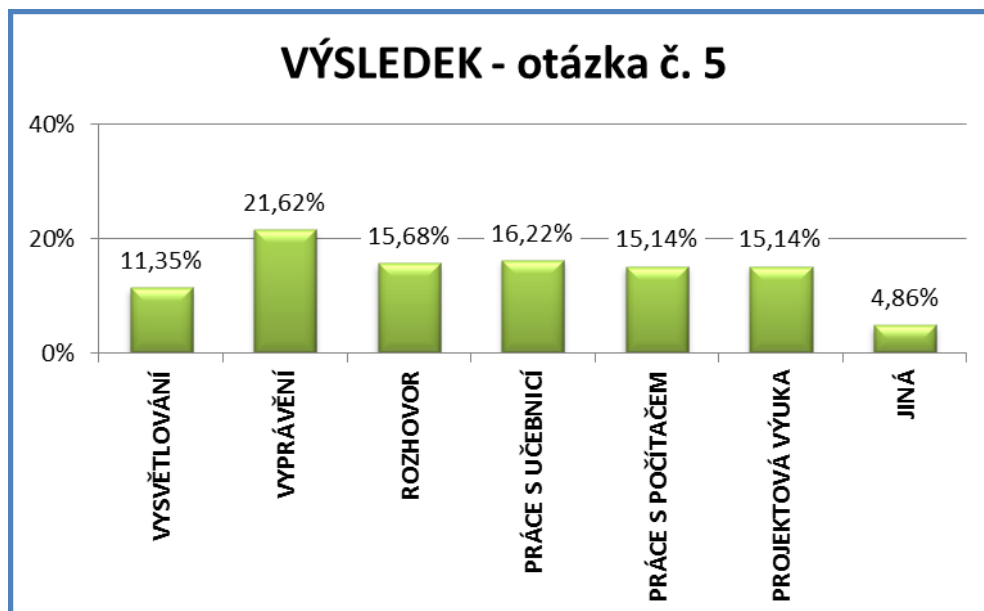
Výše uvedený graf reprezentuje procentuální zhodnocení otázky č. 4. Mezi dotazovanými učiteli je nejvíce preferována skupinová forma výuky (cca 43%). Druhou nejvyužívanější formou výuky je hromadná (cca 37%). Dále je využívána individualizovaná forma výuky (cca 15%) a nejméně využívaná je diferencovaná forma výuky (cca 3%). Jinou formu výuky volil pouze jeden učitel (cca 1%).

7.5.7 Otázka č. 5: Které vyučovací metody nejvíce využíváte při výuce o regionu?

Tabulka č. 7

	Počet odpovědí
VYSVĚTLOVÁNÍ	21
VYPRÁVĚNÍ	40
ROZHOVOR	29
PRÁCE S UČEBNICÍ	30
PRÁCE S POČÍTAČEM	28
PROJEKTOVÁ VÝUKA	28
JINÁ	9
Celkový součet	185

U této otázky bylo opět možné vybrat více odpovědí. V tabulce vidíme přehled možností a počet odpovědí dotazovaných učitelů.

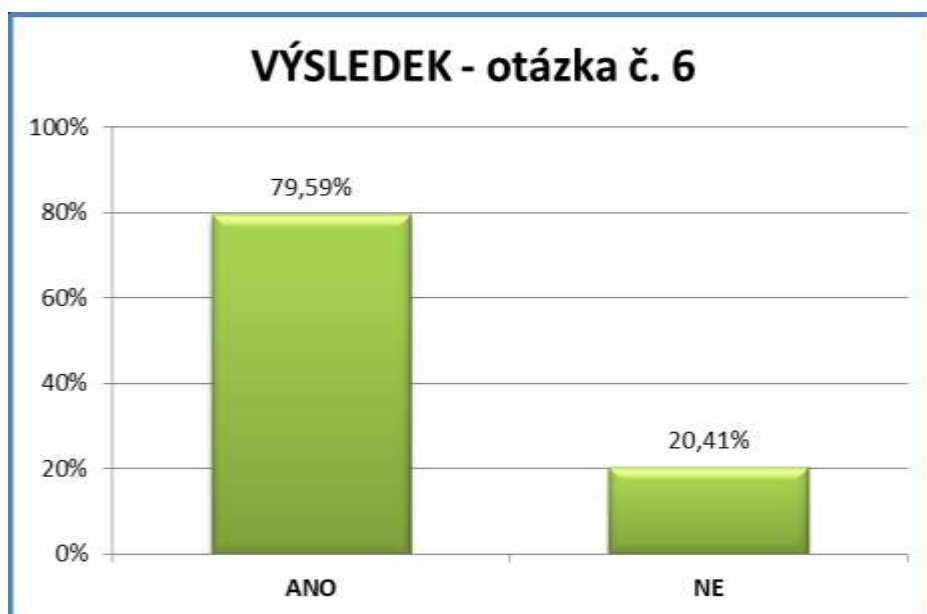
Graf č. 7

Z výše uvedené tabulky a grafu vyplývá, že učitelé využívají všechny vyučovací metody, které byly uvedeny v dotazníku. Nejvíce učitelů, tj. 40 (cca 22%), využívá vyučovací metodu vyprávění, práci s učebnicí označilo 30 učitelů (cca 16%), rozhovor využívá 29 učitelů (cca 16%) práci s počítačem využívá 28 učitelů (cca 15%), taktéž 28 učitelů (cca 15%) vybralo projektovou výuku a vysvětlování označilo 21 učitelů (cca 12%). Tato otázka opět obsahovala možnost jiné vyučovací metody, kterou použilo 9 učitelů (cca 5%) a k těmto metodám přiřadili např. využití interaktivní tabule, vlastní učebnice o regionu, naší obci a škole, metody kritického myšlení, získávání informací od rodičů a prarodičů.

7.5.8 Otázka č. 6: Využíváte při výuce o regionu projektové výuky?

Tabulka č. 8

	Počet odpovědí
ANO	39
NE	10

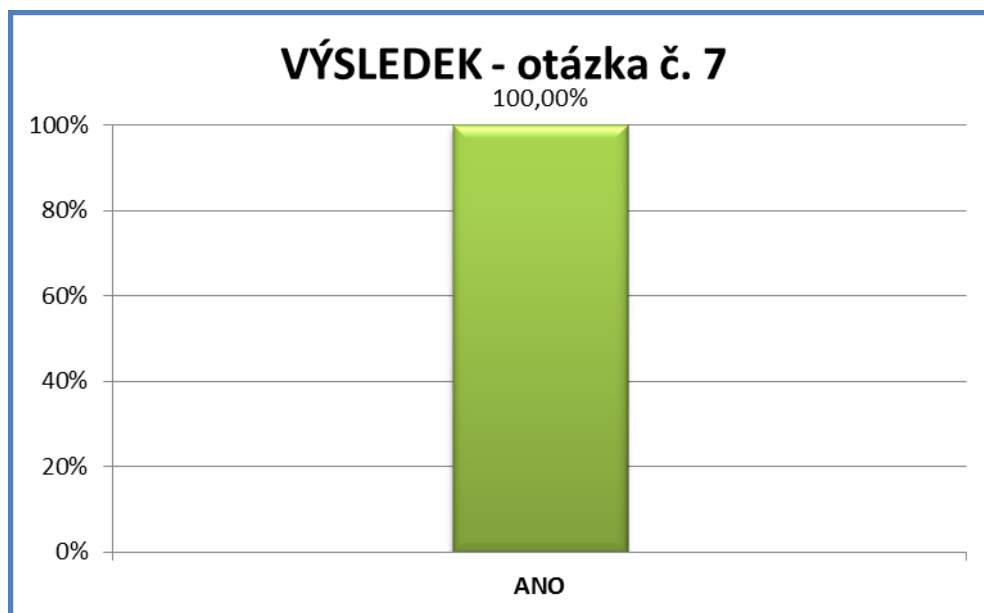
Graf č. 8

Z výše uvedené tabulky a grafu jsme zjistili, že 39 učitelů (cca 80%) z celkového počtu 49 korespondentů využívá při výuce o regionu projektové výuky. Zbýlých 10 učitelů (cca 20%) projektovou výuku nevyužívá.

7.5.9 Otázka č. 7: Využíváte při výuce o regionu vycházky do terénu?

Tabulka č. 9

	Počet odpovědí
ANO	49
NE	0

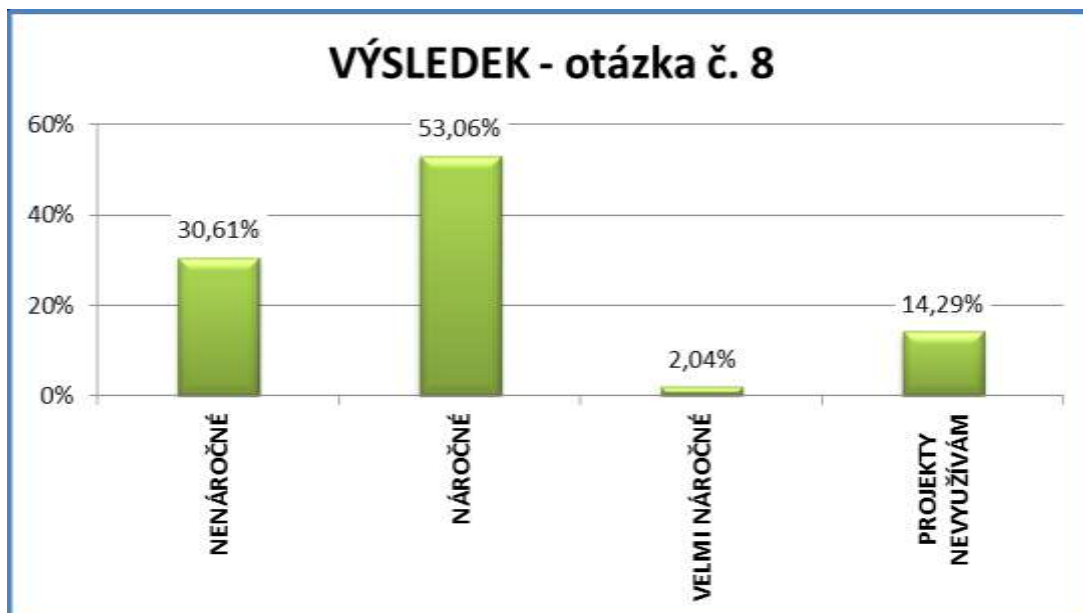
Graf č. 9

Při výuce o regionu využívá všech 49 dotazovaných učitelů (100%) vycházek do terénu, což je patrné z výše uvedeného grafu a tabulky.

7.5.10 Otázka č. 8: Jak náročné pro Vás bylo zpracování projektu?

Tabulka č. 10

	Počet odpovědí
NENÁROČNÉ	15
NÁROČNÉ	26
VELMI NÁROČNÉ	1
PROJEKTY NEVYUŽÍVÁM	7
Celkový součet	49

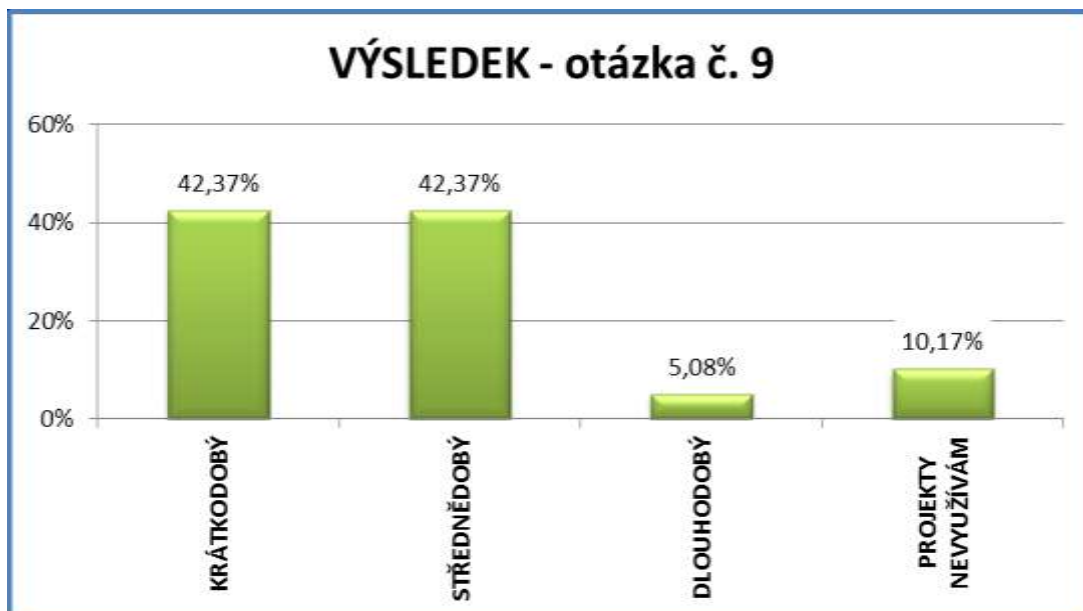
Graf č. 10

Z výše uvedené tabulky a grafu je patrné, že zpracování projektu je pro 26 učitelů (cca 53%) náročné. Tato odpověď byla tedy označována nejvíce. Zpracování projektu považuje za nenáročné 15 učitelů (cca 31%) a velmi náročné bylo zpracování projektu pro 1 učitele (cca 2%). U této otázky 7 učitelů (cca 14%), z celkového počtu 49 korespondentů, uvedlo, že projekty nevyužívají.

7.5.11 Otázka č. 9: Jaký typ projektu podle časové náročnosti upřednostňujete?

Tabulka č. 11

	Počet odpovědí
KRÁTKODOBÝ	25
STŘEDNĚDOBÝ	25
DLOUHODOBÝ	3
PROJEKTY NEVYUŽÍVÁM	6
Celkový součet	59

Graf č. 11

Z výše uvedené tabulky a grafu plyne, že učitelé nejvíce preferují krátkodobé a střednědobé projekty. Vidíme, že 25 učitelů (cca 42%) upřednostňuje krátkodobé projekty a stejně tak střednědobé projekty označilo 25 učitelů (cca 42%). Dlouhodobé projekty používají 3 učitelé (cca 5%) a zbylých 6 učitelů (cca 10%) uvedlo, že projekty nevyužívají.

7.5.12 Otázka č. 10: Zde můžete volně vyjádřit Váš názor na výuku o regionu, využití projektového vyučování a s tímto spojené problémy nebo pozitivní zkušenosti.

Poslední, doplňující, otázka dotazníku byla otevřená. Zde učitelé mohli vyjádřit svůj názor na výuku o regionu, využití projektového vyučování a s tímto spojené problémy nebo pozitivní zkušenosti.

K této otázce se vyjádřilo pouze 12 z celkového počtu 44 dotazovaných učitelů. Odpovědi byly kladného charakteru, korespondenti uváděli, že učivo s regionální tematikou vidí jako velmi přínosné a pro žáky důležité, využívají projektové dny zaměřené na historii města. Někteří učitelé využívají také různé místní organizace a stálé expozice - klub Za starý Bruntál, Muzeum v Bruntále. Jeden dotazovaný učitel uvedl zajímavou myšlenku, kterou zde cituji: „*Když se nebudeme věnovat učivu o regionu my, tak kdo?*“

Další dotazovaný učitel z malotřídní školy uvedl, že při využívání projektů je pro něj problémem malotřídní systém výuky. Propojení regionálních prvků do hodin prvouky zajistila malotřídní škola Malá Morávka, která má vytvořenou vlastní učebnici o regionu, naší obci a škole. Zúčastnila se spolu s dalšími šesti školami projektu Spolupráce neúplných základních škol v okrese Bruntál.

Zde bychom rádi uvedli některé odpovědi učitelů:

- Žák by měl znát své okolí, různé zajímavosti, typy na výlety, kladný vztah k rodišti.
- Projektové dny zaměřené např. na historii města se velmi osvědčily. Propojí se do různých předmětů, děti to zajímá (VI, Čj, Pč, VV).⁷
- Výuka o regionu je velmi důležitá, jsem hrdý na místo, odkud pocházím. Zním historii, současnost, přírodu, zvláštnosti. Projektové vyučování umožní region poznat komplexně.
- Mám radost, že se nám podařila vlastní učebnice o regionu, naší obci a škole.
- Naším problémem je malotřídní systém výuky (více ročníků ve třídě), kdy ve vlastivědě je jeden žák. Projektové vyučování využívám v jiných hodinách, kdy je možná spolupráce a propojenost s jinými předměty.
- Při výuce o regionu využívám místní organizace, stálé expozice na zámku (např. Klub za historický Bruntál).
- Osobně vedu kroužek, který je zaměřen na poznávání regionu.
- Učivo pro mě je osobně velmi zábavné. Zajímá mě.
- Učivo s regionální tematikou žáci i já, učitel, vidím jako velmi přínosné a zajímavé, základní znalosti o regionu by mělo znát každé dítě (žák, student).
- Všichni by měli znát místo, kde žijí. Jinak k němu nebude mít kladný vztah.
- Když se mu nebudeme věnovat my, tak kdo? Projektové vyučování mám ráda, i když je náročnější. Pro mě má jen pozitiva.
- Výuka o našem regionu je dle mého názoru velmi důležitá vzhledem k tomu, že mezi lidmi dosti často zaznívají negativní názory na život v našem regionu. Je třeba posilovat u mladé generace lásku k našemu kraji, okresu, městu.

7.6 Ověření platnosti předpokladů výzkumu a shrnutí výsledků

7.6.1 Ověření hypotéz

Na základě předešlého vyhodnocení dat a interpretace výsledků budou v této kapitole ověřeny hypotézy, které jsme si před šetřením stanovili.

⁷ Vlastivěda, Český jazyk, Pracovní činnosti, Výtvarná výchova.

- **Hypotéza 1: Většina učitelů na prvním stupni ZŠ využívá při výuce o regionu projektovou výuku.**

Tento předpoklad se potvrdil. Jak prokázalo šetření, téměř 80% učitelů z celkového množství korespondentů využívá ve výuce o regionu projektové výuky.

- **Hypotéza 2: Učitelé malotřídních škol zřídka zařazují projekty do výuky o regionu.**

I tento předpoklad byl potvrzen. Z průzkumného šetření bylo dokázáno, že učitelé malotřídních škol velice zřídka využívají projektové výuky ve výuce o regionu. Z celkového počtu 7 dotazovaných učitelů působících na malotřídní škole zařazují pouze 2 učitelé projekty do výuky o regionu.

- **Hypotéza 3: Většina učitelů využívá při výuce o regionu vycházky do terénu.**

Platnost této hypotézy se potvrdila. Z výzkumného šetření vyplynulo, že všichni dotazovaní učitelé využívají při výuce o regionu vycházky do terénu.

7.6.2 Shrnutí výsledků

Tímto se potvrzuje, že projektovou výuku využívají při výuce o regionu téměř všichni učitelé. Stejně tak je učivo o regionu zařazováno i do jiných vyučovacích předmětů. Nejvíce se využívá hromadná a skupinová forma výuky. Jsou využívány všechny metody výuky, přičemž je nejvíce preferována metoda vyprávění. Při výuce o regionu zařazují všichni respondenti vycházky po okolí, což vede k upevnění vztahu žáka s místem, ve kterém žák bydlí. Pro nadpoloviční část dotazovaných učitelů je vypracování projektu náročnou činností, pouze pro cca třetinu respondentů je tato činnost nenáročná. Podíl užívání krátkodobých a střednědobých projektů je stejný a zaujímá většinovou část z hlediska časové náročnosti.

Z výše uvedeného shrnutí výsledků je patrné, že projektové vyučování je v současné době hojně využíváno jak zkušenými, tak i začínajícími učiteli, z čehož lze usuzovat, že se projektové vyučování bude využívat i nadále. Na základě tohoto výzkumu jsme zpracovali dva projekty, jež se zaměřují na regionální vlastivědu, konkrétně na město Bruntál a větší krajinný celek pohorí Jeseníky, který vede k utužení žákových znalostí o rodném městě a kraji.

8 PROJEKT "NAŠE MĚSTO BRUNTÁL"

8.1 Charakteristika projektu

Název projektu	Naše město Bruntál
Realizace	4. ročník ZŠ
Typ projektu	<ul style="list-style-type: none">➤ podle navrhovatele: kombinace uměle připraveného a spontánního žákovského➤ podle účelu: problémový, konstruktivní, směřující k získání dovedností➤ podle informačního zdroje: kombinace volného i vázaného➤ podle délky: krátkodobý (3 dny)➤ podle prostředí: školní, mimoškolní➤ podle počtu zúčastněných: individuální, společný (skupinové, třídní)➤ podle organizace: vícepředmětový
Očekávané výstupy	<ul style="list-style-type: none">➤ Žák určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu.➤ Žák vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury. Jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického.➤ Jedinec zprostředkuje ostatním dětem vlastní zkušenosti, zážitky a zajímavosti.➤ Žák rozeznává současné a minulé, orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik.

<p>Cíle projektu vázané na rozvoj klíčových kompetencí</p>	<p>1. Kompetence k učení:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ žáci získávají každý den nové informace a poznatky o svém rodném městě, jeho kulturních i přírodních památkách a osobnostech ➤ zábavná forma učení a motivace ➤ obohacení slovní zásoby <p>2. Kompetence k řešení problémů:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ žáci umí pracovat samostatně a reagují na pokyny ➤ rozvíjení fantazie a tvořivosti ➤ rozvoj logického myšlení <p>3. Kompetence sociální:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žáci respektují názory druhých a váží si práce svých spolužáků <p>4. Kompetence komunikativní:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žák umí spolupracovat ve skupině, naslouchá ostatním spolužákům
<p>Význam projektu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ získávání vědomostí a dovedností ➤ spolupráce ve skupině ➤ vzbudit u žáků zájem o bližší poznání rodného města ➤ zdravé využití volného času
<p>Výukové metody</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ metody slovní - monologické, dialogické, písemné práce, čtení s porozuměním ➤ metody názorně demonstrační - pozorování, předvádění prací, obrazů a map

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ metody praktické - jednoduché manuální činnosti, výroba deníku města, výtvarné činnosti, práce s mapou České republiky a plánem města Bruntál ➤ metody motivační - usměrnění zájmu žáků
Organizační formy výuky	<ol style="list-style-type: none"> 1. podle vztahu k osobnosti žáka: <ul style="list-style-type: none"> ➤ hromadné vyučování, skupinová práce, samostatná práce 2. podle charakteru výukového prostředí <ul style="list-style-type: none"> ➤ práce ve třídě, vycházka, exkurze
Pomůcky	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pro učitele: Vypracované pracovní listy (viz přílohy), obrázkový materiál o městě Bruntál, knižní publikace a časopisy o městě a okolí, papírová složka pro každého žáka. 2. Pro žáka: Žáci mají za úkol během projektu přinést různé materiály o městě Bruntál, obrázky, pohlednice, časopisy.
Způsob prezentace	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vypracování vlastního deníku města ➤ třídní výstava výkresů
Hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> ➤ slovní hodnocení učitelem na konci každého vyučovacího bloku a na závěr projektu ➤ sebehodnocení žáků

8.2 Realizace projektu

8.2.1 1. DEN – Zahájení projektu

1. hodina

Obsah:

- Orientace na mapě
- Zakreslování do mapy, objasnění pojmů
- Historie města

Pomůcky:

- Nakopírované materiály (příloha 3, 4), regionální mapa ČR, geografická mapa Moravskoslezského kraje, předem připravenou prezentaci, papírovou složku pro žáky, deník města (příloha 18).

Organizace:

- třídní, samostatná, hromadná

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny žáky seznámíme s projektem, jeho cílem, délkou trvání a zajímavostmi, které nás v průběhu týdne čekají (5 min.).
2. Regionální mapa ČR - Samostatná práce: dětem rozdáme pracovní list (příloha 3), poté si provedeme společnou kontrolu (8 min.).
3. Geografická mapa Moravskoslezského regionu na tabuli (příloha 4)- Dětem rozdáme pracovní list 2. Pracujeme samostatně, po chvíli společná kontrola a vysvětlení pojmů okres, okresní město, region (8 min.).
4. Četba o historii města Bruntálu a rozhovor: (14 min.).

Otázky:

- *Ve kterém roce a kým bylo založeno město Bruntál?*
- *Proč bylo město Bruntál založeno?*
- *Které katastrofy postihly město od jeho vzniku po současnost?*

5. Závěr hodiny: Deník města - Pracovní činnosti: Ukázka vlastního výtvaru deníku města, který slouží jako motivace pro žáky. Každý z vás si během projektu vytvoří svůj vlastní deník města (6 min.).

2. hodina

Obsah:

- Poskládání a vybarvení znaku města a vlajky
- Tvorba obalu deníku o našem městě
- Práce s mapou

Pomůcky:

- Znak a vlajka města, plán města(příloha 5, 6, 7), složku na papíry pro každého žáka.

Organizace:

- třídní, samostatná, hromadná

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny si ukážeme pomocí interaktivní tabule (na papíře) znak města Bruntálu. Poté všem žákům rozdáme puzzle znaku města. Děti mají za úkol jednotlivé dílky vystříhnout, nalepit na papír a vybarvit podle vzoru. Společně si vysvětlíme, co znak obsahuje (12 min.).
2. Poté žákům rozdáme pracovní listy s vlajkou města, kterou si žáci vybarví, vystříhnou a ze zadní strany nalepí pomocí lepicí pásky špejli (7 min.).
3. Vytvoření složky deníku. Každý žák si během projektu tvoří deník města. Rozdáme žákům složku, na kterou si nalepí znak města společně s vlajkou, dopíší název města a ozdobí podle vlastní tvořivosti. Vytvořili jsme tak obal deníku (10 min.).
4. Další částí hodiny je orientace v plánu města. Dětem rozdáme plán města, společně si vysvětlíme symboly na mapě a poté zadáváme úkoly (7 min.).

Otázky:

- Najdi na mapě naši školu a místo zakroužkuj.
 - Kolik je v Bruntále kostelů?
 - Znáš název našeho rybníka s ostrůvkem?
 - Jak se jmenuje potok, který protéká městem?
5. Společně si vyznačíme v plánu trasu od naší školy na Uhlířský vrch (8 min.).
 6. Závěr hodiny - Po trase, kterou jsme si vyznačili, se teď společně vydáme až na Uhlířský vrch ke kostelu a seznámíme se s historií tohoto místa (2 min.).

3. - 4. hodina

Obsah:

- Vycházka na Uhlířský vrch

Pomůcky:

- Karimatky na sezení popř. nějaké podložky, kompas, nakopírovanou pověst "Kostel na Uhlířském vrchu", (příloha 8).

Organizace:

- mimoškolní- vycházka

Metodický postup:

1. Před odchodem ze školy žákům zopakujeme pravidla vycházky a bezpečnosti, zkontrolujeme pomůcky.
2. Příchod k Uhlířskému vrchu, zastávka u lipové aleje, kde si přečteme zajímavosti o vzniku kostela, k čemu původně sloužil Uhlířský vrch, jak staré jsou stromy v lipové aleji a další informace (25 min.).
3. Cesta ke kostelu Panny Marie Pomocné. Prohlídka křížové cesty vedoucí ke kostelu(15 min.).
4. Na vrcholu Uhlířského vrchu se žáci rozdělí do skupin a pomocí kompasu určíme světové strany (5 min.).

Plníme úkoly:

Znáš všechny světové strany?

Kterým směrem od Uhlířského vrchu se nachází Bruntál?

Kterým směrem od nás se nachází naše škola?

5. Četba pověsti- Sedneme do kruhu na karimatky a přečteme si historii vzniku kostela a poté pověst "Kostel na Uhlířském vrchu" (20 min.).
6. Odcházíme zpět do školy (25 min.).

5. hodina - Výtvarná výchova

Obsah:

- Kresba pověsti o Uhlířském vrchu

Pomůcky

- Vodové či temperové barvy, voskovky, štětce, další výtvarné pomůcky.

Organizace:

- třídní

Metodický postup:

1. Na Uhlířském vrchu jsme si společně přečetli pověst o vzniku kostela. Vaším úkolem je namalovat volnou technikou nějaký obrázek z pověsti, popřípadě kostel nebo celý Uhlířský vrch.
2. Společná výstava výtvorů.

8.2.2 2. DEN

1. hodina

Obsah:

- Presentace: Bruntál, město mezi horami a vodou
- Zámek Bruntál

Pomůcky:

- prezentace (příloha 9), materiály o zámku (příloha 10)

Organizace:

- třídní, hromadná

Metodický postup:

1. Presentace a povídání o památkách města (20 min.).
2. Otázky:
 - *Jak se jmenuje náš nynější starosta?*
 - *Kolik asi obyvatel má město Bruntál*
3. Zámek Bruntál - historie zámku, povídání o zámku. Kdo ho z žáků již navštívil.
4. Ukázka fotografií interiéru zámku, popř. virtuální prohlídka zámku (25 min.).

2. hodina

Obsah:

- Osobnosti našeho města

Pomůcky:

- pracovní listy (příloha 11), internet

Organizace:

- třídní, samostatná, hromadná

Metodický postup:

1. V úvodu hodiny zajdeme s žáky do počítačové učebny. Žáci mají za úkol pomocí internetu najít nějakou osobnost našeho města a vypsát o ní

nejdůležitější informace na papír. K této osobnosti se pokusí najít i nějaké fotografie či obrazy (20 min.).

2. Poté se vrátíme zpět do třídy a zapsané informace si společně přečteme. Pokud si vybralo více žáků stejnou osobnost, navzájem se doplní o chybějící údaje či jiné zajímavosti (10 min.).
3. Hlavní část – text k životopisu Terezie Kronessové, společná četba, ukázka fotografií a domu, kde se Terezie narodila (15 min.).

3. - 4. hodina

Obsah:

- Návštěva Městské expozice a informačního centra
- Zámek Bruntál, prohlídka protileteckého krytu v zámecké zahradě

Pomůcky:

- připravené úkoly pro žáky, popis městské expozice a protileteckého krytu na zámku (příloha 12, 14)

Organizace:

- mimoškolní - exkurze

Metodický postup:

1. Návštěva Městské expozice - Společně se vydáme do Městské expozice na Bruntálské radnici. Je zde shrnuta historie města Bruntálu (příloha 12). Budova radnice je umístěna na náměstí, kde také můžeme vidět i jiné zajímavosti (klasicistní budova radnice, Gabrielův dům, dům Terezie Kronessové, Morový sloup), (45 min.).
2. Po ukončení výstavy se žáci rozdělí do skupinek podle počtu žáků. Skupinám dáme 15 minut rozchod pouze na náměstí. Skupinky plní zadané úkoly (15 min.).

Pravidla - Na každém stanovišti může být pouze jedna skupina. Střetnou-li se dvě či více skupin na jednom stanovišti, zvolí se zástupce týmu a klasickým stříhnutím "kámen, nůžky, papír" zůstane na daném stanovišti vítěz se svojí skupinou.

Úkoly:

- *Zjistí, jaký má tvar kašna na náměstí.*
- *Navštíví informační centrum a získá razítko Terezie Kronessové (popř. získá i jiné propagační materiály).*

- Běž k domu, kde se narodila Terezie Kronessová a zjisti datum jejího narození.

- Pomocí krokové metody zjisti přibližně, kolik metrů je široký Gabrielův dům?

- Po splnění úkolů se všichni sejdeme u morového sloupu.

3. Další částí naší vycházky je návštěva zámecké zahrady a protiletectkého krytu v zahradě (20 min.).
4. Návrat zpět do školy (10 min.).

5. hodina

Obsah:

- Tvorba deníku "Bruntál"

Pomůcky:

- Různé propagační letáky a materiály, nálepky, razítka, knižní publikace.

Organizace:

- třídní, samostatná, hromadná

Metodický postup:

1. Během těchto dnů si žáci nashromáždili různé materiály o jejich městě, z vyučovacích hodin, doma či v informačním centru. Popřípadě máme také k dispozici různé materiály. Složku deníku již máme hotovu, nyní budeme postupovat podle vlastní fantazie a tvořivosti. Žáci si vyberou různé památky města (kulturní či přírodní), které během projektu viděli a slavné osobnosti Bruntálu. Vypíší nejdůležitější informace, historii a nakreslí nebo dolepí obrázky, založí do deníku.
2. V průběhu hodiny jim také znova promítáme prezentaci o městě Bruntál, ze které mohou vyčíst důležité informace.
3. Jako vzor a motivaci jsme jim ukázali již zhotovený deník města (příloha 17). Žáci si mohou navzájem pomáhat a radit. Využít mohou také internet, literaturu o městě a rady učitele.

8.2.3 3. DEN

1. hodina

Obsah:

- Dobové fotografie města
- Zubaté žáby

Pomůcky:

- Dobové fotografie a popisky (příloha 15), pověst o zubatých žábách a básnička (příloha 13).

Organizace:

- třídní, hromadná, skupinová

Metodický postup:

1. Rozdělíme děti do 2 skupin. Každá skupina dostane sadu fotek a popisků. Cílem je pokusit se spojit dobovou fotografii, současnou fotografii a popisek. Na závěr si společně práci zkontrolujeme. Popíšeme rozdíl mezi fotografiemi. Místa si můžeme ukázat na mapě Bruntálu (25 min.).
2. Zubaté žáby - čtení faktů a pověsti, vybarvení obrázků (15 min.).
3. Básnička o žábách - Společně si přečteme básničku (5 min.).

2. hodina

Obsah:

- Dokončení deníku o městě

Pomůcky:

- Informace o zubatých žábách z předešlé hodiny, různé propagační letáky a materiály, nálepky, razítka, knižní publikace, hra zubaté žáby (příloha 16).

Organizace:

- třídní, samostatná, hromadná

Metodický postup:

1. Žáci dokončují tvorbu deníku, doplňují informace, kresby a jiné materiály z předešlých hodin.
2. V další části hodiny se děti rozdělí na skupinky dva až čtyř hráčů a zahrají si hru "Zubaté žáby." (15 min.)

3. hodina ukončení projektu

Obsah:

- Pracovní činnosti - vystřihnout, vybarvení a poskládání žabičky

Pomůcky:

- Pracovní list (příloha 17), nůžky, lepidlo, pastelky (voskovky, fixy apod.), šňůrku na pověšení, lepicí páska.

Organizace:

- třídní, samostatná práce

Metodický postup:

1. Rozdáme dětem předlohu žáby, kterou si vybarví, poté vystřihnout, končetiny a jazyk poskládají do harmoniky podle návodu. Všechny díly slepí k sobě, ze zadní strany přilepíme pomocí lepicí pásky šňůrku. Hotové výrobky si společně vystavíme.

Obrázek 31: Žabička z papíru

Zdroj: (Smarty Pants Fun [online])

2. Touto hodinou jsme ukončili náš projekt o regionu a městě Bruntál.

8.2.4 Závěr a hodnocení projektu

Závěrem projektu je vypracovaný deník města (příloha 18), který vlastní každý žák a může je v budoucnu kdykoliv použít.

Hodnocení průběhu a výsledku projektu:

- Učitel slovně hodnotí vypracované deníky města, na kterých žáci průběžně po dobu projektu pracovali. Dále hodnotí chování žáků ve skupinách i individuálně při plnění úkolů.
- Každý žák dostane dřevěný kolíček, který si podepíše a přicvakne k obličejí „smajlíka“ podle toho, jak byl spokojen s celým průběhem projektu a jak se mu líbí výsledný produkt.

Obrázek 32: Sebehodnocení žáků

Zdroj: (vlastní fotografie)

9 PROJEKT "KRÁLOVSTVÍ DĚDA PRADĚDA"

9.1 Charakteristika projektu

Název projektu	Království Děda Praděda
Realizace	5. ročník ZŠ
Typ projektu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ podle navrhovatele: kombinace uměle připraveného a spontánního žákovského ➤ podle účelu: problémové, směřující k získání dovedností ➤ podle informačního zdroje: kombinace volného i vázaného ➤ podle délky: mimořádně dlouhodobý (roční) ➤ podle prostředí: školní, mimoškolní ➤ podle počtu zúčastněných: individuální, společné (skupinové, třídní) ➤ podle organizace: vícepředmětový
Očekávané výstupy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ prohlubování znalostí a vědomostí o místní krajině a horách Jeseníky ➤ poznání chráněných živočišných a rostlinných druhů Jeseníků ➤ ochrana životního prostředí a uvědomění si následků chování lidí
Cíle projektu vázané na rozvoj klíčových kompetencí	<p>1. Kompetence k učení:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ žáci vyhledávají a třídí různé informace ➤ motivace k pozdějšímu celoživotnímu učení ➤ využívání znalostí a tvořivosti v praktickém životě ➤ žáci uvádějí věci do souvislostí, propojují své poznatky z různých vzdělávacích oblastí do širšího celku

	<ul style="list-style-type: none">➤ žáci pozorují, experimentují, kriticky posuzují a vyvozují závěry➤ žáci se umí sami zhodnotit, posoudit vlastní pokrok a diskutovat <p>2. Kompetence k řešení problémů:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ žáci přemýšlí o nesrovnalostech, hledají informace vhodné k vyřešení problémů➤ rozvoj logického myšlení, fantazie a tvořivosti➤ při prezentaci se žáci učí obhájit svá rozhodnutí a být za ně zodpovědný➤ žáci umí pracovat samostatně, reagují na pokyny <p>3. Kompetence komunikativní:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ žáci umí spolupracovat ve skupině➤ žáci se učí formulovat své myšlenky výstižně se vyjadřovat v písemném i ústním projevu➤ žáci se učí naslouchat druhým a zapojovat se do diskuse➤ pracují s textem, ve kterém se učí orientovat a vybírat podstatné věci <p>4. Kompetence sociální:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ žáci respektují názory druhých, pracují ve skupině a vytvářejí pravidla práce v týmu➤ žáci plní různé role➤ žáci se chovají ohleduplně k ostatním a v případě potřeby pomůžou druhým nebo sami o pomoc požádají <p>5. Kompetence pracovní:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ žáci se učí používat různé materiály a
--	--

	<p>dodržovat daná pravidla vzhledem k bezpečnosti práce</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ žáci prakticky využívají své poznatky
Význam projektu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ získávání nových informací a prohlubování znalostí a dovedností ➤ spolupráce ve skupině, třídní spolupráce ➤ motivovat žáky k ochraně životního prostředí ➤ zdravé využití volného času
Výukové metody	<ul style="list-style-type: none"> ➤ metody slovní - monologické, dialogické, písemné práce, čtení s porozuměním, práce s textem ➤ metody názorně demonstrační - pozorování, předvádění prací, obrazů a map, experimenty ➤ metody praktické - jednoduché manuální činnosti, výroba cestovatelského deníku, výtvarné a praktické činnosti, práce s mapou České republiky, turistickou mapou Jeseníků a vyznačeným územím CHKOJ <p>metody motivační - usměrnění zájmu žáků</p>
Organizační formy výuky	<ol style="list-style-type: none"> 1. podle vztahu k osobnosti žáka: <ul style="list-style-type: none"> ➤ hromadné vyučování, skupinová práce, samostatná práce 2. podle charakteru výukového prostředí <ul style="list-style-type: none"> ➤ práce ve třídě, třídní výlet, exkurze
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> ➤ knihy, informační brožury, třídní fotoaparát, fotografie, pracovní listy (viz přílohy) ➤ PC s přístupem na internet

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ výtvarné a psací potřeby ➤ složky na deník
Způsob prezentace	<ul style="list-style-type: none"> ➤ žáci prezentují vybrané oblasti Jeseníků před svými spolužáky ➤ tvorba cestovatelského deníku
Hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> ➤ průběžné hodnocení učitelem ➤ závěrečné hodnocení vytvořených deníků učitelem i žáky ➤ závěrečné hodnocení žáky

9.2 Realizace projektu

Září

Úvod do projektu - Na začátku září žáky seznámíme s projektem. Vysvětlíme jim průběh a cíle projektu. Následující vyučovací hodiny, které se zaměřují na projekt, můžeme do rozvrhu zařadit v daném měsíci kdykoliv. Dodržujeme ale jejich pořadí. Součástí každého výletu budou fotografie pro každého žáka, aby měl na tento výlet vzpomínku. Proto je dobré před zahájením projektu prodiskutovat toto téma s rodiči kvůli nákladům na vyvolávání fotografií. Na každého žáka zvolíme omezený počet fotografií. Fotky pořizuje vždy jeden žák, který je před výletem zvolen za třídního fotografa. Rovněž mu je přidělena "čestná placka."

Obrázek 33: Placka třídního fotografa

Zdroj: (moje fotografie)

Vlastivěda + Informatika

Obsah:

- Opakování pohoří ČR.
- Charakteristika a popis jednotlivých oblastí Jeseníků.

Pomůcky:

- mapa pohoří ČR, přílohy č. 19, 20, nůžky, lepidlo, lepicí páska, PC s internetem, knihy a jiné materiály o Jeseníkách

Organizace:

- třídní, samostatná, skupinová

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny si s žáky zopakujeme pohoří ČR, nejvyšší hory a zároveň si je ukážeme u tabule na mapě pohoří ČR.
2. Žáci samostatně doplňují do slepé mapy pohoří ČR (příloha 19), zároveň mají k dispozici mapu s vyznačeným pohořím ČR.
3. Ve druhé části první hodiny rozdělíme žáky do dvojic a každé dvojici rozdáme rozstříhaný obrázek (příloha 20), který mají složit a přiřadit správný název z nabídky, která je na tabuli. Poté se společně přesuneme do počítačové učebny a každá dvojice má za úkol k danému obrázku vyhledat důležité informace a napsat si je na papír.
4. Další hodinu pracujeme se získanými informacemi z internetu, knížek a jiných materiálů, které máme ve třídě k dispozici. Každá dvojice dostane větší tvrdý papír, na který nalepí rozstříhaný obrázek a doplní jej získanými poznatky.
5. Každá dvojice posléze prezentuje svůj výtvar před třídou. Není důležité nabídnout všechny informace z plánu, ale říct, co žáky na tomto místě zaujalo a čím je zajímavé.
6. V závěru hodiny si vytvořené plány slepíme lepicí páskou k sobě, dotvoříme veliký nápis „KRÁLOVSTVÍ DĚDA PRADĚDA“ a pověsíme ve třídě na výstavu.

Obrázek 34: Plán Jeseníků

Zdroj: (vlastní fotografie)

Matematika

Motivace před výletem:

- V závěru hodiny žáci vypočítají příklady se zašifrovanou tajenkou. Tak zjistí, kam se společně vydáme na náš první výlet. Šifrovanou abecedu z přílohy si žáci schovají k pozdějším potřebám.

Pomůcky:

- příloha č. 21

Organizace:

- třídní, samostatná práce

Český jazyk čtení

Obsah:

- Četba pověsti o Rejvízu: "Poklad ve Velkém mechovém jezírku."

Pomůcky:

- příloha č. 22

Organizace:

- třídní, hromadná práce

Metodický postup:

- Rozdáme žákům pověst, která se váže k mechovému jezeru, a společně si ji přečteme. Po přečtení zjišťujeme, jak žáci danému textu porozuměli, které jsou hlavní postavy a co z příběhu vyplývá. Zopakujeme si, co je to pověst a v závěru hodiny učitel ještě jednou celou pověst přečte a poté si žáci mohou nakreslit k příběhu obrázek.

Třídní výlet

Obsah:

- Mechová jezera Rejvíc a jeskyně Na Pomezí.

Organizace:

- mimoškolní, výlet

Organizace výletu:

1. Před výletem zvolíme pomocí rozpočítání či losování třídního fotografa, který bude náš výlet zaznamenávat. Rovněž mu přidělíme "placku fotografa". Než se vydáme na cestu, zopakujeme žákům pravidla bezpečnosti a zásady chování během výletu.

2. První zastávkou našeho výletu je Mechové jezero a obec Rejvíz. Poté se vydáme do jeskyní Na Pomezí.
3. Během výletu mají žáci splnit následující úkoly:
 - Vyjmenuj jednoho živočicha a rostlinu vyskytující se u mechového jezera.
 - Co je to stalagmit, stalaktit a stalagnát?
 - Který živočich přebývá v jeskyních?
 - Otázka k zamyšlení: Proč v jeskyni nevydechujeme z úst páru?

Přírodověda

Obsah:

- Vznik rašeliniště, rašelinný slovník.
- Popis jeskynních krápníků, pokus.

Pomůcky:

- příloha č. 23, 24 dvě sklenice, horká voda, soda na pečení, sající příze (bavlna, vlna), dva kamínky či malé hřebíčky, talířek.

Metodický postup:

1. Na výletě u Mechového jezera jsme plnili úkoly, které si teď společně rozebereme a vysvětlíme.
2. Podle obrázku na tabuli žákům vysvětlíme a popíšeme vznik rašeliniště (viz příloha). Objasníme si důležité pojmy, které si následně prepíšeme a vytvoříme si tak slovníček, k němuž si rovněž překreslíme schematické znázornění vzniku rašeliniště. Řekneme si některé významné živočichy a rostliny z této oblasti.
3. Ve druhé části hodiny se zaměříme na jeskyně, které jsme navštívili. Vysvětlíme si pojmy stalagmit, stalaktit a stalagnát. Provedeme pokus, kde nám pomocí vody a sody na pečení vzniknou tyto krápníky.
4. Pokus: Naplníme dvě sklenice horkou vodou a poté do každé z nich přidáme tolik sody, kolik se rozpustí. Vznikne nám nasycený roztok. Mezi tyto nádoby, které jsou od sebe ve vzdálenosti asi 20 cm, postavíme talířek. Konce provázku zatížíme kamínky nebo hřebíčky a ponoříme konce do sklenic. Provázek necháme nad talířkem prověšený. Kapilaritou roztok sody vzlíná nahoru po provázku, odkud následně odkapává na talířek. Po několika dnech se z odkapávající vody ukládá na talířku soda, která vytvoří tenké stalaktity a stalagmity. Ty se nakonec mohou spojit ve stalagnát.

5. Ke konci hodiny si zodpovíme otázku, která se týkala jeskyní. Proč nevydechujeme v jeskyni z úst páru? Je to kvůli stálé teplotě kolem 7 stupňů a velmi vysoké vlhkosti. Tudíž se nám při každém vydechování pára z úst sráží.

Pracovní činnosti

Obsah:

- Poskládání netopýra z papíru.

Organizace:

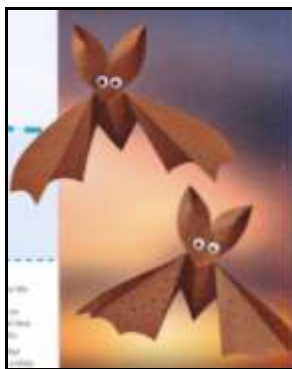
- třídní, hromadná výuka, samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 25, 26, barevné papíry, nůžky, lepidlo, pastelky

Metodický postup:

1. V této hodině si poskládáme z papíru živočicha, který přebývá v jeskyních, netopýra a rovněž si k němu řekneme důležité informace.
2. Žáci si obkreslí a vystříhnou základní tvar těla netopýra (příloha 24). Na hlavě mezi ušima nastříhneme vyznačenou plnou čáru. Netopýra vybarvíme pastelkami.
3. Netopýra přesně uprostřed přeložíme. Místo je vyznačeno přerušovanou čarou. Křídla poskládáme: na čerchované čáře ohneme směrem ven, na přerušované čáře směrem dovnitř a na další čerchované čáře směrem ven a poté opět směrem dovnitř.
4. Oba díly hlavy posuneme přes sebe a na tečkované ploše je nalepíme na sebe. Netopýrovi dolepíme oči a uši ve špičkách.

Obrázek 35: Netopýr z papíru

Zdroj: (Tauber, 2004)

5. V závěru hodiny si řekneme o netopýru zajímavé informace, které si žáci poznačí na papír s obrázkem netopýra (viz příloha 25). Hotové výtvary si můžeme zavěsit ve třídě.

Pracovní činnosti

Obsah:

- Tvorba cestovatelského deníku Jeseníků pomocí techniky „scrapbooking.“

Organizace:

- hromadná výuka, skupinová a samostatná práce ve třídě

Pomůcky:

- zpracované fotografie z předešlého výletu, různé pohlednice a materiály o Jeseníkách, Rejvízu a jeskyních Na Pomezí, pastelky, fixy, lepidlo, nůžky, ozdobné lepicí pásy a razítka

Metodický postup:

Tento deník budeme tvořit po celý rok, jednou měsíčně, obvykle vždy po výletu, kdy jsou k dispozici fotografie a různé propagační materiály. Žáci mají rovněž více znalostí a větší přehled o daném místě. Ukázka deníku je v příloze č. 48. Do tohoto deníku si žáci mohou vkládat i vypracované pracovní listy a jiné materiály, které souvisí s Jeseníky a které si žáci během roku vypracovali.

1. Po třídním výletu si žáci vybrali fotky, které nafotil třídní fotograf během výletu.
2. Na začátku hodiny žáky seznámíme s technikou scrapbooking a jako motivaci a vzor jim ukážeme hotový deník. Ten necháváme jako předlohu vždy k dispozici.
3. Každý žák dostane složku na deník a dále už žáci postupují podle vlastní tvořivosti a fantazie. K dispozici mají různé materiály o Rejvízu, které si sami nasbírali, vybrané fotky, internet a různé encyklopedie. Samozřejmě mohou využít i materiály zpracované z dřívějších hodin (pověst, tvorba rašeliniště, o netopýru, apod.).
4. Deník vyzdobí razítky, obrázky, pohlednicemi, atd. Tato volnější hodina slouží vždy k utužení získaných znalostí a informací o dané oblasti a místě. Žáci tak získají všeobecný přehled i citovou vazbu k místu, jež navštívili.

Říjen

Český jazyk

Obsah:

- Úvodní motivace k výletu, zašifrovaná zpráva.

Organizace:

- samostatná práce ve třídě

Mezipředmětový vztah: matematika

Pomůcky:

- příloha č. 27, šifrovaná abeceda z dřívější přílohy č. 21

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny žákům povíme, že nám přišla tajná zpráva od Děda Praděda, ve které nám vzkazuje, které další krásné místo v jeho horách navštívíme.
2. Žáci budou opět potřebovat šifrovanou abecedu, kterou mají schovanou. Rozdáme zašifrovaný text a vysvětlíme postup.
3. Žáci mají za úkol u všech slov určit slovní druhy a následně dvojice čísel mezi sebou vypočítat podle znaménka, které mezi slovy je. (sčítání, odčítání, násobení, dělení).

Český jazyk čtení

Obsah:

- Pověst "Meluzinin pláč."

Organizace:

- třídní, samostatná práce, hromadná výuka

Pomůcky:

- příloha č. 28

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny rozdáme žákům pomíchaný text, který rozstříhají na jednotlivé díly a složí tak, jak jde děj za sebou. Správně seřazený text nalepí na papír.
2. Společná četba pověsti.
3. Plnění úkolů, porozumění textu (viz příloha)

Výtvarná výchova

Obsah:

- Kreslení pověsti.

Organizace:

- samostatná práce ve třídě

Pomůcky:

- výkres, černý uhlí popř. tuš.

Metodický postup:

- Žáci pomocí uhle či tuší nakreslí, co je z pověsti nejvíce zaujalo.

Třídní výlet

Obsah:

- Návštěva zámku Velké Losiny a ruční papírny.

Organizace:

- mimoškolní, výlet

Organizace výletu:

1. Před zahájením výletu si opět zvolíme třídního fotografa pomocí rozlosování, přidělíme placku a zopakujeme žákům pravidla bezpečnosti a zásady chování během výletu.
2. Nejdříve navštívíme zámek Velké Losiny, kde se žáci seznámí s jeho historií, místní krajinou i lázněmi. Na zámku je možné si zakoupit pracovní sešit "S pastelkami po zámku Velké Losiny." Zde se žáci seznámí kompletně s celým zámekem formou her a obrázků. Poté se vydáme do ruční papírny a muzea papíru. Zde uvidíme, jak se vyrábí tento vzácný ruční papír, při kterých příležitostech se používá a z čeho se v minulosti ruční papír vyráběl.
3. Úkoly:
 - Které dvě slavné pohádky se na tomto zámku natáčely? (*Pták Ohnivák 1997, O králi Ječmínkovi 2003*).
 - V zámeckém parku se kromě našich známých dřevin nachází také tři nevšední dřeviny. Vyjmenuješ alespoň jednu z nich? (*liliovník tulipánokvětý, metasekvoje čínská, jinan dvoulaločný*).
 - Z čeho se v minulosti vyráběl ruční papír a z čeho je vyráběn dnes? (*dříve: kopřivy, staré hadry, konopí, sláma, len; dnes: z buničiny smrkového dřeva*).

Pracovní činnosti, 2 hodiny

Obsah:

- Výroba ručního papíru.
- Tvorba cestovatelského deníku "scrapbooking."

Organizace:

- třídní, skupinová a samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 29, novinový či letákový papír, který není voskovaný nebo křídový, velkou nádobu na rozmočení papíru, mixér, dřevěné rámečky alespoň 3 cm vysoké (jeden z rámečků má přibité sítko např. ze sítě proti mouchám do oken), čtvercovou misku větší než rám, houbičku, noviny na sušení, materiál na ozdobení (listy ze stromů, různé koření, pro vůni skořice, ozdobné ubrousky apod.)

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny žákům připomeneme návštěvu ruční papírny a formou brainstormingu řešíme otázky ohledně recyklace papíru. Příklady otázek: Co je správné udělat s použitým papírem, třeba s popsáním sešitem? Proč je důležité sbírat starý papír? Který papír je vhodný k recyklaci? Jak můžeme svým chováním pomoci stromům, ze kterých se papír vyrábí?
2. Nyní si vyzkoušíme způsob, jak se dá ze starého sběrového papíru vyrobit papír nový.
3. Postup výroby ručního papíru najdeme v příloze.
4. Ve druhé hodině budeme vytvářet další stránky cestovatelského deníku. Rozdáme fotky z výletu, které si žáci předem vybrali do svého deníku. Využíváme různé nasbírané materiály z výletu či různých časopisů a důležité informace doplňujeme do deníku společně s fotkami, obrázky, pohlednicemi a dozdobíme podle vlastní fantazie.

Listopad

Vlastivěda (2 hodiny)

Obsah:

- Chráněná krajinná oblast Jeseníky.

Organizace:

- hromadná výuka, samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 30, prezentace o CHKOJ (příloha č. 31), obrázky různých zvířat a rostlin vyskytujících se v CHKOJ (příloha č. 32), encyklopedie zvířat, rostlin Jeseníků, internet

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny rozdáme žákům zašifrovaný obrázek (viz příloha). Po spojení čísel jim vznikne znak CHKO Jeseníky, zvonek vousatý. Znak si následně dokreslí a vybarví podle vzoru na tabuli.
2. Pod tento obrázek si napíše nadpis OCHRANA PŘÍRODY a pomocí brainstormingu napíše vše, co je k tomuto tématu napadne. Myšlenkovou mapu si společně probereme a vysvětlíme si, jak můžeme přispívat k ochraně přírody.
3. Další částí hodiny je prezentace o CHKOJ. Seznámíme se se zástupci rostlin a živočichů z této oblasti. Poté si důležité informace zapíšeme na papír ke znaku CHKOJ.
4. Ve druhé hodině si zopakujeme rostliny a živočichy CHKOJ. Pro ukázkou a bližší zájem o přírodu necháme kolovat časopisy „Campanula“ zpravodaj CHKOJ, které je k dostání v knihovnách či na internetu.
5. V následující části hodiny žákům rozdáme obrázky vybraných živočichů z této oblasti. Děti si je vybarví podle vzorů a živočichy popíše pomocí knih, internetu a jiných zdrojů.
6. Obdobným způsobem postupujeme při popisování rostlin. Žáci dostanou obrázky vybrané flóry Jeseníků, které si vybarví a popíše podle různých encyklopedií, herbářů či internetu. Tyto vytvořené pracovní listy rostlin si žáci schovají a později k nim dotvoříme herbář rostlin z blízkého okolí. Všechny vypracované materiály pak mohou být součástí cestovatelského deníku.

Prosinec

Čejský jazyk čtení

Obsah:

- Pověst „Čertovy kameny.“

Organizace:

- hromadná výuka, samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 33

Metodický postup:

1. Na začátku měsíce žákům oznámíme, že se blíží čert a Mikuláš. Poté jim řekneme, že s čerty se váže také jedna pověst z našich hor.
2. Následně si pověst společně přečteme.
3. Po přečtení pověsti žákům zadáme úkoly:
 - Vypiš všechny postavy z příběhu a charakterizuj je.
 - Svými slovy popiš místo, kde se příběh odehrává, jak na tebe tohle místo působí.
 - Vymysli si a napiš svůj vlastní konec této pověsti.
4. Po splnění úkolů a společné kontrole vedeme s žáky diskuzi. *"Proč měla tato pověst takový konec a jaké je ponaučení z pověsti?" "Vzpoměl by sis na nějaké přísloví, které je charakteristické pro tuto pověst?"*
5. Na konci hodiny žákům ukážeme z internetu či knih fotky Čertových kamenů.

Výtvarná výchova

Obsah:

- Malování pověsti o Čertových kamenech.

Organizace:

- samostatná práce ve třídě, hromadná výuka

Pomůcky:

- voskovky, vodové barvy, štětce

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny si připomene pověst o čertech, kterou jsme četli. Žáci mají za úkol nakrestli voskovkami část pověsti, která je zaujala. Poté obrázek vybarví vodovými barvami.
2. V závěru hodiny si vytvořené výkresy vystavíme ve třídě a zhodnotíme práci.

Leden

Anglický jazyk

Obsah:

- Stopy zvířat.

Organizace:

- samostatná práce ve třídě

Pomůcky:

- příloha č. 34

Metodický postup:

1. 10 minut před koncem hodiny rozdáme žákům pracovní list s obrázky živočichů, anglickými názvy a jejich stopami.
2. Žáci mají za úkol pomocí barevných pastelek spojit čarou živočicha, jeho stopu a správný anglický název zvířete. Ve zbývajícím čase si mohou obrázky vybarvit.

Přírodověda

Obsah:

- Pexeso stopy zvířat.

Organizace:

- práce ve dvojicích

Pomůcky:

- příloha č. 35

Metodický postup:

1. Stopy zvířat si žáci zopakují i v závěru hodiny přírodovědy formou hry pexeso. Žáci hrají ve dvojicích.

Matematika

Obsah:

- Zlomková abeceda.

Organizace:

- třídní, samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 36

Metodický postup:

1. Tato činnosti slouží jako úvodní motivace k výletu. Žáci rozluští zašifrovaný text pomocí zlomků a zjistí, kam pojedeme na výlet.
2. Ke splnění úkolu žáci potřebují zlomkovou abecedu, kterou jim rozdáme společně se zašifrovaným textem.
3. Poté, co žáci text rozluští, můžeme se zlomky nadále pracovat, např. sčítání zlomků, porovnávání zlomků apod.

Český jazyk čtení

Obsah:

- pověst "Karlova Studánka."

Organizace:

- hromadná výuka, samostatná práce a práce ve dvojicích

Pomůcky:

- příloha č. 37

Metodický postup:

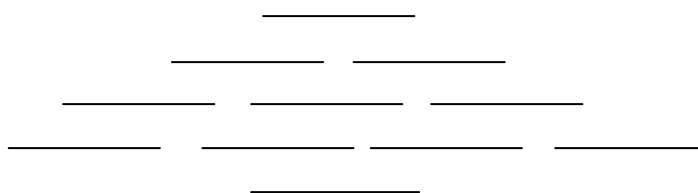
1. S žáky si přečteme pověst "Karlova Studánka".
2. Poté žáci plní formou pětilístku úkol. Jejich úkolem je si vybrat slovo z pověsti, které je zaujalo a popsat jej podle schématu pětilístku.

- Schéma pětilístku:

1. Název (obvykle podstatné jméno)
2. Popis (jaký/á je?)
3. Co dělá?
4. Věta o čtyřech slovech.

Opětná formulace podstaty (synonymum).

- Nákres schématu:

3. Postup při zavádění metody pětilístku je následující: Nejdříve vysvětlíme žákům metodu a jednotlivé pokyny napíšeme na tabuli. Po vytvoření pětilístku žáky necháme, aby si své výtvary navzájem přečetli ve dvojici a ptali se, proč napsali právě to či ono. Zároveň mohou žáci také něčí práci doporučit k přečtení. Zajímáme se, proč si žáci zvolili zrovna tuto formulaci a co v nich zaznělo.
4. Následovně celou pověst přečte ještě jednou učitel a žáci si poté mohou dokreslit k pověsti obrázek.

Třídní výlet

Obsah:

- Karlova Studánka, poznávání stop zvířat v lese.

Organizace:

- mimoškolní, výlet

Pomůcky:

- fotoaparát, kelímky na vodu, láhev na vodu, sádra, klacík na míchání

Metodický postup:

1. Žáci mají možnost poznat zimní krajinu v horách a krásu této obce a lázni v zimě. Nachází se tu gejzír, který v zimě vytváří nádherný útvar. V pitném pavilonu vyzkoušíme zdejší léčebnou vodu a přečteme si její složení.
2. V nedalekém lesíku žáci utvoří skupinky po čtyřech a pokusí se najít nějaké zvířecí stopy. Musí ovšem při hledání dávat pozor, aby stopy nezničili. Po jejich nalezení se společně pokusíme určit, komu stopy patří, a jednu vybranou stopu si pokusíme odlít ze sádry.
3. Při návratu do školy zhodnotíme celý výlet. Žáci si nakreslí obrázky zvířat a jejich stopy, které jsme v lese našli. Rovněž určíme živočicha, u kterého jsme stopu odlévali ze sádry.

Pracovní činnosti

Obsah:

- Odlévání zvířecích stop ze sádry.

Organizace:

- hromadná výuka, samostatná práce

Pomůcky:

- vytvořené sádrové odlitky stop různých zvířat, sádra, kelímek na sádro, klacík na míchání, papírový proužek a kancelářská spona, dostatečné množství plastelíny, temperové barvy

Metodický postup:

1. V následující hodině navazujeme na předchozí výlet a návštěvu lesa, kde jsme hledali zvířecí stopy a vytvořili si odlitek ze sádry. Nyní si každý žák vyzkouší odlévání stop zvířat ze sádry.
2. Žáci si mohou navzájem pomáhat s mícháním sádry a vytvářením odlitků. Žáci si z plastelíny vytvoří dostatečně silnou placku větší než je stopa. Tu si do

plastelíny obtisknou a určí, jakému živočichu patří. Do kelímku si nalijí vodu a pomalu vmíchávají sádro, až vznikne hustší kaše (musí téct). Následně kolem obtisknuté stopy vytvoří kroužek z papírového proužku a kancelářské spony. Ten slouží jako ochrana pro nalévání sádry. Tento postup můžeme nejdříve sami ukázat. Po zaschnutí sádry (cca 25 min.) jemně odděláme plastelínu ze sádry a odlitek jemně očistíme. Po dokonalém zaschnutí můžeme jemně očistit pod tekoucí vodou.

3. Vzniklý odlitek zvířecí stopy si žáci mohou vybarvit temperovými barvami.

Obrázek 36: Odlitek stopy

Zdroj: (Základní škola Kaznějov [online])

Únor

Vlastivěda

Téma: "Voda léčí"

Obsah:

- Video Priessnitzovy lázně a Vincenz Priessnitz.

Organizace:

- hromadná výuka ve třídě

Pomůcky:

- Video "Příběhy domů - Priessnitzovy lázně (2008)", knihy a články o těchto lázních a zakladateli.

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny si s žáky připomeneme návštěvu lázní Karlova Studánka. Zopakujeme si, co jsou to lázně a navážeme na lázně v Jeseníku a jejich zakladatele.
2. Blíže se s tímto místem a člověkem seznámíme díky videonahrávce, která je k vidění na www.youtube.cz

3. Po přehrání videa se žáků dotazujeme, co je nejvíce zaujalo a zda dokumentu rozuměli. Nejdůležitější informace si zopakujeme.
4. Následovně se žáků dotazujeme, zda ví, jak se používá priessnitzův obklad, který si můžeme ve třídě rovněž vyzkoušet.

Téma vody můžeme zapojit i do hodiny přírodovědy a zopakovat si s žáky koloběh vody v přírodě a její skupenství.

Pracovní činnosti

Obsah:

- Tvorba cestovatelského deníku.

Organizace:

- samostatná práce ve třídě, skupinová práce a hromadná výuka

Pomůcky:

- znak obce Karlova Studánka (příloha 38), knihy, encyklopedie a propagační materiály z výletu, vybrané fotografie, internet, výtvarné a pracovní potřeby

Metodický postup:

1. Při tvoření cestovatelského deníku postupujeme stejným způsobem, jak jsme již popsali při prvních pracích na deníku.
2. Důležitým úkolem je dobře naplánovat a rozvrhnout pracovní postup žáků i jednotlivých skupin při práci s internetem, knížkami i časopisy. Proto je dobré zvolit skupiny žáků a rozmístit je po třídě na stanovištích u PC, knih, časopisů apod. Po 15 minutách se jednotlivé skupiny vystřídají.
3. Každý žák obdrží obrázek znaku obce Karlova Studánka, který si vybarví podle předlohy. Deník dále doplňuje vybranými fotkami a důležitými informacemi.

Březen

Přírodověda

Obsah:

- Lesy v CHKOJ.

Organizace:

- třídní, hromadná výuka, provádění pokusu

Pomůcky:

- příloha č. 39, lakmusový papírek, sklenice, čistý ocet, voda

Metodický postup:

1. V této hodině se budeme blíže zabývat lesy a stromy v Jeseníkách. Na začátku hodiny napíšeme na tabuli slovo LES. Žáci samostatně pomocí brainstormingu napíší na papír vše, co je k tomuto slovu napadne. Vytvořené myšlenkové mapy si společně dopíšeme na tabuli a prodiskutujeme jednotlivá témata. Např. dřevo - výroba papíru, nábytku, palivo. Stromy - listnaté, jehličnaté, smíšené apod.
2. Po shrnutí myšlenkové mapy si zopakujeme a připomeneme, jaké jsou služby a užítky lesa a jaké lesy a stromy se nachází v horské oblasti Jeseníků.
3. V další části hodiny žákům popíšeme a vysvětlíme kyselé deště, které zasahují nejen Jeseníky, ale i další hory České republiky. Součástí tohoto úkolu je rovněž vysvětlení pojmu pH faktor, který se často objevuje i v televizi. Zeptáme se žáků, zdali o něm už někdy slyšeli?
4. Pokus a měření pH vody a vody s octem. Pomocí lakmusového papírku se pokusíme žákům objasnit, jak reagují kyselá deště na stromy svým kyselým pH.

Podrobnější popis a vznik kyselých dešťů najdeme v příloze.

Vlastivěda

Obsah:

- Energie vody.

Organizace:

- hromadná výuka, samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 40, stejně velké misky, vodu, hadici dlouhou 90 cm, lepicí pásku

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny navážeme opět na vodu a to, jak můžeme z vodního toku vyrobit elektrickou energii. Tímto tématem je spjata místo našeho dalšího výletu. Žáky chvíli napínáme a necháme je přemýšlet, jaké místo máme na mysli. Pokud žáci nevědí, prozradíme, že se jedná o přečerpávací vodní elektrárnu Dlouhé Stráně, která je vybudována právě v našich horách.
2. Nyní si povíme důležité informace, proč se tyto elektrárny staví a jak z vodního toku získáme elektrickou energii (viz příloha).
3. V další části hodiny si provedeme pokus na energii vody.

Postup:

1. Pro pokus si vytvoříme vhodné pracovní místo, abychom měli na pokus prostor a zároveň, aby všichni žáci dobře viděli. Jednu misku postavíme na židli a druhou na zem.
2. Misku na židli naplníme vodou, do níž ponoříme jeden konec hadice, který přilepíme páskou ke stěně misky.
3. Druhý konec hadice vezmeme do úst a vtáhneme vzduch, jako když chceme sát brčkem. Jakmile voda dorazí do úst, hadici poblíž konce přehneme a sevřeme (zlomíme).
4. Volný konec hadice namíříme do misky na zemi a uvolníme jej. Rovněž si ověříme, zda je první konec hadice stále pod vodou. Výsledkem pokusu je, že voda sama proudí hadicí z horní misky do spodní.
5. Jakmile volný konec hadice zvedneme nad úroveň hladiny vody v misce na židli, voda nám přestane téct. Při opětovném sklonění její tok pokračuje.

Na závěr hodiny si celý pokus shrneme a povíme si, proč se tak dělo. Žáci si celý pokus napíší do pracovního listu, dokreslí si obrázky pokusu a dopíší důležité informace o pokusu a přečerpávací vodní elektrárně.

Exkurze Dlouhé Stráně

Obsah: Seznámení s přečerpávací vodní elektrárnou Dlouhé Stráně.

Organizace:

- mimoškolní, exkurze

Pomůcky: fotoaparát

Organizace výletu:

1. Den před zahájením exkurze je důležité žáky seznámit se základními informacemi o této elektrárně. Navazujeme na předchozí hodinu vlastivědy, kde jsme prováděli pokus a na znečišťování ovzduší tepelnými elektrárnami. Povíme si, jak tato elektrárna funguje. "Znáte jiné elektrárny, které neznečišťují ovzduší?" (větrná elektrárna). Princip a funkci větrné elektrárny žákům popíšeme.
2. Jak tato přečerpávací vodní elektrárna vypadá a kde se nachází si ukážeme na obrázcích v knížkách či v internetu.

3. Před výletem zvolíme opět třídního fotografa a zopakujeme pravidla bezpečnosti, které jsou obzvláště v místě elektrárny důležité.
4. Úkoly během exkurze:
 - Jak se jmenuje hora, ve které byla elektrárna vybudována?
 - Proč je samotné technické zařízení a vybavení elektrárny vybudováno v hoře?
5. Výklad během exkurze musí být přiměřen věku žáků, musí být jednoduchý, výstižný a srozumitelný. Děti mohou mít předem připraveny otázky a dotazovat se průvodce na věci, které je ohledně elektrárny zajímají.
6. Návrat z výletu.

Pracovní činnosti

Obsah:

- Tvorba cestovatelského deníku.

Organizace:

- samostatná práce, práce ve skupině, hromadná výuka

Pomůcky:

- fotografie z exkurze, knihy, encyklopedie, brožury a propagační materiály o Dlouhých Stráních, výtvarné a psací potřeby.

Metodický postup:

1. Žáci opět pracují na tvorbě svých cestovatelských deníků. Jsou rozděleni do různých skupinek na různých stanovištích, kde pracují s knihami, internetem, brožurami z výletu a pracovními materiály jako jsou razítka, okrasné papíry apod.

Duben

Přírodověda

Obsah:

- Morseova abeceda.

Organizace:

- samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 41

Metodický postup:

1. Ke konci hodiny přírodovědy zařadíme úvodní motivaci k dalšímu výletu. Ukážeme žákům Morseovu abecedu a vysvětlíme k čemu slouží a jak se užívá. Následně dostane každý žák vytištěnou Morseovu abecedu, kterou si po rozluštění zprávy schová, může se jí s kamarády naučit a tajně si psát zprávy.
2. Na tabuli máme připravenou zašifrovanou zprávu, kam se vydáme na další výlet. Žáci se na kousku papíru snaží zprávu rozluštit s pomocí abecedy, kterou dostali. Na výlet se vypravíme do Pradědovy galerie v Jiříkově.

Třídní výlet

Obsah:

- Pradědova galerie.

Organizace:

- mimoškolní, výlet

Pomůcky:

- fotoaparát, tužka, blok

Metodický postup:

1. Naše cesta bude směřovat do Pradědovi galerie v Jiříkově. Před zahájením výletu opět zvolíme třídního fotografa formou rozpočítání či losování a přidělíme placku fotografa. Zopakujeme pravidla bezpečnosti a zásady chování během výletu.
2. Žáci mají během výletu splnit následující úkoly:
 - *Spočítej všechny kolotoče v galerii.*
 - *Kolik metrů měří socha Děda Praděda?*
3. Návrat do školy.

Hudební výchova

Obsah:

- Dřevěné hudební nástroje

Organizace:

- hromadné vyučování, samostatná práce

Pomůcky:

- příloha č. 42

Metodický postup:

1. Na začátku se s žáky rozezpíváme. Poté si připomeneme návštěvu galerie Děda Praděda. Všechny sochy a obrazy zde byly vyřezány ze dřeva. Žáci mají za úkol přemýšlet a napsat na papír hudební nástroje, které jsou vyrobeny ze dřeva. Po chvíli si zkusíme společně všechny tyto nástroje vyjmenovat a napsat na tabuli.
2. Následovně si můžeme některé dřevěné hudební nástroje ukázat v učebně a s jejich doprovodem zazpívat nějakou oblíbenou písničku.
3. V další části hodiny si povíme, jaké hudební nástroje se vyrábí z rezonančního dřeva a co si pod tímto pojmem představujeme.

Rezonanční dřevo: se používá na výrobu dřevěných strunných hudebních nástrojů. Slovo "rezonovat" můžeme v češtině přeložit jako "znít. Kvalitní rezonanční dřevo, které je velmi cenné, se získává z horských lesů a právě díky tomuto chladnému horskému podnebí pomalu roste. Toto dřevo je také plné hustých, úzkých a pravidelných letokruhů.

4. Ke konci hodiny rozdáme žákům osmisměrku (viz příloha), ve které mají vyhledat 12 nástrojů a poté je zařadit do nástrojové skupiny.

Pracovní činnosti (2 hodiny)

Obsah:

- Výroba šperků z kůry dřeva.
- Tvorba cestovatelského deníku.

Organizace:

- třídní, hromadná výuka, samostatná práce

Pomůcky:

- borová kůra, pilka, tvrdší papír, šablony (příloha č. 43), tužka, nůžky, nožik, podložka na řezání, smirkový papír (hrubý, jemný), hrubší štětec, hřebík, drátek, kleště štípačky, kovové očko.

Metodický postup:

1. Každý žák potřebuje kousek borové kůry (cca 5x5 cm) tloušťky asi 1-2 cm. (Kůru získáváme jen z padlých či pokácených stromů v lese. Stojícím stromů bychom jen uškodili. Někdy lze kůru získat i na pile). Než se pustíme do práce, je třeba, aby byla kůra dobře vyschlá.
2. Kůru očistíme a vrchní hrubou stranu seřízíme či zarovnáme nebo odstraníme.

3. Připravíme si vybraný obrázek, tvar šperku, který vystříháme a obkreslíme tužkou na kůru.
4. Kůru nejdříve ořežeme nahrubo, abychom získali předběžný tvar šperku. (Pohyby řezu provádíme vždy od sebe, kůru odřezáváme raději po malých částech.)
5. Následně tvar šperku opracujeme nožikem a poté jej zabrousíme hrubým smirkovým papírkem. Nakonec šperk uhladíme jemným smirkovým papírkem do hladka. Pomocí hřebíku uděláme do šperku dírkou na kovové očko, které pomocí štípaček roztáhneme a provlečeme dírkou, následně jej stlačíme k sobě. Stačí už jen provléci šňůrku na krk a přívěsek je hotov.

Ve druhé hodině pracovních činností se věnujeme tvoření cestovatelského deníku. Doplňujeme fotky z výletu a informace o galerii Děda Praděda. Rovněž můžeme do deníku vložit všechny materiály, které jsme tento měsíc i dříve vytvořili.

Český jazyk

Obsah:

- Přísloví o dřevě.

Pomůcky:

- různá přísloví o stromech a dřevě

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny navazujeme na výlet v galerii a práci se dřevem. Člověk si odjakživa vážil všeho, co les a stromy poskytují, pečoval o ně a využíval k různým potřebám. Časem tak vzniklo mnoho přísloví či pořekadel. Tyto pořekadla si předem napíšeme na tabuli a poté vedeme s žáky diskuzi. *"Víte, co tako přísloví a pořekadla znamenají? Společně si je teď vysvětlíme."*

Víte, co znamená, když se řekne:

- nosit dříví do lesa
- jsi dubová palice
- naslouchá jako vrba
- má olšové ruce
- platit na dřevo
- zaklepat něco na dřevo
- kluk jako buk

Znáte nějaká další přísloví či pořekadla?

Květen

Přírodověda (2 hodiny)

Obsah:

- Tvorba herbáře a sešitu rostlin Jeseníků.

Organizace:

- mimoškolní, vycházka, hromadná výuka a samostatná práce

Pomůcky:

- papíry, tvrdé papíry, obrázky známých rostlin k vytištění (příloha č. 44), pexeso rostlin CHKOJ (příloha č. 45), herbáře, encyklopedie rostlin, internet, lepicí páska

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny si s žáky zopakujeme, které rostliny znají a viděli během našich výletů. Pro zopakování si žáci ve dvojicích zahrají pexeso s obrázky rostlin CHKOJ.
2. Žákům rozdáme dva tvrdé papíry, které budou tvořit složku herbáře. Každý žák si hlavní stranu vybarví a vyzdobí podle vlastní fantazie.
3. Než začneme s tvorbou herbáře, musíme si stanovit, jaké informace nás budou zajímat a vytvoříme tabulku pro popis jednotlivých rostlin.
4. Každý žák obdrží obrázky čtyř známých rostlin, které musí žák určit a vypsát důležité informace k rostlině, které vyhledávají v knihách či internetu. Žáci pracují ve dvojicích. Poté si obrázky vybarví.

Druhá hodina:

1. Ve druhé hodině se vydáme na procházku na louku v blízkosti školy. Každý žák si vyzkouší vylisovat dvě rostliny a vytvořit si tak základ pro herbář, který může nadále rozvíjet o další druhy rostlin. Při sběru rostlin se vyvarujeme trhání chráněných druhů rostlin.
2. Žáci si najdou svoje rostliny, které opatrně vyjmou ze země, pokud možno, i s kořínky (není ale podmínkou). Aby žáci rostlinky neponičili, mohou si je dát do sáčků.
3. Po příchodu do školy musíme dané rostliny jemně očistit pod tekoucí vodou (pouze kořínky pokud máme). Otrháme odumřelé listy. Při dalším kroku postupujeme opatrně. Žákům nejdříve ukážeme, jak mají dané rostliny přichystat k lisování. Jednotlivé exempláře vložíme mezi dva

papíry (lepší je sací papír) a zatížíme. Papíry je třeba měnit, u dužnatějších rostlin i dvakrát denně.

4. Jakmile máme rostliny zpracovány, vytvoříme si na papír tabulku s popisem rostliny. Ty si žáci vyplňují individuálně podle toho, jakou rostlinu našli, místo naleziště, datum sběru a další informace.
5. Po čase, až jsou rostlinky suché, si je žáci nalepí malými kusy lepicí pásky na papír s daným popisem a založí do své vytvořené složky k ostatním rostlinám. V papírech můžeme dírky pomocí dírkovače a sešit svázat provázkem (vlnou).

Pracovní činnosti

Obsah:

- "Chut' Jeseníků."

Organizace:

- hromadná výuka, skupinová práce

Pomůcky:

- příloha č. 46, odměrky, větší nádoby na smíchání nápoje, kelímky či hrníčky, hruškový džus, meruňkový džus, pomerančový džus, šťáva z kiwi, ovoce na ozdobení

Metodický postup:

1. V této hodině se žáci seznámí s recepty našich hor. Vyzkoušíme si umíchat Pradědův nápoj a okusíme Lázeňskou kynutou buchtu, kterou už ovšem máme předem upečenou.
2. Žáky rozdělíme od skupin po čtyřech až pěti lidech. Ingredience rozdělíme do každé skupiny tak, aby vyšlo na všechny. Každá skupina dostane větší nádobu, ve které se bude nápoj míchat a odměrky. Při tomto postupu by si žáci ve skupině měli rozdělit úkoly tak, aby každý žák pracoval a měl svůj podíl na vzniklém produktu. Příprava ovoce, odměřování džusů, míchání a nalévání.
3. Na jednu porci je třeba odlít 4 cl z každého džusu. Žáci tak musí počítat, kolik množství potřebuje jejich skupina (4, 5 lidí) a tuto hodnotu převést na ml.
4. K ozdobení kelímků či hrníčků použijeme pomeranč nakrájený na měsíčky.

5. Po nachystání nápoje rozdáme do každé skupiny talířek Lázeňské kynuté buchty. Recept na tuto buchtu najdeme v příloze.
6. K vychutnávání moučnicku a nápoje si můžeme pustit oblíbenou hudbu, popř. relaxační hudbu. (Schreiberová, Polák, 2011).

Červen

Český jazyk čtení

Obsah:

- Pověst "Bílá Opava".

Organizace:

- třídní, hromadná výuka

Pomůcky: příloha č. 47

Metodický postup:

1. Tento měsíc ukončíme projekt "Naše hory Jeseníky" touto povídkou a závěrečným výletem. Kam se půjdeme povídat, se dozvíme z této pověsti, kterou si společně přečteme.
2. Četba pověsti "Bílá Opava".

Úkoly:

- Vypiš všechny postavy z příběhu a jejich charakteristiku.
- Kdo byl ten neznámý muž, jež ochránil Marušku i jejího otce?
- Co znamená bílá zvěř pro lovce?
- Nakresli si obrázek Děda Praděda, jak si jej představuješ.

Výtvarná výchova

Obsah:

- Kresba pověsti "Bílá Opava".

Organizace:

- třídní, samostatná práce

Pomůcky:

- výtvarné potřeby

Metodický postup:

1. Žáci volnou technikou kreslí část pověsti, která je zaujala.
2. Na konci hodiny si výkresy vystavíme a ohodnotíme. Celou pověst si podle namalovaných obrázků zopakujeme.

Třídní výlet

Obsah:

- Výlet na Praděd

Organizace:

- mimoškolní, výlet

Pomůcky:

- fotoaparát, kompas

Metodický postup:

1. Před výletem si opět zvolíme třídního fotografa. Je důležité zopakovat a zdůraznit pravidla bezpečnosti na výletu, neboť půjdeme naučnou stezkou Bílá Opava, kde je třeba dávat pozor.
2. Naše cesta začíná v Karlové Studánce, odkud se vydáme po naučné stezce přímo na Praděd. Zdůrazníme žáků, že v přírodě je zakázáno trhat jakékoliv květiny a vyhazovat odpadky od svačín. Rovněž si řekneme, co se v přírodě smí a nesmí.
3. Je dobré si během výšlapu připravit nějaké úkoly pro žáky. Např.:
 - Každý žák si najde šišku. Projít přes bránu, kterou tvoří např. dva stromy, a jít dále po cestě může tehdy, pokud šiškou strefí vybraný strom, který je v přiměřené vzdálenosti.
 - Při cestě určíme známé rostliny a stromy.
 - Na asfaltové cestě směrem k věži nakreslíme skákacího panáka a každý žák jej musí přeskákat.
 - Když dorazíme k věži Pradědu, schováme poblíž (někde do trávy, za stromy) poklad (pytlík bonbónů). Žáci se poté vydávají na hledání pokladu. Vítěz, který poklad najde se může rozdělit se svými spolužáky.
4. Návrat z výletu. Od věže sejdeme k Ovčárně, odkud autobusovou dopravou sjedeme do Karlové Studánky a odtud zpět domů.

Výtvarná výchova:

Obsah:

- Malování zážitků z výletu.

Organizace:

- třídní, samostatná práce

Pomůcky:

- výtvarné a pracovní potřeby

Metodický postup:

1. Na začátku hodiny si připomeneme náš závěrečný výlet na Praděd. Žáci mají za úkol nakreslit největší zážitek z tohoto výletu nebo to, co se jim na výletě nejvíce líbilo.

Pracovní činnosti

Obsah:

- Dokončení cestovatelského deníku.

Organizace:

- třídní, hromadná výuka a samostatná práce

Pomůcky:

- pohledy a jiné materiály z výletu, vybrané fotografie, internet, knihy a encyklopedie o Jeseníkách

Metodický postup:

1. Touto hodinou zakončíme náš projekt. Žáci dokončí svůj cestovatelský deník, doplní si informace, fotografie a poznámky z posledního výletu na Praděd.

9.2.1 Celkové zhodnocení projektu

Práci žáků jsme hodnotili průběžně vždy na konci měsíce. Závěrečným zhodnocením si můžeme shrnout všechny poznatky, připomenout si výlety, které se žákům nejvíce líbily a jaký mají pocit z celého projektu. Zda je vybrané činnosti bavily či nikoliv a co je konkrétně nejvíce zaujalo. Výsledným produktem celého projektu je vytvořený cestovatelský deník, ve kterém jsou shrnuty všechny důležité informace z oblastí Jeseníků a žákovy vzpomínky na výlety. Tento deník slouží jako zdroj informací pro další vzdělávání. Ukázkou deníku najdeme v příloze č. 48. Na začátku projektu jsme si rovněž vytvořili plán nejdůležitějších míst Jeseníků, který nám sloužil jako pomůcka a motivace po celou dobu projektu.

10 ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se snažili zaměřit na uplatnění projektů v regionální vlastivědě na 1. stupni základní školy. Tento současný vzdělávací trend bývá někdy až přehnaně zařazován do výuky, ovšem našim úkolem bylo dokázat, že tvoření projektů má nadále smysl obzvláště ve vlastivědě, kdy je žákům nejbližší jejich okolí, rodný kraj, kde žijí, vyrůstají a kdy jsou nejvíce zvědaví. Právě projektovou metodou jim ukážeme krásy okolní přírody, vzbudíme v nich zájem o jejich rodný kraj a zároveň tak vytvoříme citovou vazbu k tomuto místu.

Hlavním cílem naší diplomové práce bylo vyhodnotit názory učitelů 1. stupně ZŠ regionu Bruntálska. Během průzkumného šetření jsme se setkali spíše s kladným přístupem respondentů k projektové výuce. Tito učitelé se taktéž věnují výuce o regionu s nadšením a velkým zaujetím. Výsledky průzkumného šetření tak potvrdily, že projektová výuka je učiteli 1. stupně ZŠ hojně využívána v regionální vlastivědě i jiných vyučovacích předmětech. Rovněž bylo potvrzeno všemi respondenty, že při výuce o regionu využívají vycházek. Jejich žáci tak mají dostatečný přehled o svém blízkém okolí a regionu.

Součástí naší práce bylo vytvoření dvou projektů pro 4. a 5. ročník základní školy, jež by vycházely z výsledků průzkumného šetření a uskutečňovaly by se ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Tyto navržené projekty slouží jak k poznávání města Bruntál, tak k hlubšímu propojení znalostí o rodném kraji a horách Jeseníky. Žáci mají možnost blíže poznat přírodní krásu nejvýznamnějších oblastí těchto hor, její kulturní památky i historii. Snažíme se u žáka vzbudit zájem o životní prostředí a rozvíjíme ekologické myšlení. Nesmíme opomenout, že projektová výuka vyžaduje tvořivost učitele a jeho schopnost organizace během projektu. Proto považuji zde zpracované projekty za velice přínosné jak pro začínající učitele, tak i pro učitele, kteří se s projektovou výukou moc neztotožňují.

Během zpracovávání diplomové práce jsem získala spoustu užitečných informací a nových poznatků o zdejší krajině a historii nejzajímavějších míst pohoří Jeseníků.

Věřím, že stanovené cíle diplomové práce byly naplněny a doufám, že tato práce bude přínosná nejen pro mou pedagogickou praxi, ale také pro učitele, kterým by sloužila jako inspirace do regionální výuky na místních školách.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

11.1 Literatura

BARTOŠ, Josef. a SEDLÁČEK, Stanislav. *K významu výrazů region a regionální*. Olomouc: UP, 1981.

BULISOVÁ, Jiřina. *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M- Ž*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2009. s. 302. ISBN 978-80-7360-902-3.

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010. 136 s. ISBN 80-7168-958-0.

ČERNÝ, Norbert. *Vyučování vlastivědě v duchu nových učebních osnov*. Praha: 1936.

DEWE, John. Překlad, SINGULE, František. *Americká pragmatická pedagogika John Dewey a jeho američtí následovníci*. Praha: SPN, 1991. s. 31-34. ISBN 80-04-20715-4.

DÖMISCHOVÁ, Ivona. *Projektová výuka. Moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. 192 s. ISBN 978-80-244-2915-1.

DRAHOVZAL, Jan., KILIÁN, Oldřich., KOHOUTEK, Rudolf. *Didaktika odborných předmětů*. Brno: Paido, 1997.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 158 s. ISBN 978-80-246-1620-9.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra. *Prvouka v 1. - 3. ročníku základní školy*. Brno: Paido, 1996. s. 29. ISBN 80-85931-31-1.

FISHER, Robert. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 2011. 176 s. ISBN 978-80-262-0043-7.

GRECMANOVÁ, Helena.,URBANOVSKÁ, Eva., NOVOTNÝ, Petr. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. 159 s. ISBN 80-85783-28-2.

GRECMANOVÁ, Helena., URBANOVSKÁ, Eva. *Projektové vyučování a jeho význam v české škole*. In *Pedagogika*, 1997. č. 1, s. 37-45.

HAVRLANT, Miroslav., a kol. *Geografický terminologický slovník*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1982. 264 s.

HOLUB, David, BERGER, Jiří. *Jeseníky, turistický průvodce*. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2004. 105 s. ISBN 80-7011-802-4.

HOMOLKOVÁ, Milena, NIESNER, Tomáš, ed. *Historie, památky a příroda Bruntálu*. Bruntál: Město Bruntál ve spolupráci s Muzeem v Bruntále, 2008.

HORÁK, F. *Didaktika základní a střední školy*. Praha: SPN, 1985. s. 161-163.

JŮVA, Vladimír st., JŮVA, Vladimír ml. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 1997. 76 s. ISBN 80-85931-43-5.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 152 s. ISBN 80-7178-167-3.

KNOZ, Vladimír. *Jeseníky*. 1. vyd. Praha: Olympia,1975. 228 s.

KOTEN, Tomáš. *Škola? V pohodě! Projektové vyučování na základní škole*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2006. 285 s. ISBN 80-86654-18-4.

KOTEN, Tomáš. *Škola? V pohodě! (2) Projektové vyučování na základní škole*. 1. vyd. Most: Hněvín, 2009. 136 s. ISBN 978-80-86654-25-6.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno, Masarykova univerzita, 2009. 160 s. ISBN 978-80-210-4142-4.

LINHART, Jiří. a kol. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2002. 412 s. ISBN 80-85843-61-7.

LOWAG, Josef. *Slezské lidové a hornické pověsti z Jeseníků*. Veduta: Štítý, 2010. ISBN 978-80-86438-33-7.

LOWAG, Josef. *Pradědovy pověsti*. Veduta: Štítý, 2013. ISBN 978-80-86438-45-0.

MACHALOVÁ, Miloslava., CHALUPA, P., ed. *Didaktika vlastivědy. I. díl, Česká republika v souvislostech: příroda, lidé, hospodářství*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-14-1.

MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido. 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MEJSTRÍK, Václav. a kol. *Metodika vyučování ve vlastivědě (1.-5. ročník ZŠ)*. Praha: SPN 1964. 331 s.

MOYZESOVÁ, Naďa. *Pověsti hradů a zámků Morava a Slezsko*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2005. ISBN 80-86864-34-0.

NELEŠOVSKÁ, Alena., PÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. 1. vyd. Olomouc: PdFUP, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

PÉREZ, Mélanie, LAMOUR, Sandrine, překlad KAPIC, Tomáš. *Naše planeta - Abeceda ekologie*. 1. vyd. Dobřejuvice: Rebo Productions, 2010. s. 30-31. ISBN 978-80-255-0450-5.

NOVOTNÝ, Jan. *Projektová výuka a aspekty tvořivosti v edukačním procesu*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2012. 116 s. ISBN 978-80-7414-431-8.

PAULÍK, Ivo. *Jeseníky Ottův turistický průvodce*. Praha: Ottovo nakladatelství, Praha, 2009. 119 s. ISBN 978-80-7360-866-8.

PETTY, Geoff. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-070-7.

POVOLNÝ, František. *O regionalismu*. Brno: Sborník KSS, 1968. s. 1-2.

PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 3. vydání. Praha: Portál, 2001. s. 184. ISBN 80-7178-579-2.

SCHREIBEROVÁ, Tereza, POLÁK, Ondřej. *Chut' Jeseníků*. 1. vyd. Šumperk: Artory - Consulting, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-260-0909-2.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Grada: Praha, 2007, 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Za novou kvalitu vyučování*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-11-7.

TÄUBNER, Armin: *Tiere falten. Papírové skládanky pro malé i velké*. Ostrava: Anagram, 2012.

TINZOVÁ, Bohumila. *Čítanka z Jesenicka*. Jeseník: Dům dětí a mládeže Jeseník, 2001. 119 s.

TOMKOVÁ, Anna., KAŠOVÁ, Jitka., DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2009. 173 s ISBN 9788073675271.

TRNOVÁ, Eva. *Základy kvalitní projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Lipka, 2012.
Universum: *Všeobecná encyklopedie*. 8. díl. Praha: Odeon, 2001, s. 74. ISBN 80-207-1066-3.

VALENTA, Josef. aj. *Projektová metoda ve škole a za školou*. Pohledy. Praha: Ipos Artama, 1993. ISBN 80-7068-066-0.

VAVRDOVÁ, Alena. *Didaktika vlastivědy*. 1. vyd. Olomouc: PdFUP, 2009. 75 s. Skripta. ISBN 978-80-244-2263-3.

VRÁNA, Stanislav. *Učebné metody*. Praha: Dědictví Komenského, 1938.

11.2 Jiné zdroje

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013, 146 s.

ŠUST, Pavel, SKALICKÝ, Jaroslav a kol. *Země Světa, Jeseníky*. 2008.

Omalovánky Zubaté žáby z Bruntálu. Bruntál: Rekont.

Kolektiv autorů. *Pověsti Vrbna a okolí*. Městská knihovna Vrbno pod Pradědem, 2004.

11.3 Internetové zdroje

Archiv Deníku. Kašna v Bruntále. In: *bruntalsky.denik.cz: fotogalerie* [online]. 2011

[cit. 2014-02-25]. Dostupné z:

http://bruntalsky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=05052011bruntal_kasna2&s=57

GÁBA, Zdeněk. *Ruční papírna a muzeum papíru Velké Losiny*. In: *jeseniky.net*

[online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

<http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=49&pol=561>

Gabrielův dům. In: *mubruntal.cz: oficiální stránky města* [online]. [cit. 2014-03-12].

Dostupné z:

http://www.mubruntal.cz/VismoOnline_ActionScripts/Image.ashx?id_org=1316&id_obrazky=6725&datum=20%2E1%2E2010+10%3A30%3A51

Historie kostela na Uhlířském vrchu. Kostel Panny Marie Pomocné [online]. 2009 [cit.

2014-03-12]. Dostupné z:

http://www.farnostbruntal.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=6:kostel-panny-marie-pomocne-na-uhliskem-vrchu&catid=10:o-farnosti&Itemid=16

HOFMEISTER, Miroslav. *Vincenz Priessnitz* [online]. 1959 [cit. 2014-02-21].

Dostupné z: <http://www.jesenik.org/turista/34884-vincenz-priessnitz-1799-1851.html>

HONZÍK, Pavel. *Regionalistika, regionalizace, regionalismus* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: www.sszp.kt.cz/spolecne/download_soubor.php?ids=367

Charakteristika a popis Pradědovy galerie [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=81&pol=3175>

CHLAPEK, Jindřich. *Malé mechové jezírko*. In: itras.cz [online]. 2009-2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://itras.cz/rejviz/galerie/9395/>

Chráněná krajinná oblast Jeseníky. Správa CHKO Jeseníky [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/>

CHWISTEK, Karol. *Telekomunikační věž Praděd a původní rozhledna na Pradědu*. In: jeseniky.net [online]. 2005 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=55&pol=632>

JANÁČEK, Petr. *Sintrové záclonky jeskyně na pomezí*. In: petrjanacek.cz: *kantorovy stránky* [online]. 2012 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.petrjanecek.cz/index.php/2012/247-jesenik12>

Johann Schroth. In: jeseniky.org: *oficiální stránky lázeňského města* [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.org/jesenicko/37777-johann-schroth-1798-1856.html>

Karlova Studánka. In: infoportaly.cz: *internetové noviny Moravskoslezského kraje* [online]. 2011 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.infoportaly.cz/bruntalsko/krajsky-urad/7815-magazin-karlova-studanka-a-okoli-podporuje-cestovni-ruch>

Mapa naučné stezky Bílá Opava. In: ochranaprirody.cz: *Správa CHKO Jeseníky* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/sprava-informuje/naucne-stezky/ns-bila-opava/>

MATUŠKA, Alois. *Uhlířský vrch*. In: bruntal.net [online]. 2011 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.bruntal.net/2011090001-uhlirsky-vrch-u-bruntalu>

MÁSLO, Bronislav. *Fotografie sochy Děda Praděda*. In: jeseniky.net [online]. 2008 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/fotogalerie.php?kate=7&slozka=121>

Město Jeseník a jeho historie. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.jesenik.org/turista/37748-historie-mesta-jesenik.html>

MIKULKA, Štěpán. Chrástal polní. In: *nature-photogallery.eu: fotografie a videa živočichů, rostlin z celého světa* [online]. 2010 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.nature-photogallery.eu/foto/1337-corncrake/>

Obrázek žabičky z papíru. In: smartypantsfun.com [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://smartypantsfun.com/wp-content/uploads/2012/04/Picture12651.jpg>

Popis bruntálského náměstí. Průvodce městem Bruntál [online]. 53. část [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.mubruntal.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=1316&id_dokumenty=948671

Popis jeskyní na Pomezí. *Jeskyně na Pomezí* [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=54&pol=590>

Priessnitzovy léčebné lázně. In: jeseniky.net [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=6&sluz=28&pol=2887>

Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně. In: jeseniky.net [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=81&pol=1943>

Původní rozhledna na Pradědu. In: jeseniky.net [online]. 2005 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=55&pol=632>

RACEK, Jaroslav. Zvonek vousatý. In: *Elektronický herbář* [online]. 2008 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: http://www.e-herbar.net/main.php?g2_itemId=1882

Rostlinstvo Jeseníků - flora v Jeseníkách. [online]. 2009 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.navstivtejeseniky.cz/vice-o-jesenikach/priroda/flora>

SKŘIVÁNKOVÁ, Blanka. Lipová alej na Uhlířském vrchu [online]. 2014 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.mubruntal.cz/priroda-bruntalu/d-948878/query=lipova+alej>

ŠUST, Pavel a KOS, Petr. Bílá Opava In: *zemesveta.cz: Jeseníky* [online]. 2008 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.zemesveta.cz/jeseniky-12-2008/1584-3/v-udolih-bile-opavy>

Vincenz Priessnitz. In: *jeseniky.net* [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/lazne-jesenik>

VOGELTANS, Jaroslav. Jeřábek lesní. In: *nature-photogallery.eu: fotografie a videa živočichů, rostlin z celého světa* [online]. 2010 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.nature-photogallery.eu/foto/1440-hazel-grouse/>

VRÁNEK, Luboš. Velké mechové jezero. In: *itras.cz* [online]. 2009-2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://itras.cz/rejviz/galerie/9488/>

Zámek Bruntál, Historie zámku v Bruntále. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.mubr.cz/index.php?p=zamek-bruntal>

Zámek a muzeum Bruntál. In: *wellnesscentrumbruntal.cz: zámek a muzeum Bruntál* [online]. 2010 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: [http://www.wellnesscentrumbruntal.cz/Zamek-a-muzeum-BRUNTAL/\(tag\)/BRUNTAL](http://www.wellnesscentrumbruntal.cz/Zamek-a-muzeum-BRUNTAL/(tag)/BRUNTAL)

ŽALOUDEK, František. *Odlitek ze sádry fotografie*. In: *zskaznejov.webnode.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://zskaznejov.webnode.cz/products/otisky-stop-zvirat-leden-2014/>

Živočichové Jeseníků - fauna v Jeseníkách. [online]. 2009 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.navstivtejeseniky.cz/vice-o-jesenikach/priroda/fauna>

11.4 Zdroje příloh

Administrativní členění kraje. In: notes.3.czso.cz [online]. [cit. 2014-03-20].

Dostupné z:

[http://notes3.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/F500310B8C/\\$File/80101110m_adm.jpg](http://notes3.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/F500310B8C/$File/80101110m_adm.jpg)

Atika České Budějovice. Zámek Velké Losiny. In: zamky-hrady.cz [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://www.zamky-hrady.cz/1/velke_losiny.htm

BEIL, Vojtěch. Morseova abeceda. In: sifry.sourceforge.net [online]. 2002 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://sifry.sourceforge.net/morse_code.html

BUREŠ, Leo a MACHALOVÁ, Martina. Pexeso Cráněné rostliny Jeseníků. Město Bruntál, 2010.

Čertovy kameny. In: adrex.com [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.adrex.com/cz/lokality/olomoucky-kraj/certovy-kameny/>

DOHNAL, Josef. *Mochna zlatá*. In: botanickafotogalerie.cz [online]. 1968 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz>

DOHNAL, Josef. *Vrba bylinná*. In: botanickafotogalerie.cz [online]. 1970 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz>

ELINGR, Zbyněk. *Rašelinný slovník*. In: carniflora.cz [online]. 2010-2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.carniflora.cz/?raseliny-slovník,67>

Geografická mapa Moravskoslezského kraje. In: gubernat.webnode.cz [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://gubernat.webnode.cz/album/grafy-a-mapy/#geograficka-mapa-moravskoslezskeho-kraje-jpg>

HORČIČKO, Petr a LYSONĚK, Ivo. *Čáp černý*. In: guh.cz: album ptáků [online]. 2004 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z:

http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_obratlovci/html04/foto_013.html

HORČIČKO, Petr a LYSONĚK, Ivo. *Kamzík horský*. In: guh.cz: album savců [online]. 2004 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z:

http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_obratlovci/html05/foto_073.html

HORČIČKO, Petr a LYSONĚK, Ivo. *Rys ostrovid*. In: guh.cz: album savců [online]. 2004 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z:

http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_obratlovci/html05/foto_038.html

Hudební nástroje osmisměrka. In: zstrebenice.cz: INOVACE_HV_6 18pdf. [online]. 2011 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z:

<http://www.zstrebenice.cz/EU/index.php?dir=Hudebn%ED+v%FDchova%2F6.trida%2F>
F

HULÍK, Jiří. *Zámecká zahrada Bruntál*. In: panorami.com [online]. 2012 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/user/1053041/tags/Bruntal>

JELÍNEK, Jan. *Postup výroby ručního papíru*. [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/download/ozp/evvo/tvcdc23xkameniceprisrucpap.html>

JÍLEK, Jaromír. *Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhá Stráň*. In: mujweb.cz [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://mujweb.cz/jjilek/chalupa>

Karlova Studánka. In: infoportaly.cz [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.infoportaly.cz/bruntalsko/krajsky-urad/7815-magazin-karlova-studanka-a-okoli-podporuje-cestovni-ruch>

Kolektiv autorů. *Pověsti Vrbna a okolí*. Městská knihovna Vrbno pod Pradědem, 2004.

KOTEN, Tomáš. *Šifrovaná abeceda*. In: *Škola? V pohodě (2)*. Most: Hněvín, 2009. s. 78.

KOTEN, Tomáš. Zlomková abeceda. In: Škola? V pohodě (2). Most: Hněvín, 2009. s. 81.

LOWAG, Josef. *Slezské lidové a hornické pověsti z Jeseníků*. s.19, s. 108.

Lucka. *Teorie o rašeliništi*. [online]. 2008 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.naucnoustezkou.cz/chalupska-slat>

Mapa krajů ČR. In: eu2009.cz [online]. 2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-republic/regions/regiony-cr-328/>

Mapa pohoří ČR. In: geoportal.alej.cz [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://geoportal.alej.cz/index.php?pid=47>

MATUŠKA, Alois. *Dobové fotografie města Bruntálu*. In: moje-nazory.estranky.cz [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.moje-nazory.estranky.cz/fotoalbum/jeseniky---mesta-a-hory/bruntal---dobove-fotografie/>

Mechové jezero. In: hotelsinger.cz [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.hotelsinger.cz/vylety-do-okoli>

Městská expozice města Bruntál, fotogalerie a popis expozice. In: mubruntal.cz: oficiální stránky města [online]. 2008 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.mubruntal.cz/mestska-expozice/d-678159/p1=39924>

MOYZESOVÁ, Nad'a. Pověst Meluzinin pláč. In: Pověsti hradů a zámků, Morava a Slezsko.

mzku007. Sasanka narcisokvětá. [online]. 2008 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://mzku007.rajce.idnes.cz/01a_Klimaxove_smrciny_a_subalpinska_spolecenstva/#Anemone_narcissiflora_-_sasanka_narcisokveta.jpg

NESVADBA, Petr. *Sokol stěhovavý*. In: petr-nesvadba.com [online]. 2011 [cit. 2014-03-24]. http://www.petr-nesvadba.com/ilustrace/per_sokol-stehovavy.html

Novodobé fotografie města Bruntálu. In: mubrunta.cz: oficiální stránky města [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.mubrunta.cz/gsp/p1=39792>

Obrázek žaby na sebereflexi. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://brachot.net/greetings_pictures.php/22

Obrázky k prezentaci o městě Bruntál. In: mubrunta.cz: oficiální stránky města [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.mubrunta.cz/gsp/p1=39792>

PAVLÍČEK, Petr. *Petrovy kameny.* In: rohace.cz [online]. 2006 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.rohace.cz/?cube=galerie&c2=930>

Petina V. Rostliny do herbáře. In: pomocucitelum.cz [online]. 2010 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.pomocucitelum.cz/katalog-ucebnich-materialu/ostatni/pracovni-cinnosti/kvetiny---lucni--herbar-k-vymalovani-294.html>

Plán města Bruntál. In: mestobrunta.wz.cz [online]. 2005 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://mestobrunta.wz.cz/2.jpg>

Prapor města Bruntál. In: mestobrunta.wz.cz [online]. 2005 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://mestobrunta.wz.cz/e1.jpg>

Protiletický kryt na Zámku v Bruntále. In: ceskatelevize.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostava/zpravy/223245-podzemni-kryt-v-bruntale-byl-po-sesti-letech-znovu-otevren/?mobileRedirect=off>

Ruční papírna Velké Losiny. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://www.origamido.cz/wp-content/uploads/2011/08/papirna_2011_01.jpg

ŘEPKA, Vlastimil. *Pradědova galerie.* In: foto.mapy.cz [online]. 2007 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/27513-Pradedova-galerie-V-Jirikove>

Sdružení TEREZA a Nadace dřevo pro život. Za tajemstvím dřeva - šablony na šperky z kůry. In: mezistromy.cz [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/userdata/download/za-tajemstvím-dřeva-pracovní-list-tvoríme.pdf>

SCHREIBEROVÁ, Tereza, POLÁK, Ondřej. *Recept na lázeňskou buchtu a dětský nápoj*. Šumperk: Artory - Consulting, s.r.o., 2011. s. 64, s. 84.

Slepá mapa pohoří ČR. In: zslacnov.svitavy.cz [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.zslacnov.svitavy.cz/skola/testy/ivz/4/povrch/1.htm>

Šablona na žabičku z papíru. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://smartypantsfun.com/wp-content/uploads/2012/04/WIGGLE-FROG-BOY.jpeg>

TÄUBNER, Armin: Tiere falten. Obrázek netopýra a šablona. In: *Papírové skládanky pro malé i velké*.

Telekomunikační věž Praděd. In: hbl.cz: adminova galerie [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://www.hbl.cz/gallery.php?akce=obrazek_ukaz&media_id=75

Text o netopýrech. Nás soused netopýr [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://www.sousednetopyr.cz/?page_id=22

URBANOVÁ, Michaela. *Výroba krápníků*. In: fyzweb.cz [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://fyzweb.cz/materialy/bizarni_kramy/crys.php

VALOVÁ, Věra. *Bílá Opava*. In: ejeseniky.com [online]. 2007 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.ejeseniky.com/fotogalerie/praded>

Verca. Stopy zvířat, obrázky zvířat, pexeso. In: pexeso.net [online]. 2011 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.pexeso.net/stopy-zvirat/04BEA>

VOPĚNKA, Jiří. *Schéma vývoje vrchoviště*. In: sumavanet.com [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://www.sumavanet.com/vopin/slate/schema_slat.htm

Znak CHKOJ. Zvonek vousatý. In: zajimavosti.infocesko.cz [online]. 2009 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: http://zajimavosti.infocesko.cz/content/galerie_alone.aspx?zoomimg=1862&slideimg=-1&clanekid=4641

Znak Karlova Studánka. In: [czregion.cz](http://www.czregion.cz) [online]. 2009 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.czregion.cz/karlova-studanka-znak-obr>

Znak města Bruntál. In: mestobruntal.wz.cz [online]. 2005 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://mestobruntal.wz.cz/e2.jpg>

Zubaté žáby obrázek. In: zpravy.idnes.cz [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/foto.aspx?foto1=JOG3b9ba8_zaba04.jpg

Zvonek vousatý. In: atlasrostlin.cz [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://fotka.atlasrostlin.cz/zvonek-vousaty/fotky-pridane-uzivateli-6669>

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1: SCHEMATICKÉ VYJÁDŘENÍ CHARAKTERU TEMATICKÉ VÝUKY A PROJEKTU.....	- 22 -
OBRÁZEK 2: ZVONEK VOUSATÝ.....	- 28 -
OBRÁZEK 3 (VLEVO): JEŘÁBEK LESNÍ.....	- 29 -
OBRÁZEK 4 (VPRAVO): CHŘÁSTAL POLNÍ.....	- 29 -
OBRÁZEK 5: VYZNAČENÍ CHKO JESENÍKY.....	- 30 -
OBRÁZEK 6: VINCENZ PRIESSNITZ.....	- 31 -
OBRÁZEK 7: JOHAN SCHROTH.....	- 32 -
OBRÁZEK 8: EDMUND WEISS.....	- 33 -
OBRÁZEK 9 (VLEVO): VELKÉ MECHOVÉ JEZERO.....	- 35 -
OBRÁZEK 10 (VPRAVO): MALÉ MECHOVÉ JEZÍRKO.....	- 35 -
OBRÁZEK 11 (VLEVO): PENZION REJVÍZ.....	- 35 -
OBRÁZEK 12 (VPRAVO): VYŘEZÁVANÉ ŽIDLE.....	- 35 -
OBRÁZEK 13: SINTROVÁ ZÁCLONA.....	- 36 -
OBRÁZEK 14: LÁZNĚ KARLOVA STUDÁNKA.....	- 37 -
OBRÁZEK 15 (VLEVO): NAUČNÁ STEZKA BÍLÁ OPAVA.....	- 38 -
OBRÁZEK 16 (VPRAVO): BÍLÁ OPAVA PROTÉKAJÍCÍ NS.....	- 38 -
OBRÁZEK 17: MAPA STEZKY.....	- 38 -
OBRÁZEK 18 (VLEVO): TELEKOMUNIKAČNÍ VĚŽ.....	- 39 -
OBRÁZEK 19 (VPRAVO): KAMENNÁ ROZHLEDNA NA PRADĚDU.....	- 39 -
OBRÁZEK 20 (VLEVO): VODNÍ NÁDRŽ DLOUHÉ STRÁNĚ.....	- 40 -
OBRÁZEK 21 (VPRAVO): PODZEMNÍ CHODBA ELEKTRÁRNY.....	- 40 -
OBRÁZEK 22: ZÁMEK VELKÉ LOSINY.....	- 40 -
OBRÁZEK 23 (VLEVO): RUČNÍ PAPIRNA A MUZEUM PAPÍRU.....	- 41 -
OBRÁZEK 24 (VPRAVO): VÝROBA PAPÍRU.....	- 41 -
OBRÁZEK 25: LÁZNĚ JESENÍK.....	- 42 -
OBRÁZEK 26: SOCHA DĚDA PRADĚDA.....	- 43 -
OBRÁZEK 27: ZÁMEK BRUNTÁL.....	- 44 -
OBRÁZEK 28: KAŠNA NA NÁMĚSTÍ.....	- 45 -
OBRÁZEK 29: GABRIELŮV DŮM.....	- 45 -
OBRÁZEK 30: UHLÍŘSKÝ VRCH.....	- 46 -
OBRÁZEK 31: ŽABIČKA Z PAPÍRU.....	- 72 -
OBRÁZEK 32: SEBEHODNOCENÍ ŽÁKŮ.....	- 73 -
OBRÁZEK 33: PLACKA TŘÍDNÍHO FOTOGRAFA.....	- 77 -
OBRÁZEK 34: PLÁN JESENÍKŮ.....	- 78 -
OBRÁZEK 35: NETOPÝR Z PAPÍRU.....	- 81 -
OBRÁZEK 36: ODLITEK STOPY.....	- 91 -
OBRÁZEK 37: UNIČOVSKÁ LISTINA.....	- 148 -

OBRÁZEK 38: 1. MÍSTNOST	- 149 -
OBRÁZEK 39: STŘELECKÉ TERČE	- 150 -
OBRÁZEK 40: PLÁN MĚSTA BRUNTÁL.....	- 150 -
OBRÁZEK 41 (VLEVO): VCHOD DO KRYTU	- 152 -
OBRÁZEK 42 (VPRAVO):UVNITŘ KRYTU.....	- 152 -
OBRÁZEK 43: LÁZEŇSKÁ BUCHTA.....	- 200 -

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1: VZDĚLÁVACÍ OBSAH VZDĚLÁVACÍ OBLASTI.....	- 122 -
PŘÍLOHA Č. 2: DOTAZNÍK	- 129 -
PŘÍLOHA Č. 3: PRACOVNÍ LIST 1	- 131 -
PŘÍLOHA Č. 4: PRACOVNÍ LIST 2	- 133 -
PŘÍLOHA Č. 5: ZNAK A VLAJKA MĚSTA.....	- 134 -
PŘÍLOHA Č. 6: PLÁN MĚSTA	- 136 -
PŘÍLOHA Č. 7: VZNIK BAROKNÍHO POUTNÍHO KOSTELA NA UHLÍŘSKÉM VRCHU	- 137 -
PŘÍLOHA Č. 8: POVĚST KOSTEL NA UHLÍŘSKÉM VRCHU.....	- 138 -
PŘÍLOHA Č. 9: PREZENTACE MĚSTA BRUNTÁL.....	- 140 -
PŘÍLOHA Č. 10: ZÁMEK BRUNTÁL.....	- 142 -
PŘÍLOHA Č. 11: VÝZNAMNÍ RODÁCI MĚSTA A REGIONU	- 143 -
PŘÍLOHA Č. 12: HISTORIE MĚSTA BRUNTÁLU	- 145 -
PŘÍLOHA Č. 13: ZUBATÉ ŽÁBY	- 146 -
PŘÍLOHA Č. 14: MĚSTSKÁ EXPOZICE.....	- 148 -
PŘÍLOHA Č. 15: DOBOVÉ FOTOGRAFIE	- 153 -
PŘÍLOHA Č. 16: HRA ZUBATÉ ŽÁBY.....	- 157 -
PŘÍLOHA Č. 17: ŽABIČKA Z PAPIŘU	- 158 -
PŘÍLOHA Č. 18: UKÁZKA DENÍKU MĚSTA.....	- 159 -
PŘÍLOHA Č. 19: POHOŘÍ ČR.....	- 160 -
PŘÍLOHA Č. 20: OBLASTI JESENÍKŮ.....	- 162 -
PŘÍLOHA Č. 21: ŠIFROVANÁ ABECEDA A MATEMATICKÉ PŘÍKLADY	- 168 -
PŘÍLOHA Č. 22: POVĚST O REJVÍZU	- 169 -
PŘÍLOHA Č. 23: VZNIK RAŠELINIŠTĚ A SCHEMATICKÉ ZNÁZORNĚNÍ.....	- 171 -
PŘÍLOHA Č. 24: VÝROBA KRÁPNÍKŮ	- 173 -
PŘÍLOHA Č. 25: ŠABLONA NETOPÝR A VYPRACOVANÝ PRACOVNÍ LIST O NETOPÝRECH	- 174 -
PŘÍLOHA Č. 26: PRACOVNÍ LIST O NETOPÝRECH	- 175 -
PŘÍLOHA Č. 27:ŠIFROVANÝ TEXT	- 176 -
PŘÍLOHA Č. 28: POVĚST „MELUZININ PLÁČ“	- 177 -
PŘÍLOHA Č. 29: VÝROBA RUČNÍHO PAPIŘU	- 180 -
PŘÍLOHA Č. 30: ZNAK CHKOJ	- 181 -

PŘÍLOHA Č. 31: PREZENTACE CHKOJ	- 182 -
PŘÍLOHA Č. 32: ZVÍŘATA A ROSTLINY JESENÍKŮ	- 183 -
PŘÍLOHA Č. 33: POVĚST „ČERTOVY KAMENY“	- 185 -
PŘÍLOHA Č. 34: STOPY ZVÍŘAT DO ANGLIČTINY	- 186 -
PŘÍLOHA Č. 35: PEXESO STOPY ZVÍŘAT	- 187 -
PŘÍLOHA Č. 36: ZLOMKOVÁ ABECEDA.....	- 188 -
PŘÍLOHA Č. 37: POVĚST O KARLOVÉ STUDÁNCE	- 189 -
PŘÍLOHA Č. 38: ZNAK OBCE KARLOVA STUDÁNKA	- 190 -
PŘÍLOHA Č. 39: KYSELÉ DEŠTĚ A PH FAKTOR	- 191 -
PŘÍLOHA Č. 40: ENERGIE VODY	- 192 -
PŘÍLOHA Č. 41: MORSEOVA ABECEDA	- 193 -
PŘÍLOHA Č. 42: DŘEVĚNÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE	- 194 -
PŘÍLOHA Č. 43: ŠABLONY NA PŘÍVĚSKY Z KŮRY STROMŮ	- 195 -
PŘÍLOHA Č. 44: ROSTLINY DO HERBÁŘE	- 196 -
PŘÍLOHA Č. 45: PEXESO CHRÁNĚNÝCH ROSTLIN JESENÍKŮ	- 198 -
PŘÍLOHA Č. 46: RECEPT NA LÁZEŇSKOU BUCHTU	- 200 -
PŘÍLOHA Č. 47: POVĚST "BÍLÁ OPAVA"	- 201 -
PŘÍLOHA Č. 48: UKÁZKA CESTOVATELSKÉHO DENÍKU	- 202 -

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Vzdělávací obsah vzdělávací oblasti

ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- *vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí;*
- *začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě);*
- *rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost.*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- *určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu;*
- *určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě;*
- *rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli;*
- *vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického;*
- *zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích;*
- *rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam.*

Učivo

- domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy; riziková místa a situace
- obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť

- okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany
- regiony ČR – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod
- naše vlast – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly, armáda ČR
- Evropa a svět – kontinenty, evropské státy, EU, cestování
- mapy obecně zeměpisné a tematické – obsah, grafika, vysvětlivky

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- *rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům;*
- *odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností.*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- *vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě);*
- *rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení;*
- *rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy;*
- *orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy;*
- *poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města).*

Učivo

- rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání
- soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“
- chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům
- právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot
- vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky
- kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura
- základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- *využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti;*
- *pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije;*
- *uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost.*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- *pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy;*
- *využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek;*
- *rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik;*
- *srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik;*
- *objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů.*

Učivo

- orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim dne, roční období
- současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny
- regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- *pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích;*
- *roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě;*
- *provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů.*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka;
- vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období;
- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí;
- porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy;
- zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat;
- stručně charakterizuje specifické přírodní jevy a z nich vyplývající rizika vzniku mimořádných událostí; v modelové situaci prokáže schopnost se účinně chránit;
- založí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu.

Učivo

- látky a jejich vlastnosti – třídění látek, změny látek a skupenství, vlastnosti, porovnávání látek a měření veličin s praktickým užíváním základních jednotek
- voda a vzduch – výskyt, vlastnosti a formy vody, oběh vody v přírodě, vlastnosti, složení, proudění vzduchu, význam pro život
- nerosty a horniny, půda – některé hospodářsky významné horniny a nerosty, zvětrávání, vznik půdy a její význam
- Vesmír a Země – sluneční soustava, den a noc, roční období
- rostliny, houby, živočichové – znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých nejznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka
- životní podmínky – rozmanitost podmínek života na Zemi; význam ovzduší, vodstva, půd, rostlinstva a živočišstva na Zemi; podnebí a počasí
- rovnováha v přírodě – význam, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva

- ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody – odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů, likvidace odpadů, živelné pohromy a ekologické katastrofy
- rizika v přírodě – rizika spojená s ročními obdobími a sezónními činnostmi; mimořádné události způsobené přírodními vlivy a ochrana před nimi

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- *uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví;*
- *rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných;*
- *chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepřijemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek;*
- *reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- *využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a podpoře vlastního zdravého způsobu života;*
- *rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození;*
- *účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob;*
- *uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista;*
- *předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek;*
- *uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou;*
- *rozpozná život ohrožující zranění; ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc;*
- *uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku.*

Učivo

- lidské tělo – stavba těla, základní funkce a projevy, životní potřeby člověka, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince;
- péče o zdraví – zdravý životní styl, denní režim, správná výživa, výběr a způsoby uchovávání potravin, vhodná skladba stravy, pitný režim, nemoci přenosné a nepřenosné, ochrana před infekcemi přenosnými krví (hepatitida, HIV/AIDS), drobné úrazy a poranění, prevence nemocí a úrazů, první pomoc při drobných poraněních, osobní, intimní a duševní hygiena
- partnerství, manželství, rodičovství, základy sexuální výchovy – rodina, vztahy v rodině, partnerské vztahy, osobní vztahy, etická stránka vztahů, etická stránka sexuality
- návykové látky a zdraví – návykové látky, hrací automaty a počítače, závislost, odmítání návykových látek, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií
- osobní bezpečí, krizové situace – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, označování nebezpečných látek; bezpečné chování v silničním provozu, dopravní značky; předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích (bezpečnostní prvky), šikana, týrání, sexuální a jiné zneužívání, brutalita a jiné formy násilí v médiích
- přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví – služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku
- mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená – postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirén); požáry (příčiny a prevence vzniku požárů, ochrana a evakuace při požáru); integrovaný záchranný systém (RVP ZV, 2013, s. 41-45).

Příloha č. 2: Dotazník

DOTAZNÍK PRO UČITELE

Vážení kolegové,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který je zaměřen na problematiku regionální vlastivědy a využití projektového vyučování právě v těchto hodinách. Jeho vyplněním nabídnete Vaše názory a podněty, které nám pomohou v naší práci a budou nám nápomocny při zmapování situace v dané oblasti. Výsledky nám rovněž poslouží k výzkumu zaměřeného na danou problematiku.

Dotazník je anonymní, u každé otázky zakroužkujte nebo doplňte svoji odpověď (u některých otázek je možné označit více možností). Pokud dotazník zpracujete na počítači, své odpovědi zvýrazněte nebo vyznačte barevně.

Děkuji Vám za Váš čas a spolupráci.

Ivana Mičkerová

Pokud budete mít o výsledky výzkumu zájem, kontaktujte mne, prosím, prostřednictvím elektronické pošty na adresu ivana.mickerova@seznam.cz.

Místo Vašeho působení:

Počet let pedagogické praxe:

1. Věnujete se učivu o regionu v samostatných hodinách prvouky nebo vlastivědy?

- a) ano
- b) ne

V případě kladné odpovědi napište, kolik asi hodin v průměru za měsíc:

2. Zařazujete učivo o regionu také do ostatních vyučovacích předmětů?

- a) ano
- b) ne

3. Jakou důležitost přisuzujete výuce o regionu?

- a) velkou
- b) střední
- c) okrajovou
- d) žádnou

- 4. Které formy výuky nejvíce využíváte při výuce o regionu?**
- a) hromadné
 - b) skupinové
 - c) individuální
 - d) diferencované
 - e) jiné:
- 5. Které vyučovací metody nejvíce využíváte při výuce o regionu?**
- a) vysvětlování
 - b) vyprávění
 - c) rozhovor
 - d) práce s učebnicí a s jinými literárními prameny
 - e) práce s počítačem a jinými informacemi
 - f) projektová výuka
 - g) jiné:
- 6. Využíváte při výuce o regionu projektové výuky?**
- a) ano
 - b) ne
- 7. Využíváte při výuce o regionu vycházky do terénu?**
- a) ano
 - b) ne
- 8. Jak náročné pro Vás bylo zpracování projektu?**
- a) nenáročné
 - b) náročné
 - c) velmi náročné
 - d) projektové vyučování nevyužívám
- 9. Jaký typ projektu podle časové náročnosti upřednostňujete?**
- a) krátkodobý
 - b) střednědobý
 - c) dlouhodobý
 - d) projektové vyučování nevyužívám
- 10. Zde můžete volně vyjádřit Váš názor na výuku o regionu, využití projektového vyučování a s tímto spojené problémy nebo pozitivní zkušenosti:**

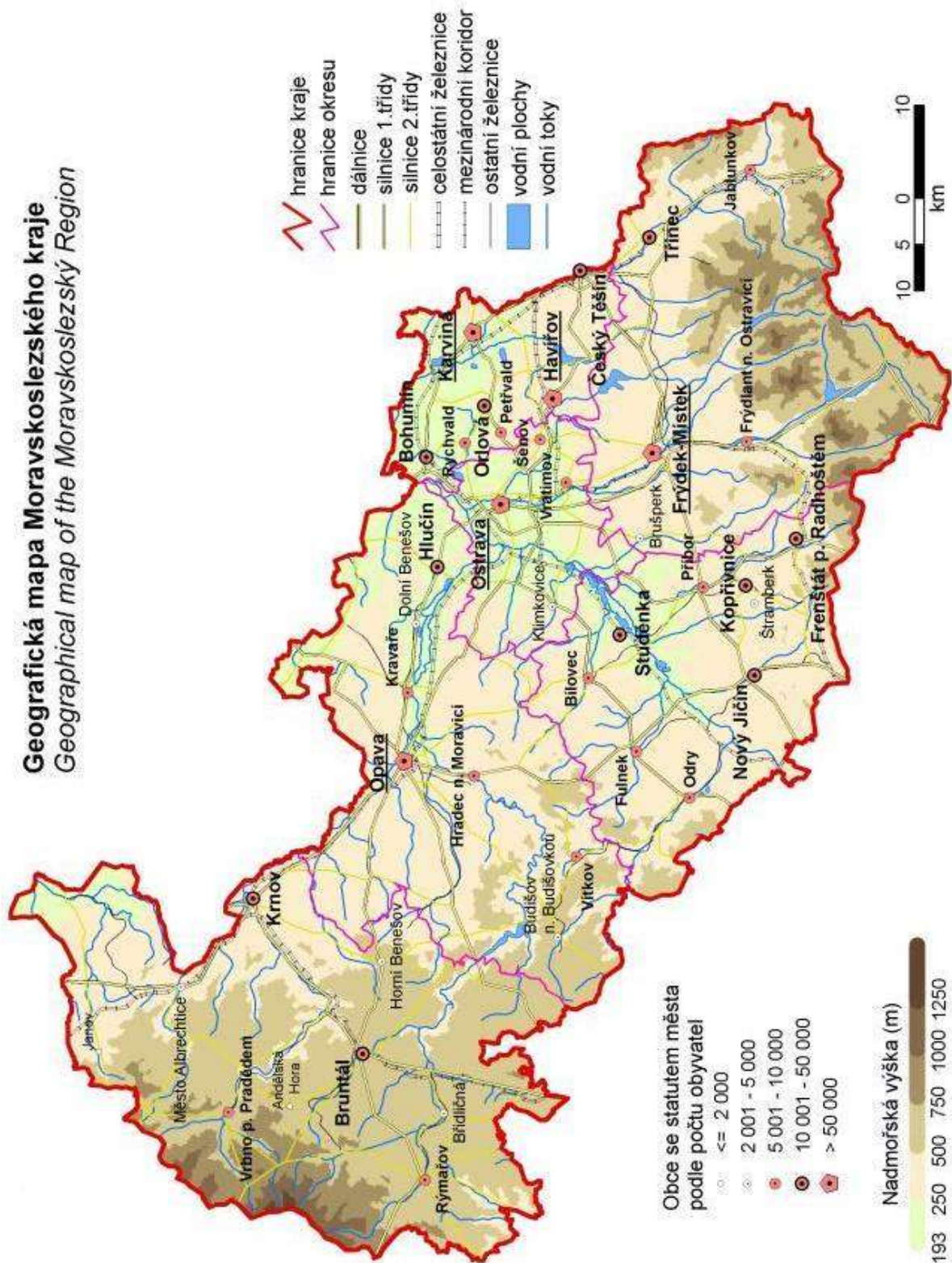
Příloha č. 3: Pracovní list 1

Úkoly:

- Spočítej, kolik má Česká republika krajů? _____
- Barevnou pastelkou vybarvi Moravskoslezský kraj a červenou pastelkou obtáhni hranici Moravskoslezského kraje.
- Puntíkem vyznač podle vzorové mapy ČR na tabuli, kde leží město Bruntál.

Geografická mapa Moravskoslezského kraje Geographical map of the Moravskoslezský Region

Příloha č. 4: Pracovní list 2

Úkoly:

- Najdi a spočítej všechny okresy Moravskoslezského kraje. _____
- Vybarvi všechna okresní města Moravskoslezského kraje.
- Červenou pastelkou obtáhni hranice okresů. (Jako pomoc použij geografickou mapu Moravskoslezského kraje visící na tabuli).

Pojmy

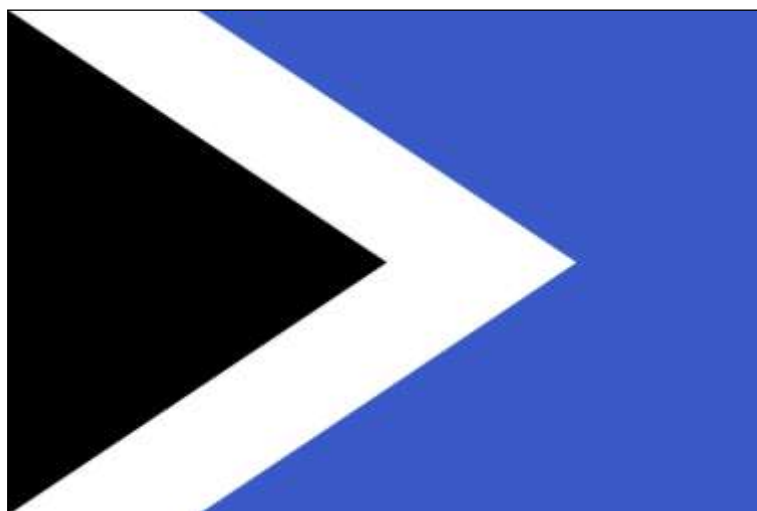
Region - je oblast, která je vymezena v nějakém okrese a vykazuje jednotné rysy. Může být stanovena z hlediska administrativního nebo může vzniknout přirozeně jako kulturní či náboženský celek.

Okres - je územní jednotka menší než kraj a větší než obec

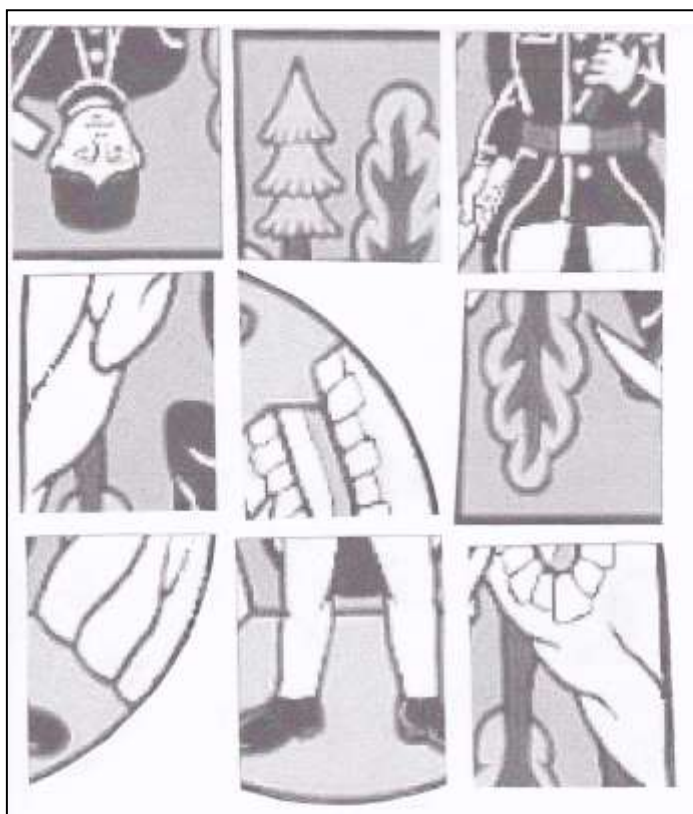
Okresní město - je sídlo územní nebo územně-správní jednotky okresu, v okresním městě zpravidla mají sídla správní orgány vykonávající svoji působnost na území okresu. (okresní soudy, okresní státní zastupitelství).

Příloha č. 5: Znak a vlajka města

- Bruntál byl založen kvůli těžbě drahých kovů, což se odrazilo v jeho znaku.
- **Znak města Bruntálu** je v modrém štítě údolí mezi dvěma skalami porostlými zelenými stromy, v pravé skále ústí štoly. Uprostřed stojí na zeleném trávníku horník v černém kabátci a čapce, ve stříbrných kalhotách. V levici drží přes rameno položený špičák, ve spuštěné pravici klín, obojí přirozených barev.

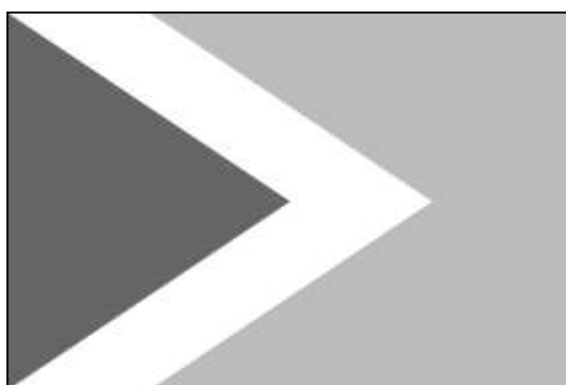

PUZZLE - ZNAK MĚSTA

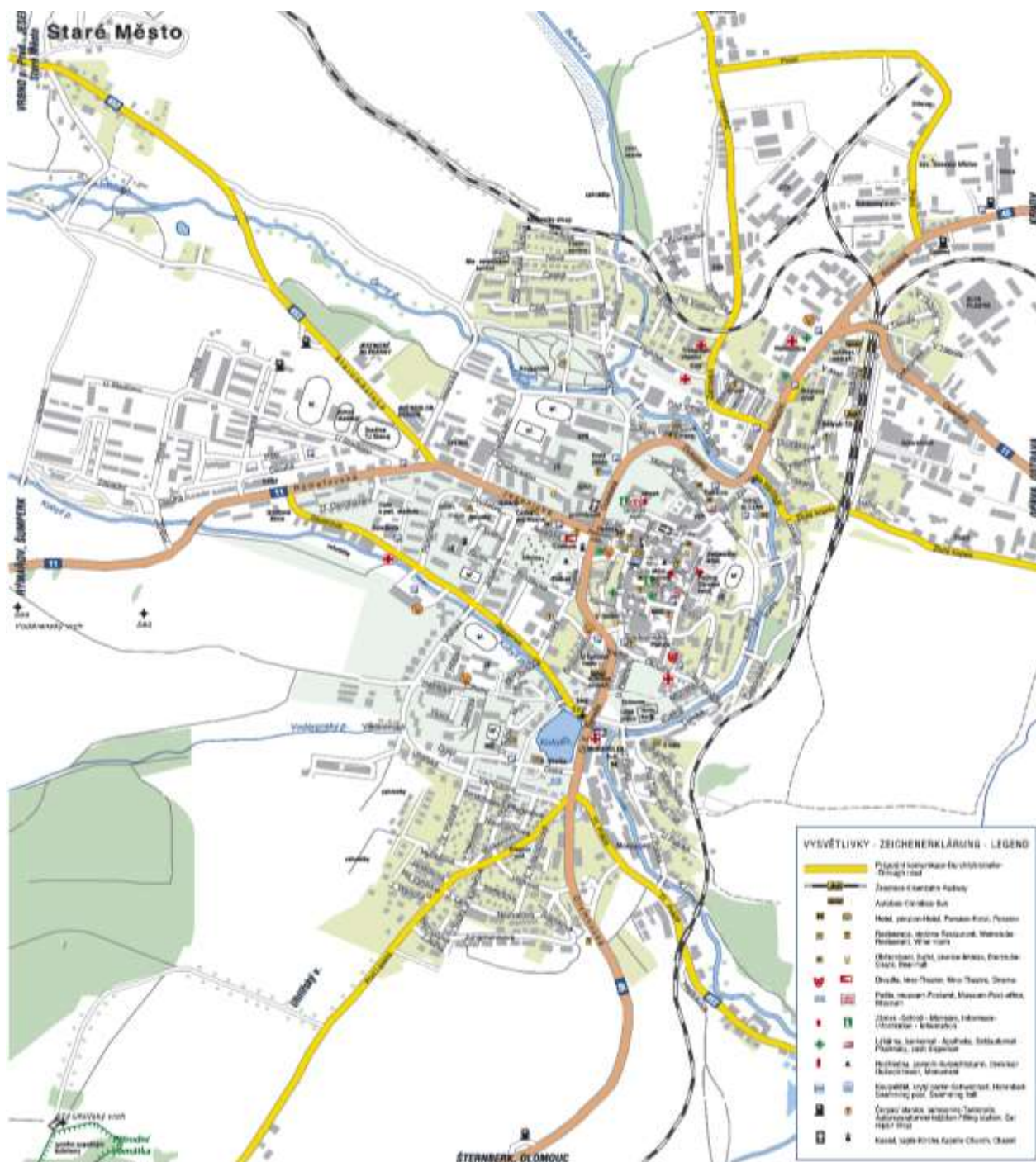

VLAJKA MĚSTA

- Úkol - Vybarvi vlajku města, vystřihni a nalep na zadní stranu pomocí lepicí pásky špejli.

Příloha č. 6: Plán města

Příloha č. 7: Vznik barokního poutního kostela na Uhlířském vrchu

Pověst o vzniku barokního poutního kostela na Uhlířském vrchu u Bruntálu stojí legenda. Podle pověsti na místě zabloudil při lovu místodržící Řádu Německých rytířů Augustin Oswald Lichtenstein. Když byl blízko smrti, našel jej místní uhlíř a zachránil. Místodržící zde z vděčnosti nechal v roce 1654 postavit dřevěnou kapli, do které pořídil kopii slavného obrazu Pasovské Madony s Dítětem namalovaného Lucasem Cranachem starším. Vedle kaple byla v roce 1724 postavena poustevna. Uctívání obraz získával věhlas a přicházelo stále více poutníků, aby prosili o duchovní pomoc. Proto byl v letech 1755-58 vystavěn velký poutní kostel, ke kterému vede monumentální lipová alej z roku 1770 a je dnes chráněnou kulturní památkou. Hlavní alej je široká 12 m a podél ní jsou dvě boční aleje široké 4 m. Kostel byl v průběhu věků několikrát poškozen blesky a byl několikrát obnovován. V dřívějších dobách stával vedle kostela hostinec. Slavnostní poutě se zde konaly až od roku 1970. Stav kostela neprosperovala těžba tufů, v jeho blízkosti a příchodem okupačních vojsk Sovětské armády vzrostl vandalizmus. Interiér kostela byl vojáky poničen i místními vandaly. Komunistické úřady nakonec poutní slavnosti zakázali. Z jeho bohatého mobiliáře se podařilo zachránit jenom několik obrazů a soch. Obnovy se poutní místo dočkalo až po roce 1989. Po náročném rekonstrukci byl poutní kostel Panny Marie Pomocné na Uhlířském vrchu 9. 10. 1993 znovu vysvěcen olomouckým arcibiskupem Msgr. Jana Graubnera. Této události se zúčastnilo mnoho občanů Bruntálu, široké okolí i německých turistů. Kolem přístupové cesty ke kostelu vede nová křížová cesta z různých druhů dřeva na kamenných podstavcích.

Příloha č. 8: Pověst Kostel na Uhlířském vrchu

(Lowag, 2010).

Kostel na Uhlířském vrchu

Skončila třicetiletá válka a obyvatelé Slezska, kteří přežili, se s hrůzou dívali na trosky třicetiletého ničení. Všude neúrodná pole, spálená města, zpusťosené vesnice a zbořené hrady. Země kol dokola – pusté dějiště předcházejících hrůz lidského ničení.

Na panství Freudenthal vládl kolem roku 1650 jako místodržící Řádu německých rytířů kníže Augustin Oswald z Liechtensteinu. Před tím byl velitelem na hradě Sovinci, který hrabně bránil s malou skupinkou hradní posádky proti Švédům. 7. října 1643 byl však přesilou Švédů donucen hrad vydat generálu Torstensonovi.

Na Uhlířském vrchu a v jeho okolí byl tehdy hustý a místy nepronikatelný prales, který se táhl až k pohorí. V něm žili kromě jelenů, srnců, zajíců a lišek také ještě medvědi, vlci a divoká prasata. V těchto lesích se také potulovali zdivočelí lidé, kteří bezcitně kohokoli vraždili, když se jednalo o kořist. Byli to zpusťení vojáci, kteří zůstali po dlouhé válce bez zůldu a služby. Jakou cenu měl lidský život pro tyto divoké druhy, kteří zneklidňovali krajinu? Vždyť oni sami často ve válce nasazovali svůj život.

Mezi obyvatelstvem vládla velká nouze, kde se nedalo nic sebrat. Proto se lupiči zaměřili na vysoce postavené a zámožné osoby, které často i za bláhého dne přepadávali a vraždili uprostřed usedlosti a měst.

Místodržící Řádu německých rytířů kníže Liechtenstein byl vášnivý milovník honitby. I když byl často varován, podnikal stále znovu, doprovázen několika lovci a zámeckými pacholkami, honitby do blízkých lesů.

Bylo to jednoho krásného zářivého rána, když poručil místodržící svým poddaným, aby se připravili na honitbu. Netrvalo dlouho a už klusala švarná jezdecká skupina směrem k lesu, který sahál téměř k napsu a zdím tehdy opevněného Brunhálu. Každý jednotlivec byl ozbrojen puškou a loveckým nožem.

Zvěřiny bylo dostatek a brzy se mohli myslivci radovat z ukořistěné zvěře. Místodržící v čele všech měl dnes obzvláštní štěstí a ulovil už několik jelenů. Lovci se sice rozptýlili v hvozdě, ale jen tak, aby v případě nebezpečí mohli jeden druhému pomoci.

Tu kolem stanoviště místodržícího uhaněl velkými skoky silný jelen, polekán hlukem honců. Kníže přiložil pušku k hlci, zamířil a ozvala se rána. Zvíře se vzrýčilo, ale pak pomaleji pokračovalo v běhu. Bezpochyby bylo těžce raněno a nemohlo daleko uniknout.

Místodržící pobídl koně ostruhami a vyrážel za zraněným jelenem, aby mu zasadil ránu z milosti. Jelen, který upozoroval, že je pronásledován, zrychlil svůj běh, a tak pokračoval chvíli zběsily závod cestou necestou. Náhle se na vrcholu kopce jelen beze stopy ztratil v houštině. Místodržící se bezradně rozhlížel kolem sebe, kterým směrem by se měl vydat za jelenem. Tu vyskočily z houštiny dvě divoké postavy, místodržícího uchopily čtyři silné paže a strhly ho z koně. Jeden z lupičů uchopil jeho pušku a druhý lovecký nůž. Dříve než se přepadený vzpamatoval, blyškaly se dvě dýky na jeho hrudi.

„Ani slovo, jinak zemřete,“ řekl jeden z lupičů, zatímco druhý hbitě prohlédával kapsy kamizoly, ve které měl místodržící k velké radosti obou lupičů peněženku plnou dukátů. Ještě strhli kníže z prstů zlaté prsteny zdobené drahokamami.

„Co myslíš, necháme toho muže běžet, nebo ho dorazíme?“

„Ach co,“ odvětil ten druhý, „nechat ho běžet, to znamená, že budeme mít na krku lovce, kteří jistě nejsou daleko. Udělej

s nim krátký konec! Vraž mu svou dýku dvakrát, třikrát do hrudi, pak vezmeme jeho koně s sebou a rychle přehcnem.“ Strach před smrtí dal knížeti záračnou sílu. Osobodil svou pravou paži, kterou lupič svíral, a dříve než tento mohl svou dýku vést ke smrtelné ráně, stržil ho k zemi.

V tomtéž okamžiku se ozvaly současně z blízkého houští dva výstřely a oba lupiči, kteří byli zasaženi střelami do hlavy, umírali.

„Mojí lovci!“ jasal mistodrzici nad neočekávanou záchranou.

Ale brzy se změnila jeho radost v údiv. Místo domnělých lovců vystoupily mezi kmeny stromů dvě neohrabané postavy, černé jako samo peklo. V rukou držely ještě kouřící pušky. Slyš kolem lupičů, kteří se váleli ve smrtelné křeči, směrem k mistodrzícimu.

„Pozdrav Pán Bůh, urozený pane!“ začal hovořit jeden z těchto dvou umouněných mužů, „Náš Pán Bůh vedl vás naše kroky k vaší záchraně, přijít o okamžik později, tak by vás oba zlodusi zavraždili. Nyní mají svou zaslouženou odměnu.“

„Kdo jste, komu vděčím za svůj život?“ zeptal se mistodrzici s pohnutím. Oběma statným a odvažným mužům potřásl vděčně rukou a slibbil, že jim to nezapomene.

Mezitím se objevili lovci se zámeckými pacholký, a dříve než nastoupila skupina cestu domů, přinesl uhlíř a jeho syn špičák a lopatu. Na místě, kde ležely mrtvoly lupičů, vykopali dva hroby, kam je pohřbili. Potom odjela lovecká skupina domů a uhlíř se svým synem odešli do své začouzené chatrče.

Mistodrzici nezapomněl na své zachránce. Koupil v Bruntále pěkný dům a daroval ho se značnou peněžní částkou uhlířovi a jeho synovi.

Na vrchole kopce, na tom místě, kde byl mistodrzici přepaden lupiči, nechal kníže vymýtit kolem dokola les a postavit

dřevěnou kapličku zasvěcenou Matce Boží. Kopec byl od tohoto dne nazýván „Uhlířský vrch“.

Později se mezi obyvatelstvem Bruntálu konaly zbožné sbírky, za které byl postaven velký kamenný kostel a obytný dům pro faráře. Obraz na oltáři byl namalován podle obrazu Panny Marie Pomocné z Pasova.

Tichá zbožnost uchvátí srdce i mysl osamělého návštěvníka, když vstoupí do chrámu Páně, který stojí na Uhlířském vrchu. Zdá se mu, že je nebi blíž.

Uhlířský vrch, vyhaslá sopka, byla a je stále oblíbeným vyletním místem. Po cestě stouletou lipovou alejí se stoupá ke kostelu, za kterým byl kráter. Z něho stoupaly před mnoha tisíci lety z nitra země k nebi ohnivé sloupy.

Příloha č. 9: Prezentace města Bruntál

BRUNTÁL

„Město mezi horami a řekou“

Autor: Ivana Mičkerová

Historie Bruntálu

- založen Přemyslovci v roce 1213
- první písemná zmínka z roku 1223 v Uničovské listině
- Bruntál byl založen kvůli těžbě drahých kovů

2/11

Co o Bruntálu možná nevíte

- úředně nejstarší město v ČR
- díl Comebacku „Zlatá ledvina“ je především o Bruntále
- logem je zubatá žába

Památky v Bruntále

Morový sloup

- postaven roku 1715
- jeho vrchol zdobí sousoší nejsvětější trojice

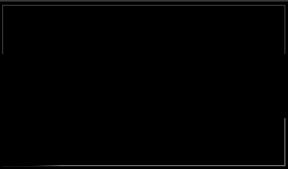

3/11 4/11

Památky v Bruntále

Bruntálský zámek

- nejvýznamnější památka města i regionu
- spojuje renesanční a barokní sloh

Památky v Bruntále

Evangelický kostel

- Byl postaven u Kobylího rybníka v r. 1887
- Novogotický styl
- Patří mezi první evangelické stavby v kraji

- ❖ Vysoká okna
- ❖ Barevné vitráže
- ❖ Po stranách opěrné pilony
- ❖ Věž kostela ukončena jehlanem

5/11 6/11

Památky v Bruntále

Gabrielův dům

❖ Nárožní jednopatrový měšťanský dům s vysokým stupňovitým štítem členěným pilastry a slepými arkádami.

❖ pochází z doby okolo r. 1600

❖ jádro domu pochází až ze středověku

Památky v Bruntále

Poutní kostel Panny Marie Pomocné

- významný svou polohou na návrší za městem
- charakteristická dominanta Bruntálu

8/11

Zajímavosti v Bruntále

Uhlířský vrch

- jedna z 5 vyhaslých sopek na Bruntálsku
- nadmořská výška 672 m.n.m

9/11

Zajímavosti v Bruntále

Lipová alej

- vysázená v letech 1766 - 1770
- čtyřřadá
- délka 1140 m

10/11

Lipová alej v zimě

11/11

Děkuji za pozornost

11/11

Příloha č. 10: Zámek Bruntál

Zámek Bruntál, nacházející se v centru města Bruntálu, je jednou z nejvýznamnějších památek regionu. Okolo zámku netradiční dispozice tvaru kruhové výseče s trojúhelníkovým nádvořím s arkádami se rozkládá zámecký park. Na zámku se zachovalo cenné vybavení původních interiérů s bohatou obrazovou sbírkou, zbrojnicí a knihovnou. Dnes je sídlem regionálního muzea, jsou zde muzejní expozice a výstavní síň a konají se tady kulturní a společenské akce.

Historie

Původní městský pozdně gotický hrad z konce 15. století byl přestavěn v 2. polovině 16. století ve stylu severská renesance v honosné reprezentační sídlo pánů z Vrbna. Dokladem této přestavby je nádvořízámku s krásnými arkádovými ochozy a zámeckou věží. Po Bitvě na bílé hoře zámek získal jako konfiskát Řád německých rytířů. V třicetileté válce byl zámek velmi poškozený, takže se v polovině 18. století uvažovalo o jeho demolici. V roce 1766 se započalo s poslední přestavbou zámku, která po dokončení v roce 1769 přivedla zámek do dnešní podoby. Vznikl tak objekt ojediněle spojující renesanční abarokní sloh v jednom celku. Zámek byl také upravován v polovině 19. a počátkem 20. století. V roce 1945 přešla správa zámku do rukou československého státu.

Zámecký park

Vznik parku je datován do 16. století. V polovině 17. století založil Řád německých rytířů pravidelnou zahradu. Významné zásahy byly provedeny za Evžena Habsburského v roce 1894 podle návrhů Georga Hauberrissera. Barokní úprava se zachovala u průčelí zámku, ostatní plocha je ponechána jako přírodně krajinářský park. V parku se nachází zbytky bývalých městských hradeb, přízemní sallaterrena z roku 1894, bašta a 11 plastik, většinou pískovcových soch z přelomu 18. a 19. století. Park se rozléhá na ploše 2,5 ha.

Muzeum

V bruntálském zámku sídlí muzeum. Kromě zámecké expozice se zde nachází expozice věnovaná přírodě Bruntálska a expozice řemesel a živností regionu. Další významné památky ve správě muzea jsou hrad Sovinec a objekt bývalé kasárny v Karlovicích ve Slezsku. Historie muzea sahá do roku 1898, kdy byla v Bruntále založena muzejní společnost. První výstava byla uspořádána v roce 1913 v rámci oslav 700. výročí založení města.

Příloha č. 11: Významní rodáci města a regionu

Po staletí psali dějiny města a jeho okolí lidé. Pokolení bezejmenných i těch, jejichž jména zvučí i přes propast času.

Připomeňme olomouckého biskupa **BRUNO ZE SCHAUENBERKA** (1245-81), jenž osadil město po tatarských vpádech a přivedl bavorské osadníky do pustých horských končin. Jasně vystupují i postavy pánů **JANA a HYNKA BRUNTÁLSKÝCH Z VRBNA**, vlastníků panství v 16. a 17. věku. **JAN KAŠPAR Z AMPRINGENU** (1619-1684), velmistr řádu německých rytířů, který zrušil nevolnictví na panství bruntálském, obnovil stará městská práva a zasadil se o hospodářské povznesení kraje.

Město má své podnikatele, umělce. Mezi nimi září subreta vídeňské opery **TEREZA KRONESOVÁ** (1801-1830), místní pan "Ponrepo" **ENGELBERT ADAM** (1850-1919) budovatel prvního kina města, autor řady her a sběratel lidových písní. Nadaný malíř **JAN KRIŠTOF HANDKE** (1694-1774), tvůrce místního baroka, s jehož díly se setkáváme v celém českém i polském Slezsku, rodák z nedalekých Janovic.

Nelze opomenout další malíře **RUDOLFA TEMPLERA** (1837-1905), nadaného tvůrce sakrálních maleb kostelů oblasti, nejznámějšího malíře Jeseníků. S Bruntálem a horami se setkáváme na obrazech **ERICHA HLAVACKA HÜRDENA** (1884-1969), nositele čestného titulu Malíř Jeseníků. O Městě a životě v horách psali své verše i prózu spisovatel **ERWIN WEISER** (1879-1968) a básník **BRUNO HANNS WITTEK** (1895-1935). Horstvo, těžký život ve městě na jeho pomezí se zobrazil v řadě pověstí a bájí. Většinu z nich posbíral a vydal za svého života **JOSEF LOWAG** (1849-1911), rodák z nedalekého Mnichova a nutno dodat, že na svůj český překlad mnohdy dodnes čekají, jakož i díla spisovatele a kdysi známého bruntálského rodáka **VIKTORA HEEGRA** (1858-1934).

Jsou mnozí, kteří překročili hranice kraje, **KARL ANTON GEBAUER** (1872-1942), čestný občan města zcestoval celou přední a zadní Indii, znalec Egypta, Sudánu i Himálají, autor působivých přednášek a knih. Stejně tak i **HANS KUDLICH** (1823-1917), rodák z blízkého Úvalna, autor návrhu o zrušení roboty na Kroměřížském sněmu v roce 1848.

WALTER GOTSCHKE, (nar. 1912, grafik a ilustrátor světové třídy žijící ve Stuttgartu, spolupracovník, tvůrce designu vozidel Fiat, Nissan, NSU, Vauxhall a dalších. Ze sousedních obcí pocházeli i **RUDOLF SALIGER** (1873-1938), rodák z Leskovce, vynálezce železobetonových konstrukcí, jakož i autor ve své době populárních mužských sborů **EDUARD SCHÖN** (1825-1879), z Andělské Hory.

Jiní však poznamenali město samo a jeho tvář. Patří k nim i podnikání. Z generace rodiny Macholdů vyniká **EMERICH MACHOLD** (1867-1935), zakladatel textilního podniku světového jména, který zaměstnával na přelomu století na 2 tisíce osob. Tvář moderního města získal Bruntál díky starostovi **WENZELU FRANZI OLBRICHOVI** (1846-1930), z jehož jménem je spjata výstavba vodovodního, elektrického řádu, vznik telefonní sítě, požárních stanic, nemocnice, železnice, odborných a mateřských škol, veřejných budov a dalších. Obdobně **ALOIS SCHARNOWELL** (1855-1941), dlouholetý místostarosta obce a předseda dělnických organizací, s jehož jménem je spojena výstavba kolonie na Uhlířském vrchu, obecních domů pro chudé a městského starobince.

TEREZIE KRONESOVÁ

7. ŘÍJNA 1801 narozena jako dcera kožešníka Franze Josefa Kronese a jeho ženy Annty Terezy, rozené Walterové.

- 1806 Terezie putuju s kočovnou divadelní skupinou svého otce ve Slezku, po Mořavě, Dolním Rakousku a Uhrách.
- 1809 v Dubnu vystupuje ve Vídni v divadle v Leopoldstadtu
- 1810 - 1817 na cestách s otcovým kočovným divadlem, dětské role v Brně, ve Svitavách, v Kyjově.
- 1817 - 1819 Angažmá v divadle v Ödenburgu.
- 1819 - 1821 Angažmá v divadlech v Grazu a v Agramu.
- 1821 - 1824 dostává role u vídeňského divadla v Leopoldstadtu, získává obrovský úspěch.
- 1826 známost s falešným hrabětem Severinem Jaroszynskim
- 1827 v únoru měl tento vztah dramatický konec a herečka dále pokračuje ve šňůře hlavních rolí a je velice obecenstvem obdivována.
- 1828 - 1829 je těžce nemocná a nemůže 9 měsíců hrát.
- 1830 hraje naposledy, poté upadá trvale na lůžko.

Umírá na konci roku 1830 ve svém bytě ve Vídni. Je pohřbena na hřbitově St. Marxer.

Příloha č. 12: Historie města Bruntálu

Přesné datum vzniku města Bruntálu není známé. Nejstarším písemným dokladem o městě je Uničovská listina krále Přemysla Otakara II. z roku 1213, v níž král potvrzuje magdeburské právo města. Z tohoto vyplývá, že Bruntál je městem s nejstarším doloženým městským právem v českých zemích. Bruntál se rozvíjel nejen jako hornické město, ale díky své poloze na obchodních cestách, i jako centrum řemeslné výroby.

V 2. polovině 15. stol. se město stalo majetkem pánů z Vrba. V průběhu vlády pánů z Vrba došlo ve městě k dalšímu velkému rozkvětu řemesla i obchodu. V polovině 16. stol. Jan z Vrba započal s přestavbou bruntálského zámku. Také celé město získalo novou tvář, bylo přebudováno v renesančním slohu a bylo obnoveno městské opevnění. Po porážce stavovských vojsk na Bílé Hoře bylo bruntálské panství císařem Ferdinandem II. zkonfiskováno a dostalo se do vlastnictví Řádu německých rytířů. Ti v něm podporovali převážně rozvoj železářství a k podpoře hospodářského rozvoje byly poskytovány poddaným různé úlevy.

Třicetiletá válka s sebou přinesla morové epidemie, požár a několikeré drancování švédských vojsk. Obnovu válkou zpustošeného panství započal Jan Kašpar z Ampringenu, na důležitosti získala vedle již klasického železářství a řemeslnické výroby také stavební činnost. Avšak ani přes tuto činnost město již nezískalo na takovém významu jako v předbělohorském období.

Na přelomu 18. a 19. století nastal ve městě prudký rozmach textilní výroby, byla zmodernizována silniční síť a roku 1872 město napojeno na železniční trať Opava – Olomouc. Došlo také k nárůstu počtu obyvatel. Roku 1885 byla v Bruntále otevřena první veřejná nemocnice v českém Slezsku. Bruntál byl také sídlem okresního soudu a okresního úřadu.

Po první světové válce se v Bruntále usadila česká menšina, postupně byly zřizovány české mateřské školy a školy obecní i měšťanské. Na počátku druhé světové války byl Bruntál obsazen německým vojskem. V květnu 1945 bylo město osvobozeno. Sudetoněmecké obyvatelstvo bylo vysídleno a město bylo v průběhu času osídleno českým obyvatelstvem. V 50. letech došlo k útlumu textilní výroby. Následoval další rozvoj Bruntálu jako města s funkcí zemědělského, průmyslového i administrativního centra. V r. 1960 se město Bruntál stalo okresním městem dnešního okresu Bruntál a od r. 2003 je též centrem správního obvodu obce s rozšířenou působností Bruntál (tzv. "malý okres").

Příloha č. 13: Zubaté žáby

Proč vlastně zubaté žáby?

Většina z Vás ví, ale pro ty, kteří stále tápou a neví co se kolem nich děje musíme nabídnout drobné vysvětlení. Bruntál je vlastně normální město, jako každé jiné se svými problémy i radostmi. Jen možná si umíme sami ze sebe dělat legraci a přijmou to, co je nám nabízeno. A to se právě stalo 24.3.2010 večer. Nova vysílala díl seriálu Comeback s názvem Zlatá ledvina. V tomto díle si bere Bruntál do parády a kolotoč narážek a vtipů začal. No a tak jsme se do toho pustili. Když sranda, tak pořádná.

Prakticky ihned se zubatá žába stala maskotem bruntálských lidí. Začala skákat po celém Bruntále po autech a nakonec i po lidech.

Zubatá žába cestuje - Norsko, Finsko, Slovensko, USA, Kanada, Japonsko, Peru, Argentina, Německo a další.

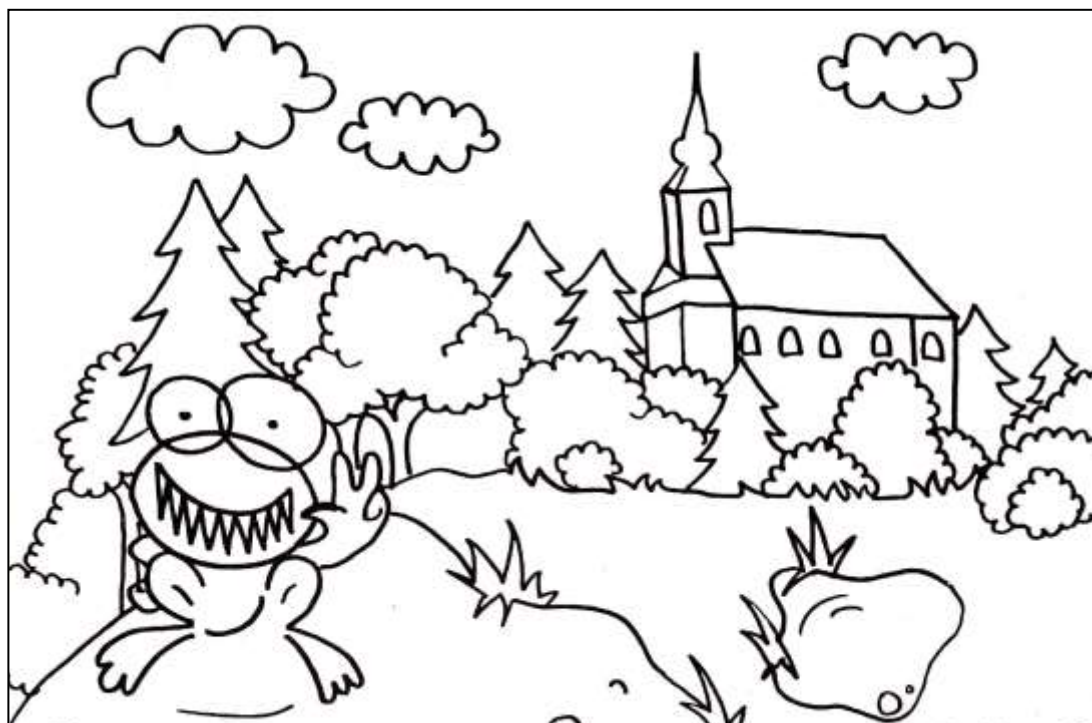
Původ Gastrotheca Bruntalis

Dle nově zjištěných pramenů bylo objeveno, že původ nynějších zubatých žab v Bruntále sahá až do roku 1520 kdy mnich řádu svatého Benedikta - Valerián přivezl do Bruntálu párek roztomilých malinkých zubatých žabiček, které získal na svých toukách po Jižní Americe.

Roku 1492 se vylodil na Americkém kontinentě a dlouhé roky bloudil pralesy. Historie praví, že když ráno prováděl očistu pod vodopádem, připlavala k němu žába a kousla ho do prstu. Odchytil tedy dvě žáby opačného pohlaví. Tyto vzal s sebou jako suvenýr v zavařovačce. Je s podivem, že ustály dlouhou plavbu zpět na starý kontinent. Po příchodu zpět do Bruntálu, neboť on byl bruntálák, je vypustil do malého rybníčka na kraji města. Tyto Jihoamerické zubaté žáby se spářily s původním druhem zubatých žab žijícím od nepaměti v Bruntále a vznikl tak nový druh odolnějších žab Gastrotheca Bruntalis.

Žáby

Skokani, rosničky, kuňky,
do tůně dělají žbluňky!
Žbluňk do tůně, voda cáká
na žabu i na žabáka.
Koupili si nové plavky.
Na skákání? Chyba lávky!
Že prý se v těch kalhotkách
dají zvěčnit na fotkách.
Pulci, s palečkama v puse,
fandí žábám v jednom kuse.
A babičky ropuchy
zašívají punčochy.

Příloha č. 14: Městská expozice

Popis jednotlivých částí expozice:

Při vstupu do expozice se můžeme zaměřit na kolekci symbolů města Bruntálu, z níž je patrné, jak se v průběhu staletí měnil znak města. První a nejstarší je pečeť z roku 1287.

*Ústředním prvkem znaku města Bruntálu je horník – postava typická pro vývoj našeho města. Další znak byl součástí radnice, jejíž stavba byla zahájena v roce 1840, v pořadí třetí znak je z budovy nemocnice z roku 1883. Čtvrtý znak je z budovy gymnázia v Dukelské ulici z roku 1912. Znak, na kterém jsou příkrývadla /fanfrnochy/ rytířského helmu pokosem /šikmo/, se poprvé objevuje v roce 1923. Další znak je převzat z úředních tiskopisů města Bruntálu z roku 1946 a poslední znak je současný. Na chodbě ve výklenku je připomínka prezidenta **Tomáše Garigue Masaryka**, kterému bylo v roce 1935, při příležitosti jeho 85. narozenin, uděleno čestné občanství města Bruntálu. Je jediným čestným občanem města. Na panelu je také text jeho oblíbené písně „Ach, synku, synku, oral-li jsi“. Zajímavé jsou archeologické nálezy z Bruntálu, umístěné ve skleněné vitrině. Jeden z nalezených džbánů je sestaven ze **64(!) střepů** a může sloužit jako názorná ukázka práce restaurátorů. Další dva džbány jsou import, neznámo odkud. Džbány pocházejí ze 16. a 17. století. V pozadí vitríny je letecký snímek Starého Města s vyznačením osady (dnes kostel a hřbitov) nadané městskými právy, tedy tzv. magdeburským právem. **Toto místo dalo základ pozdějšímu městu Bruntál.** K vidění je rovněž znak Starého Města.*

Obrázek 37: Uničovská listina

Zdroj: (Oficiální stránky města Bruntál [online])

*Vlevo je k přečtení výtah z článku o prováděném archeologickém výzkumu ve Starém Městě. Mapa ukazuje osídlení oblasti na sever od Olomouce na počátku 13. století. Osídlení bylo velice řídké. Na vnitřní kolonizaci, prováděnou domácím obyvatelstvem, navázal příliv kolonistů ze zahraničí, převážně z německých oblastí. Kolonisté se usazovali na pozemcích panovníka, šlechty i církve. Osídlování se přesunulo do převážně neobývaných, pustých končin, vyšších nadmořských výšek, a byla využívána i méně úrodná půda. Příchod nových obyvatel **organizovali tzv. lokátoři**, kteří přidělovali půdu k postavení obyvatel osad a sjednávali s majitelem povinnosti a práva nově příchozích. Postupně byla země poseta sítí vrstev, městeček a trhových vsí. Jednou z nich bylo Staré Město. Bruntál se následně rozvíjel v závislosti na **objevech ložisek drahých a barevných kovů.***

Mapa panství zachycuje Andělskou Horu, Václavov, Bruntál a Staré Město. První písemná zmínka o **Bruntále** byla součástí **Uničovské listiny**. **Město Bruntál nemá zakládací listinu**. Na chodbě je dále k vidění letecký snímek města Bruntálu z roku 1921. Zakryté části snímku byly v průběhu 70. let 20. století zbourány a nahrazeny novou výstavbou. Součástí je seznam ulic, kde byly zbourané objekty. Vystavené dobové fotografie zachycují historii Bruntálu a dokumentují život v něm, součástí fotografií jsou popisky.

Obrázek 38: 1. místnost

Zdroj: (Oficiální stránky města Bruntál [online])

První místnost je věnována dvěma držitelům panství Bruntálu:

Je zde k vidění rodokmen Pánů z Vrbna a současně jejich epitafy, které se nacházejí v kostele Nanebevzetí Panny Marie na Žižkově náměstí. Jsou zde odkazy na další držitele panství.

Těmi byli Vojskové z Bogdunčovic a poté Bruntálští z Vrbna na Heralticích (katolická větev).

Dále je k vidění mapa dolování v Rudě v roce 1669 (Rýmařovsko), ukázky předmětů používaných k hledání kovů pomocí proutků – virgulí a hornické nářadí. Motyky má ve znaku např. město Horní Benešov. Ve vitríně je portrét Hynka staršího z Vrbna. Jím byla založena Andělská Hora v roce 1542, a to s cílem těžby drahých kovů, kterou dokumentuje hornické nářadí - kahany, halapartna. Misál je ukázkou latinského zpěvu. K vidění je model stoupy na drcení zlatonosné rudy. Je zde také první mapa panství Bruntálu z roku 1574 s vyobrazením města a hradu. Dále je zde faksimile tzv. Postily - souboru evangelických kázání opavského kněze Philadelfa Zámorského - která byla v roce 1591 tištěna na zdejším hradě. Je zde znak Pánů z Vrbna a postila je věnována Hynkovi staršímu z Vrbna (viz portrét.). Rod Pánů z Vrbna vymřel koncem 19. století (1894) v Hořovicích v Čechách.

Jsou zde dva modely hradu:

První idealistický, ještě s dřevěnou palisádou, který byl vybudován neznámo kdy a kým, pravděpodobně po husitských válkách.

Druhý model představuje hrad Pánů z Vrbna ze 16. století, který byl v letech 1766-1769 přestavěn na dnešní zámek.

Na druhé straně jsou k vidění portréty velmistřů a místodržících Řádu německých rytířů.

Druhá místnost je věnována 19. století:

Uprostřed jsou k vidění pomůcky, které používali členové Střeleckého spolku v Bruntále, založeného roku 1739 – na stěně jsou střelecké terče s vyobrazením radnice z roku 1866, hostince „U zlatého lva“ na dnešní Jesenické ulici (někdejší ředitelství lesů), odměny vítězům střelb, střelecké odznaky, spolkové odznaky.

Obrázek 39: Střelecké terče

Zdroj: (Oficiální stránky města Bruntál [online])

Plán zachycuje uspořádání města v letech 1884-1860. Dále jsou zde k vidění portréty starostů Cyril Riedla a Antonína Lufta a seznam fojtů, starostů a předsedů národního výboru. Stuha připomíná oslavy 100. výročí narození herečky Terezie Kronesové v roce 1901 – je zde zachycen její portrét i rodný dům. Dále je zde uveden přehled událostí z historie města Bruntálu. 19. století je spojeno s rozvojem řemesel a textilního průmyslu, tomuto tématu se věnuje také stálá výstava na bruntálském zámku.

3. místnost:

Třetí místnost je věnována 20. století. K vidění je zde plán města z let 1939-1945 a názvy ulic platící od 1. srpna 1945, a to německy i česky. Můžeme zde vzpomenout první místní národní výbor, zvolený v roce 1946, kdy ustavující schůze se konala 30. června toho roku v rytířském sále zámku. Pamětní kniha byla založena již v roce 1945. Za pozornost stojí model současného středu města.

Obrázek 40: Plán města Bruntál

Zdroj: (Oficiální stránky města Bruntál [online])

*A proměny Bruntálu zachycuje letecký snímek města z roku 1935 při porovnání s leteckým
pohledem na současný Bruntál.*

4. místnost:

Čtvrtá místnost je věnována partnerským městům:

První pokusy o vzájemnou spolupráci mezi městy byly již v 50. letech minulého století, a to s městy Levice a Námestovo. V současnosti jsou partnerskými městy Bruntálu:

*Opole - Polsko,
Castellarano - Itálie,
Štúrovo - Slovensko,
Plungė - Litva,
Büdingen - Spolková republika Německo.*

Mimo tato města byly informativně sondovány možnosti partnerství s městy ve Francii a Velké Británii.

Součástí této části expozice jsou znaky jednotlivých měst s fotografiemi ze vzájemných návštěv, mapa Evropy s vyznačenými zeměmi a partnerskými městy, dále smlouvy s jednotlivými městy, prapory a městské znaky jednotlivých měst a vlajka Evropské unie (Oficiální stránky města Bruntál [online]).

Úkoly : - Zjisti, jaký má tvar kašna na náměstí.

- Navštiv informační centrum a získej razítko Terezie Kronessové (popřípadě získej i jiné propagační materiály).
- Běž k domu, kde se narodila Terezie Kronessová a zjisti datum jejího narození.
- Pomocí krokové metody zjisti přibližně, kolik metrů je široký Gabrielův dům?
- Sraz všichni u morového sloupu po splnění úkolů.

Zámek Bruntál - protiletický kryt, zahrada

Obrázek 41 (vlevo): Vchod do krytu

Obrázek 42 (vpravo): Uvnitř krytu

Zdroj: (Česká televize [online])

Příloha č. 15: Dobové fotografie

MOROVÝ SLOUP A RADNICE

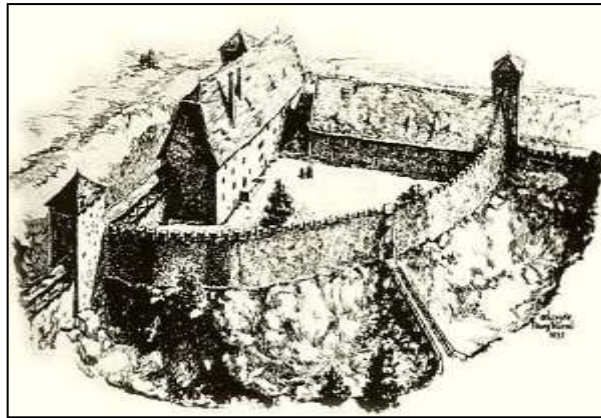
BRUNTÁLSKÉ NÁMĚSTÍ

EVANGELICKÝ KOSTEL

UHLÍŘSKÝ VRCH U BRUNTÁLU

ZÁMEK BRUNTÁL

SPOLEČENSKÝ DŮM

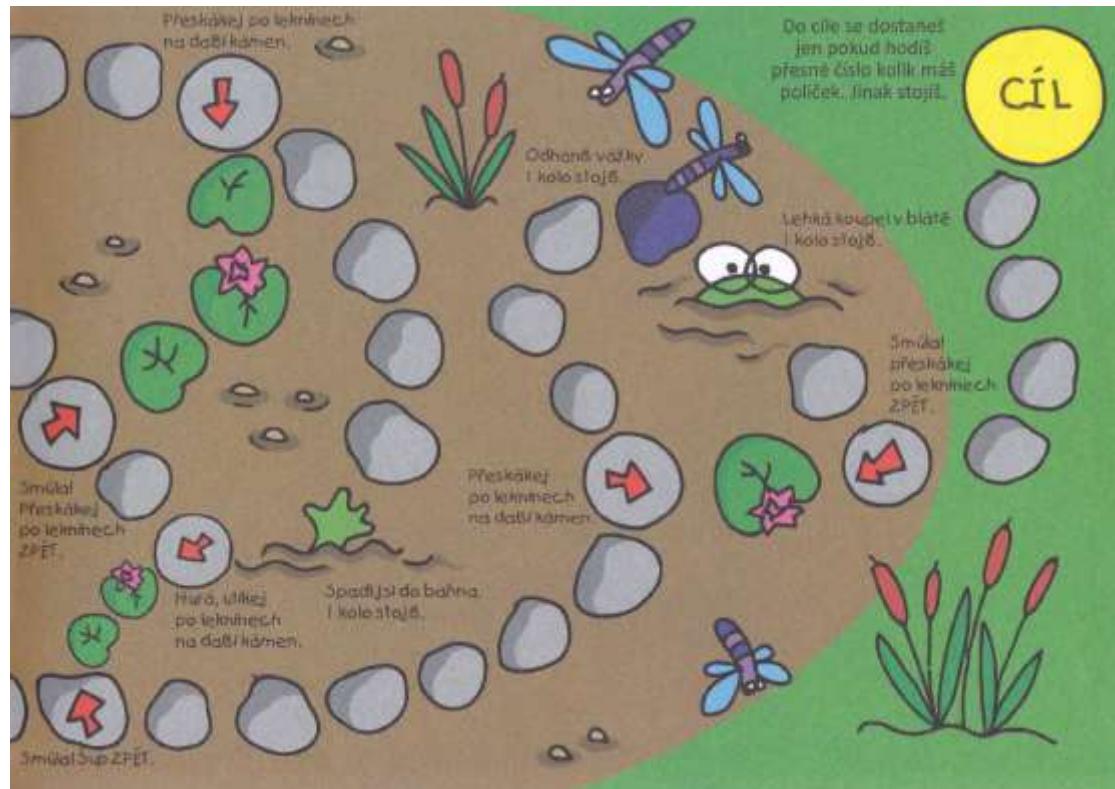
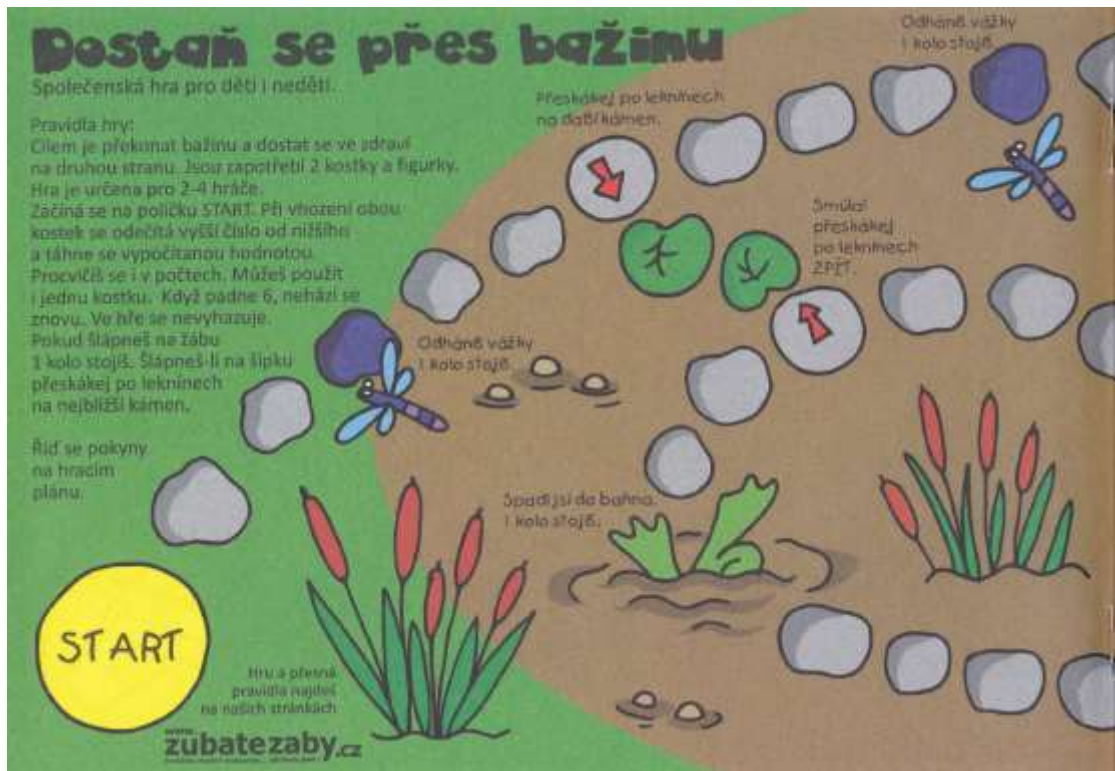

**PANORAMA MĚSTA
BRUNTÁLU**

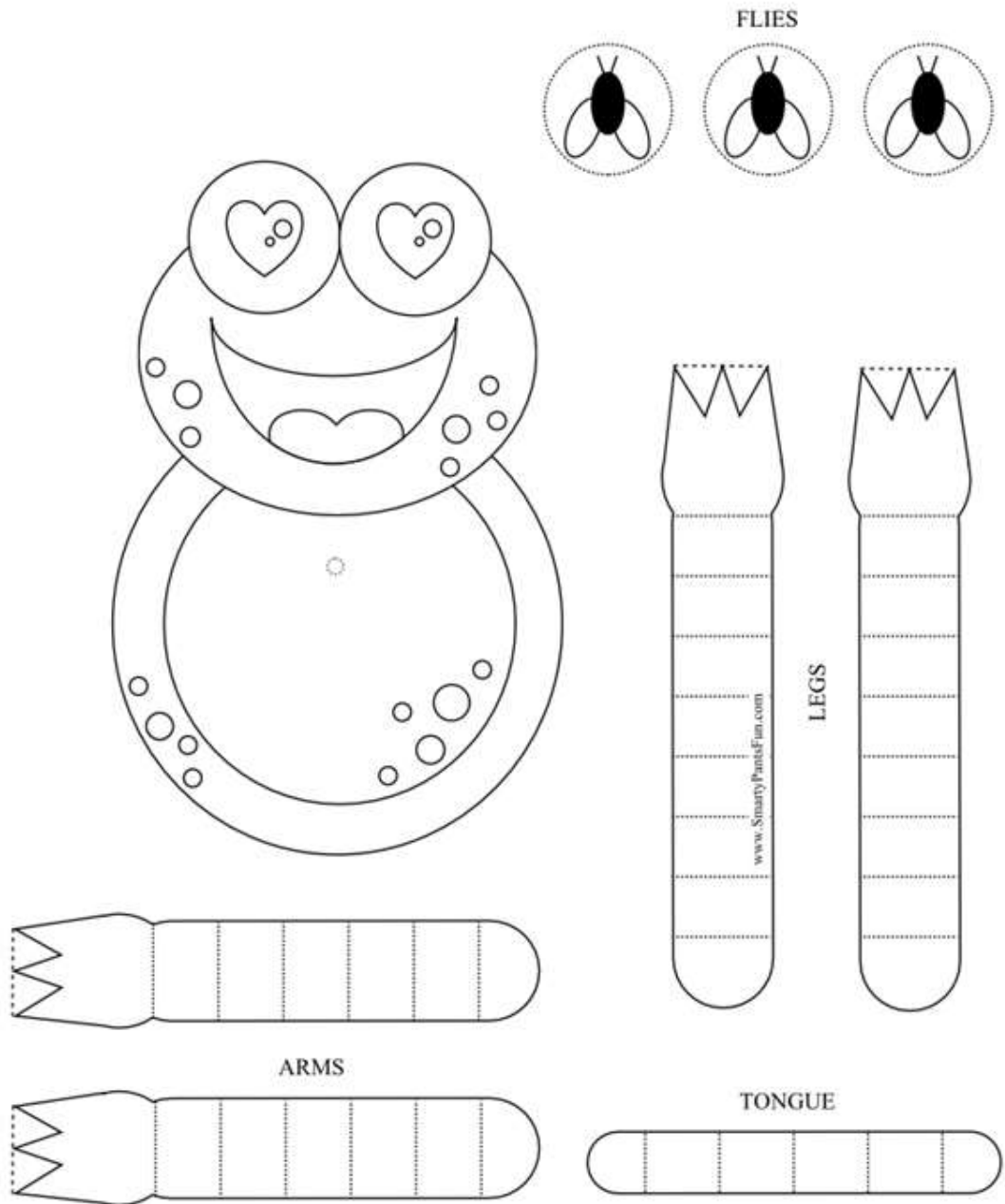

PETRIN ZÁKLADNÍ ŠKOLA

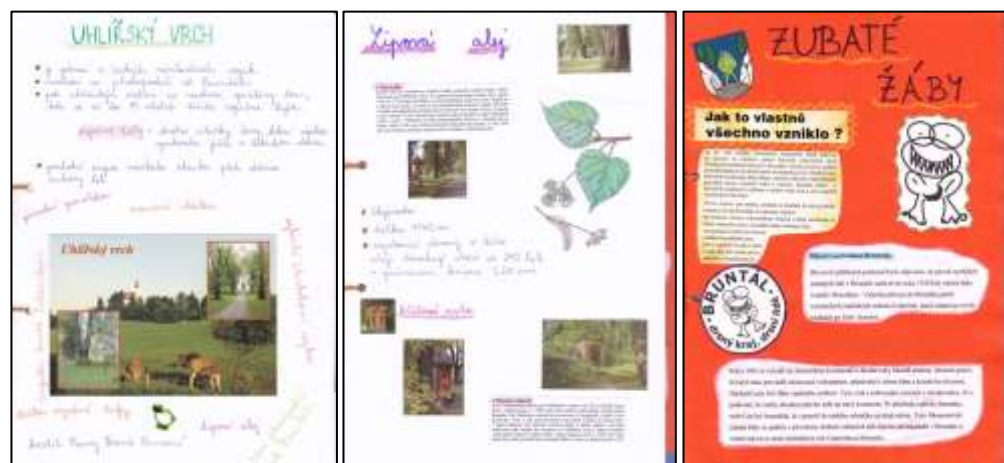
Příloha č. 16: Hra zubaté žáby

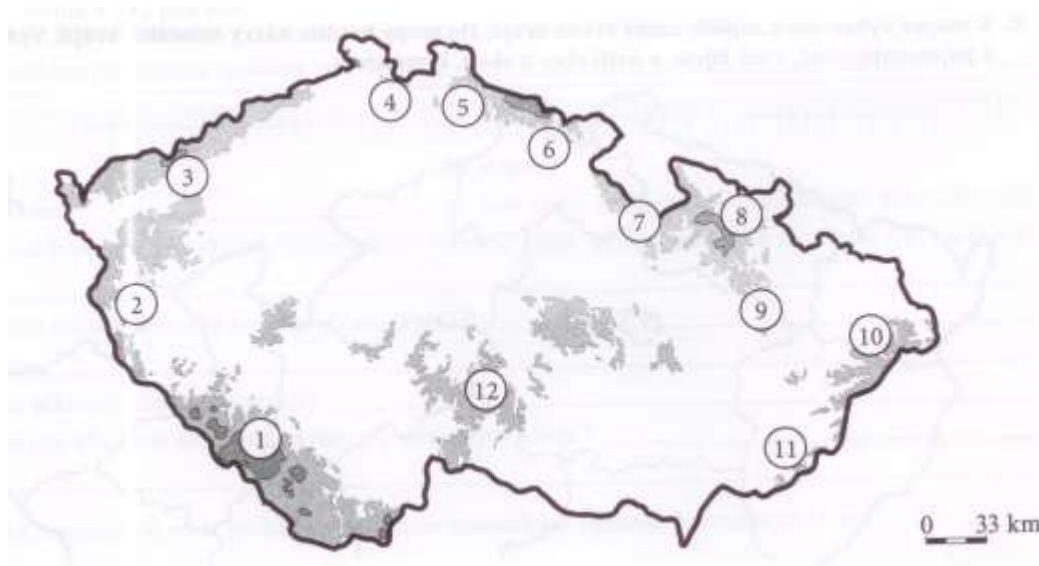
Příloha č. 17: Žabička z papíru

Příloha č. 18: Ukázka deníku města

Úkol: Přiřaď k číslům v mapě názvy hor z nabídky. Pro kontrolu pracuj s mapou pohoří ČR.

Orlické hory

Šumava

Jizerské hory

Krušné hory

Krkonoše

Českomoravská vrchovina

Bílé Karpaty

Jeseníky

Beskydy

Lužické hory

Český les

Příloha č. 20: Oblasti Jeseníků

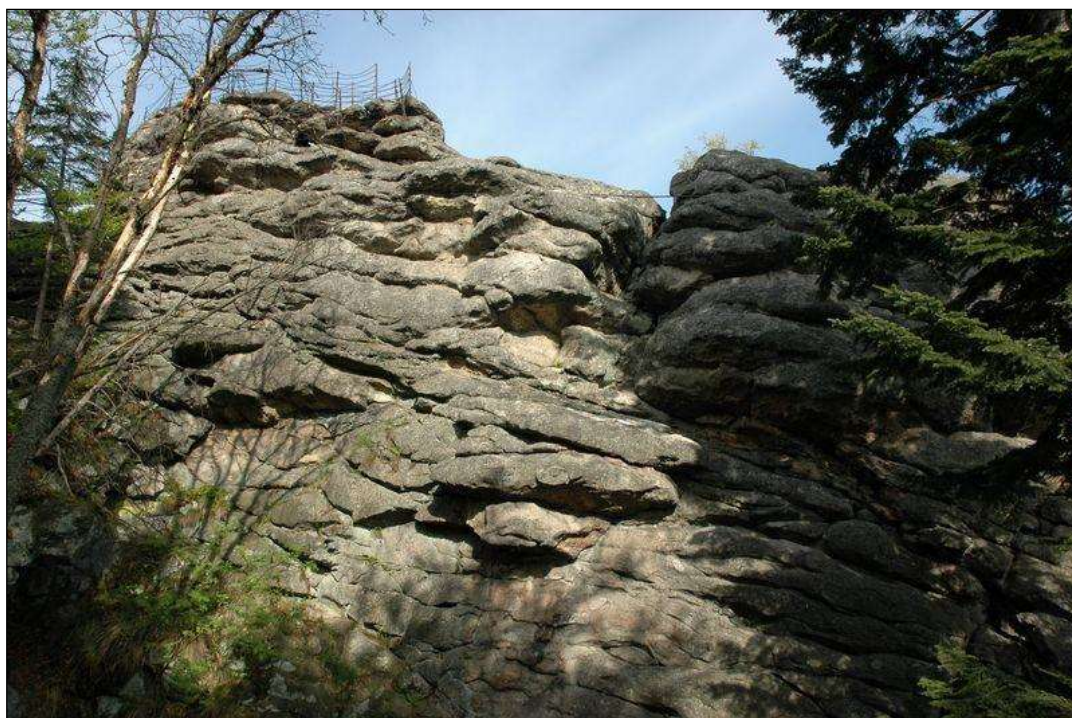

PRADĚD	MECHOVÉ JEZERO REJVÍZ
KARLOVA STUDÁNKA	PETROVY KAMENY
ZÁMEK A RUČNÍ PAPÍRNA VELKÉ LOSINY	BÍLÁ OPAVA
VODNÍ ELEKTRÁRNA DLOUHÁ STRÁŇ	PRADĚDOVA GALERIE
ČERTOBY KAMENY	PRIESSNITZOVY LÁZNĚ JESENÍK

Příloha č. 21: Šifrovaná abeceda a matematické příklady

Šifrovaná abeceda

Šifrovaná abeceda		
A - 1	O - 16	Á - 0
B - 2	P - 17	Č - 28
C - 3	Q - 18	Ď - 29
D - 4	R - 19	Ě - 30
E - 5	S - 20	É - 31
F - 6	T - 21	Í - 32
G - 7	U - 22	Ó - 33
H - 8	V - 23	Ň - 34
CH - 9	W - 24	Ř - 35
I - 10	X - 25	Š - 36
J - 11	Y - 26	Ť - 37
K - 12	Z - 27	Ú - 38
L - 13		Ů - 39
M - 14		Ý - 40
N - 15		Ž - 41

- Úkol: Vypočítej příklady a pomocí šifrované abecedy zjisti místo našeho prvního výletu.

1.	2.	3.
$42 : 3 =$	$(462 : 2) - 220 =$	$76 : 4 =$
$35 : 7 =$	$(147 : 7) - 16 =$	$45 : 9 =$
$36 : 4 =$	$(258 : 2) - 102 =$	$77 : 7 =$
$80 : 5 =$	$(416 : 4) - 99 =$	$115 : 5 =$
$138 : 6 =$	$(69 : 3) - 4 =$	$160 : 5 =$
$234 : 0 =$	$(123 : 3) - 40 =$	$216 : 8 =$

Tajenka:

Řešení tajenky: Mechová jezera Rejvíz.

Poklad ve Velkém mechovém jezírku

Hlučné rány sekery zněly lesem od močálu prorostlého mechem, do toho ještě ostrý tón pil a do dálky zněly veselé písně silných dřevorubců, nekolikrát opakované ozvěnou. Ti káčeli obrovské kameny tehdejšího pralesa.

„Proč jsi dnes, Kašpare, tak mlčenlivý a zamýšlený? Já si zpívám veselou písničku a ty se k tomu kaboniš,“ řekl mladý muž ke svému mladšímu pomocníkovi, zatímco se oháněl sekýrou proti padlému stromu.

„Nech mě dnes v klidu, Jörgu,“ odpověděl vážně ten mladší, „neboť vše, co se mi večera cestou lesem domů přihodilo, mě nutí k přemýšlení!“

„Svými tajemnými slovy vzbuzuješ mou zvědavost, nechceš mi své tajemství sdělit?“ zeptal se napjatě Jörg. „Sedni si sem ke mně na kmen stromu a dozviš se, proč jsem dnes tak vážný,“ řekl Kašpar.

Poté co Jörg odložil sekýru stranou a usedl vedle Kašpara, začal tento vyprávět: „Když jsme večera opustili les, tak se už stínvalo. Moje cesta domů vede v blízkosti jezera. Tu jsem zpozoroval jezdecke, který přivazoval svého koně ke stromu. Jakmile ten uslyšel mé kroky, vztyčil se a přistoupil ke mně.“

„Kampak mladý muži?“ oslovil mě cizinec. „Do Rejvízu,“ odpověděl jsem nesměle, zatímco jsem si neznámého prohlížel. Byl to vysoký silný muž s dlouhým až na hruď splývavým tmavým plnovousem, vlnitými vlasy, které sahaly až přes ramena. Byl oděn do popelavě šedého přiléhavého oděvu se zelenými pruhy, jak to nosí myslivci. Na hlavě měl zelený klobouk se

širokou křempou, zdobený perem. V širokém opasku, který měl kolem boku, se blýskala dýka s bohatě zdobeným rukojetím.

„Je to přece močál s proslulými bazinami?“ zeptal se cizinec.

„Ano, to je on,“ odvětil jsem, ukazuje prstem na jezero.

„Víte, mladý muži, zde pod těmi hnědými vlnami leží nezměrný poklad a bohatství, díl z toho chci vyzvednout. Jsem hledač pokladů Ital Filip Melanho. Jestli mi pomůžete při vyzvednutí pokladu, tak vám z toho část dám a vy nemusíte do smrti pracovat v lese. Nesmíte se ale bát, protože na tomto místě sídlí duchové, kteří tyto poklady hlídají!“

Chvilku jsem se rozmýšlel, ale nakonec jsem s tímto obchodem souhlasil.

„Tak zde buďte s mým koněm na uzdě připraveni, že když to bude nutné, budu muset okamžitě odjet. Sestoupím nyní do hlubin k pokladům. Když budu tam dole, abych shromáždil poklady, tak sledujte na rybníku místo, kde jsem se potopil, ukážete-li se po půl hodině mého potápění bílý zptěněný věnec vln, tak držte mého koně v pohotovosti a očekávejte můj příchod. Jestli se ale ukáže rudá krvavá vlna, tak si můžete vzít domů mého koně, včetně pytle plného uslechnutých kovů a jiných vzácných věcí – pak se už nikdy více nevrátím.“

Vzal jsem koně za uzdu a Ital kráčel rychlými kroky k jezeru. Když dorazil k jezeru, skočil mohutným skokem do jeho tmavých vod. Pln netrpělivosti jsem čekal na smluvené znamení. Když náhle voda bíle zašuměla a Ital se objevil na hladině. Nesl těžký náklad na svých bedrech. Rychle ke mně přistoupil, podal mi těžkou zlatou hroudu do ruky a řekl tlumeným hlasem: „Zde máte zatím malíčkost, zítra se opět setkáme na stejném místě. Nyní utíkejte odsud, jak rychle můžete, zde už to není bezpečné!“ Vsedl na koně se svým břemenem a vytrazil odsud v nastávající tmě.

Také já jsem utíkal se svou hroudou zlata, jak nejrychleji

jsm mohli. Tu rozsvecovaly oblohu jasnéblesky a hrozne hromobiti chvělo zemi, z dalky jsem viděl Gilla – jezerniho pasyře, který po nás vrhal jedovaté ropuchy, šeredné zelené vodni hady, mloky a ještětky. Přitom halekal do morku kosti znějící „Hoi – hou!“ a hrozil svým bičem. Napl mrtvy z běhu, hrůzy a leknutí jsem dorazil v potu tváře domů. Ještě dnes se děsim, když pomyslím na to, že se mám dnes opět večer zúčastnit toho odvážného kousku.

„To je podivuhodná historka,“ řekl Jörg, který pozorně naslouchal. „ale poslyš, bratříčku, doprovodím tě dnes večer k jezeru, ať se děje, co se děje, ty viš, že bažlivost není má slabá stránka.“

Když se slunce sklánělo k západu a pozlacovalo svými posledními paprsky hory a skály, křičeli Kašpar a Jörg pomalými kroky k jezeru. Tam už je s milým úsměvem očekával Itál. Svého koně už měl na stanovišti. „Asi jste měl večer strach, že jste si dnes přivedl kamaráda,“ řekl s úsměvem Itál Melanrho. „Ale nechte to být, když se věc dneska opět vydaří, budeme žít všichni tři v hojnosti až do smrti!“

Pohlédli k nebi, které bylo jasné a čisté. „Slunce už zapadá, hodina činu nastává,“ řekl tiše. Kašpar vzal opět koně za uzdu.

„To věrejší platí také pro dnešek,“ řekl vážně Itál, zatímco přistoupil k jezeru a zmizel v jeho vlnách.

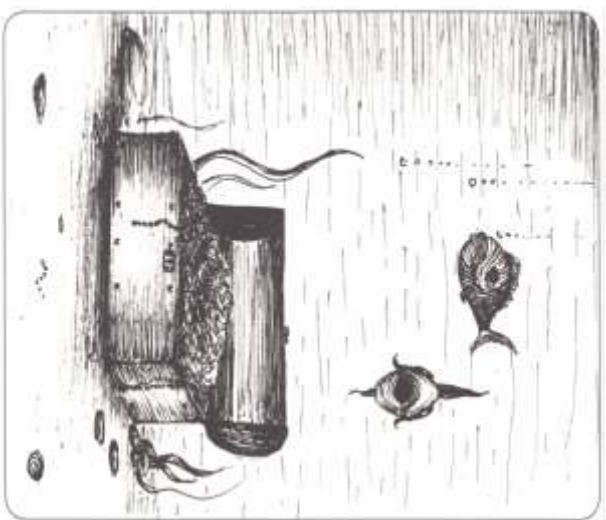
Tu se ozvalo příšerné podzemní dunění. Kašpar a Jörg chtěli přehnout, ale jejich nohy zdřevěněly, jako by byly pevně připoutány k zemi. Několik skalních šterbin se otevřelo a hejno gnomů s umouněnými obličejí v kapucích a kožených zástěrách vystoupilo z nitra zeměkoule a obkličilo jezero. V téměř okamžiku se objevila na hladině jezera uprostřed vodní plochy hrbatá postava jezerniho pasyře.

„Komu patří trest?“ volal jezerni pasyř ke gnomům. „svůdci nebo svedenými?“ „Svůdci!“ zaznělo temně řadami mužů. Tu

se Gill ponořil pod vodní hladinu a v tom okamžiku vystříkla tmavé rudá vlna krve na hladinu jezera.

„Zločin je odčiněn!“ zvolal Gill, zatímco vystoupil z jezera ke gnomům. „Roztrhal jsem Itala na kousky a předhodil ho vodním přísěrám, protože byl tak opovíživý, že chtěl ukrást pomoci kouzel vaše poklady, které jste s úsilím a obtížemi sbírali a ochraňovali. A vy dva,“ obrátil se na strachem polomrtvé dřevorubce Kašpara a Jörga, „nenechte se už nikdy ve svém životě obloudit a zločinu napomáhat. Vezměte si koně toho Itala, včetně jeho pokladu jako své vlastnictví a běžte v míru domů.“

Gill zmizel v jezere a gnomové se spokojenými obličejí zmizeli v rozsedlinách skal, odkud přišli.

Příloha č. 23: Vznik rašeliniště a schematické znázornění

Teorie

Rašeliniště - jedná se o mokřadní společenstvo produkující značné množství biomasy kde produkce převyšuje dekompozici která je zpomalena vlivem vysoké hladiny vody. Hromadící se organická hmota vytváří rašelinu.

Dělení rašelinišť

Vrchoviště - napájené především vodou z atmosférických srážek přechodové rašeliniště

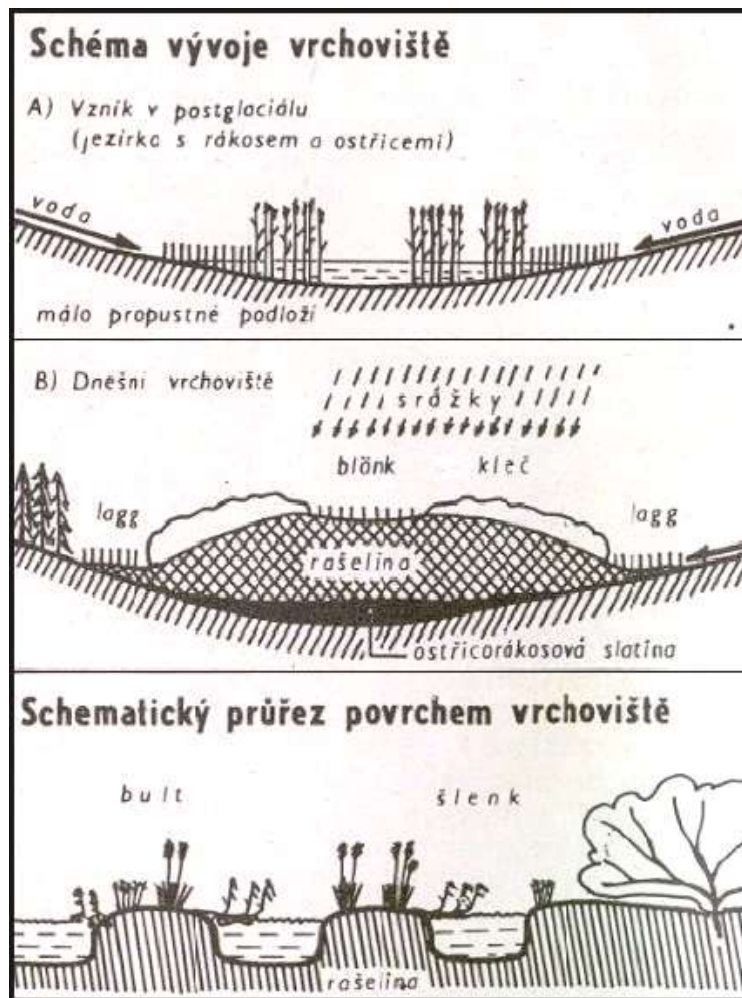
Slatiniště - napájeno podzemní vodou s větším množstvím živin

Jak vzniklo rašeliniště?

Základem se stala mělká jezírka, která se vytvořila v prohlubních s málo propustným podložím. Zpočátku zarůstala rákosem a ostřicí. Jejich odumřelé zbytky vytvořily nejspodnější vrstvu rašeliny (ostřicorákosová slatina). Později převládl rašeliník, který přirůstal při vodní hladině. Odumřelý rašeliník se pak změnil na rašelinu. **A co je to vrchoviště?** Tak říkáme rašeliništi, které je uprostřed výše zvednuté než na okrajích. Je to proto, že rašeliník nejlépe přirůstal při volné vodní hladině (tedy kolem středu).

povalový chodník

– dřevěný chodník z nahrubo opracovaných kmenů – tzv. „povalů“, ty se kladou vedle sebe a zpevňují tak povrch cest.

RAŠELINNÝ SLOVNÍK

Postglaciální doba - doba před 6 až 7 tisíci lety

Blůnky - rašelinná jezírka

Lagg - silná okrajová část rašeliniště

Šlenky - dočasně zatopené prohlubně v rašeliništi

Bulty - vyvýšená místa v rašeliništi, které tvoří jakési hrázky zadržující vodu.

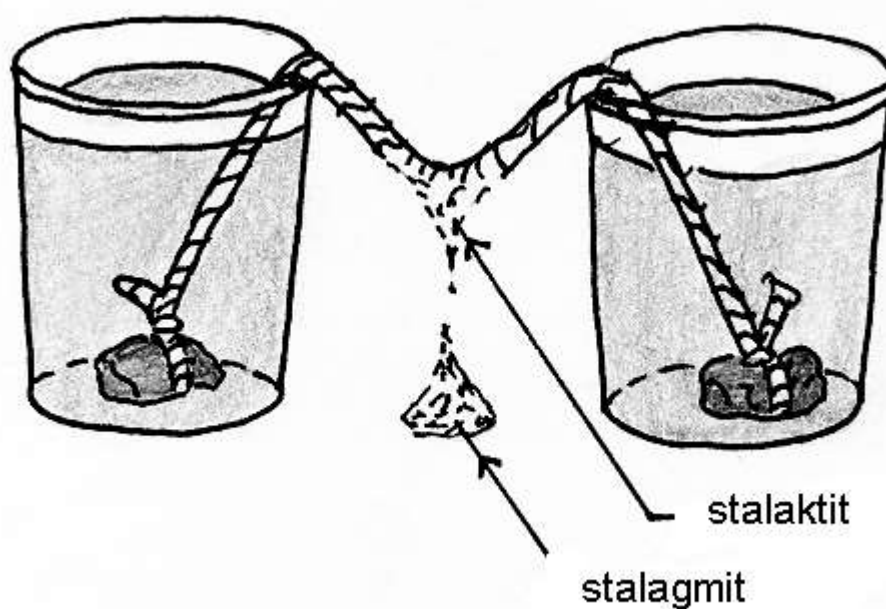
Příloha č. 24: Výroba krápníků

Pokus - Výroba stalagmitu, stalaktitu, stalagnátu

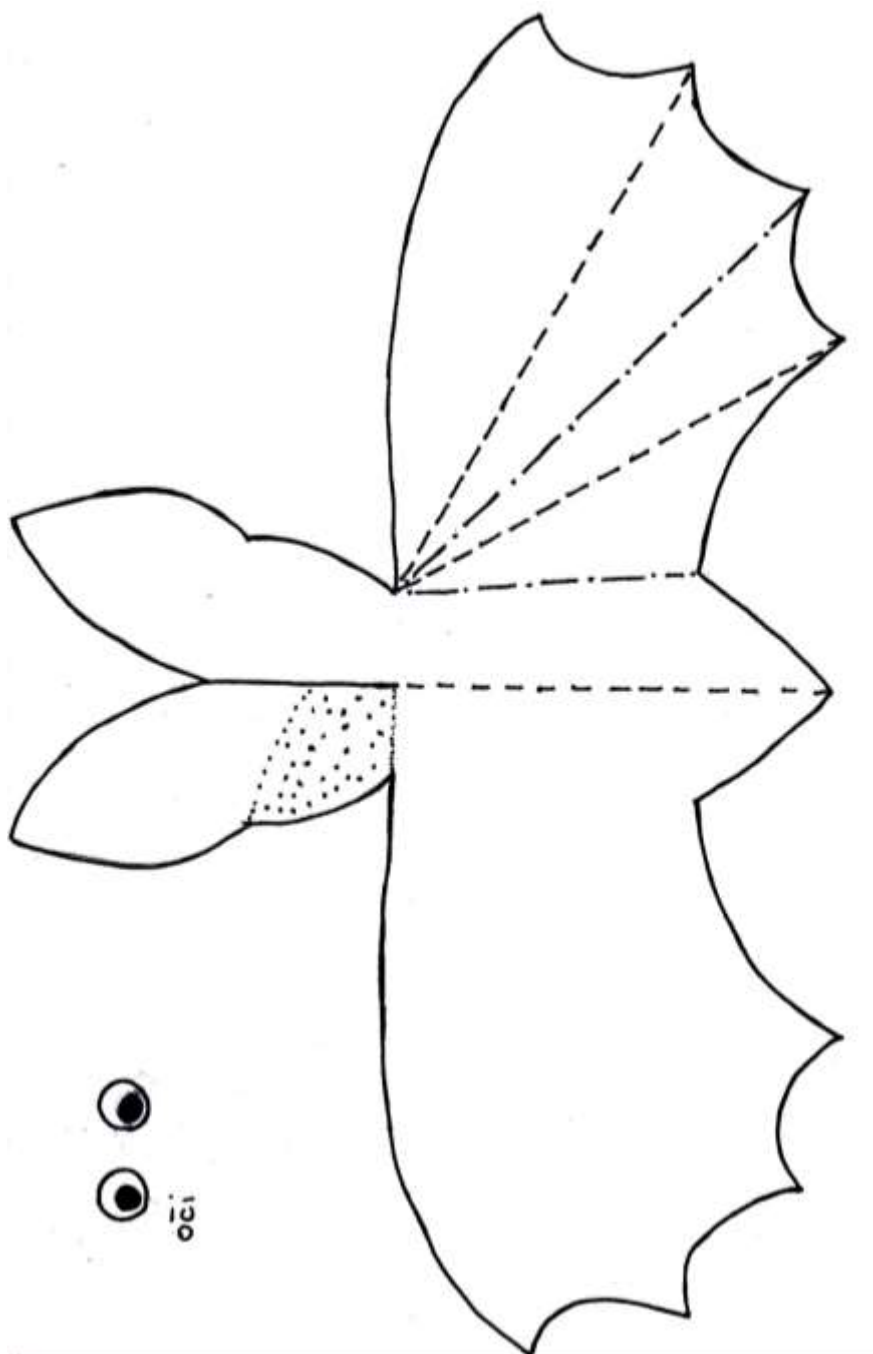
Stalaktity - jsou krápníky, které vyrůstají ze stropů mnoha jeskyní

Stalagmity - vyrůstají z podlah jeskyní.

Tyto krápníky tvoří minerály z vody, která v jeskyních kape. Když se tyto dva krápníky spojí, vznikne sloup zvaný stalagnát.

Příloha č. 25: Šablona netopýr a vypracovaný pracovní list o netopýrech

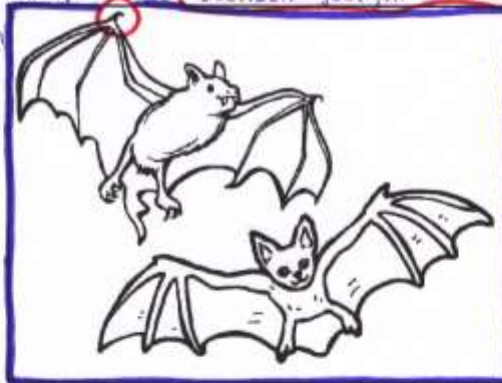
Příloha č. 26: Pracovní list o netopýrech

NETOPÝR

- * noční tvor
- * jeden z mála savců, který dokáže aktivně létat
- * Netopýři jsou většinou hmyzožravci, ale některé druhy se žíví ovocem, nektarem z květů, kreví nebo drobnými obratlovci.

Na Zemi žijí kolem 1000 druhů netopýřů.

- * Křídla netopýři tvoří tenké kůžeblány mezi články prstů předních končetin, upínajících se na tělo a připevněné na zadní končetiny a ocas.

Na předním okraji obou křídel má netopýř drápek, který mu pomáhá při pohybu po hladkých stěnách jeskyní.

Většina netopýřů přivádí každoročně na svět jedno či dvě mláďata.

Netopýři spí nebo odpočívají s navěšenou hlavou dolů.

Při odpočinku se netopýři sahají do letacích blan.

Příloha č. 27: Šifrovaný text

Podstatná jména	1.
Přídavná jména	2.
Zájmena	3.
Číslovky	4.
Slovesa	5.
Příslovce	6.
Předložky	7.
Spojky	8.
Částice	9.
Citoslovce	10.

kěž x vy =

stárnou - píšeš =

tam x velký =

ošklivý + ona =

dvakrát x ten =

(včera x mnoho) - pes =

(náš x prší) : on =

bum + haf + vy =

(dvoje x tmavý) + několik =

(že x si) + do =

(takže x drahý) - se =

(doma x nám) - nočních =

(ať x jim) - pod =

(běží x oboje) - au =

(slunce x necht') + velmi =

(ale x ty) + nejhorší =

Řešení:

kěž x vy = $9 \times 3 = 27$ Z

stárnou - píšeš = $5 - 5 = 0$ Á

tam x velký = $7 \times 2 = 14$ M

ošklivý + ona = $2 + 3 = 5$ E

dvakrát x ten = $4 \times 3 = 12$ K

(včera x mnoho) - pes = $(6 \times 4) - 1 = 23$ V

(náš x prší) : on = $(3 \times 5) : 3 = 5$ E

bum + haf + vy = $10 + 10 + 3 = 23$ L

(dvoje x tmavý) + několik = $(4 \times 2) + 4 = 12$ K

(že x si) + do = $(8 \times 3) + 7 = 31$ É

(takže x drahý) - se = $(8 \times 2) - 3 = 13$ L

(doma x nám) - nočních = $(6 \times 3) - 2 = 16$ O

(ať x jim) - pod = $(9 \times 3) - 7 = 20$ S

(běží x oboje) - au = $(5 \times 4) - 10 = 10$ I

(slunce x necht') + velmi = $(1 \times 9) + 6 = 15$ N

Příloha č. 28: Pověst „Meluzinin pláč“

Když se bledý měsíc zakulatil, odebrala se dívka do malé komnaty v podkroví zámecké věže, kde se zamkla na tři západy. Uprostřed útulného pokojíku, jehož zdi pokrývaly koberce s vetkanými barevnými květy, stála dřevěná kád' plná křišťálově čisté vody. Meluzina se do kádě ponořila, a jakmile se voda dotkla jejího těla, proměnila se napůl v rybu. Nohy pod hladinou srostly, pokryly se lesklými šupinami a chodidla se změnila v ocasní ploutev. Takto Meluzina přečkala den a noc a příští ráno se jí opět vrátila její podoba.

Od té doby je, a to nejen v Losinách, slyšet za větrného počasí Meluzinin bolestný nářek, kterým volá svého malého synka. Jako odpověď na její kvílení házeli kdysi lidé oknem ven hrsti mouky či soli a věřili, že tím Meluzinu umlčí.

Když krásná Meluzina dospěla, ucházela se o ní celá řada bohatých a zrozených mladíků. Dívka je však všechny do jednoho odmítala ze strachu, aby se její tajemství neprozradilo. Po čase zájem nápadníků opadl a na zámku se dlouho žádný uchazeč neobjevil.

Až jednou na losinský zámek zavítal rytíř Čeněk. Jakmile ho Meluzina poprvé spatřila, zapoměla na všechny překážky a hned se s ním zasnoubila. Než však spolu přistoupili před oltář, vynutila si na něm slib, že nikdy nebude pátrat po tom, co se s ní děje za úplňku. Zamilovaný rytíř své vyvolené přísahal, a tak už svatbě nic nestálo v cestě.

Meluzinin pláč

Před mnoha a mnoha lety žila na losinském zámku dívka Meluzina. Krásou se jí široko daleko žádná nevyrovnala a dobroty měla na rozdávání. Však ji také děti z podzámčí nadevše milovaly a Meluzina měla na oplátku ráda je. Na každém čistém nebi se však najde obláček. krásnéMeluzině vložila sudička do kolébky spolu se spanilou tváří a laskavým srdcem také zlé prokletí. Pokaždé, když měsíc dorostl do úplňku, se Meluzina měnila v rybí pannu. O jejím neblahém údělu na zámku ani v okolí nikdo nevěděl, neboť Meluzina své tajemství střežila jako oko v hlavě.

Bylo hodně po půlnoci, když někdo netrpělivě zabušil na dveře komůrky. "Meluzino! Meluzino! Musíš hned utiřit svého syna. Pláče a hosté nemohou spát," uslyšela rybí panna hlas svého manžela. "Drahý, odejdi," prosila, "jinak se mnou bude zle." Rytíř však Meluziných proseb nedbala stále silněji bušil na dveře, které nakonec pod tíhou jeho paží povolily. Rytíř vpadl do komnaty a oněměl úžasem. Než se stačil vzpamatovat, Meluzina se proměnila v bledý přízrak a za žalostného kvílení vyletěla oknem do tmavé noci.

Zanedlouho se v kostelech celého losinského panství rozezněly zvony, jež oznamovaly, že se jejich paní Meluzina provdala za rytíře Čenka. Rytíř byl čestný muž a svůj slib svědomitě plnil. Meluzinu ve věži nikdy nevyrušoval a o její tajemství ani slůvkem nezavadil. Netrvalo dlouho a šťastným manželům se narodil hezký chlapec. Zdravý byl jako řípa, ale přesto stále plakal. Utišil se jen tehdy, když mu Meluzina zazpívala. Ale jakmile za úplňku zmizela do věže, nastalo na zámku boží dopuštění. Chlapec spustil pláč, a i když ho chovali od rána do večera, nikomu se ho nepodařilo ukonejšit.

Jednoho dne, když se opět schylovalo k úplňku, nečekaně zavítala na zámek vzácná návštěva. Meluzina přichystala velkolepou hostinu a myslela si, že se hosté hned příští den rozloučí a odjedou. Avšak návštěvě se na Losinách zalíbilo a k odjezdu se neměla. Večer Meluzina s obavou pohlédla na měsíc, který ji němě ukázal na věž. Rozloučila se tedy se synkem i manželem a odebrala se do svého vězení, kde ji voda opět proměnila v rybí pannu.

Úkoly:

1. Rozstříhej podle čárkované čáry jednotlivé díly pověsti a seřaď je, tak jak mají jít za sebou.
2. Po společné kontrole jednotlivé části nalep na papír a doplň do tabulky správné odpovědi. Čti věty a označ, zda jsou pravdivé nebo ne. správné odpovědi:

Meluzina byla zlá a ošklivá dívka.	ANO	NE	NE
Meluzinu tížilo zlé prokletí.	ANO	NE	ANO
Za úplňku se proměňovala v rybu.	ANO	NE	NE
Čeněk byl Meluzinin manžel.	ANO	NE	ANO
Neměli spolu žádné děti.	ANO	NE	NE

3. Vyhledej v textu všechna přísloví a rčení, podtrhni je barevnou pastelkou.
4. Společná četba pověsti.

Správné řešení:

Meluzinin pláč

Před mnoha a mnoha lety žila na losinském zámku dívka Meluzina. Krásou se jí široko daleko žádná nevyrovnala a dobroty měla na rozdávání. Však ji také děti z podzámčí nadevše milovaly a Meluzina měla na oplátku ráda je. **Na každém čistém nebi se však najde obláček.** Krásné Meluzině vložila sudička do kolébky spolu se spanilou tváří a laskavým srdcem také zlé prokletí. Pokaždé, když měsíc dorostl do úplňku, se Meluzina měnila v rybí pannu. O jejím neblahém údělu na zámku ani v okolí nikdo nevěděl, neboť Meluzina **své tajemství střežila jako oko v hlavě.**

Když se bledý měsíc zakulatil, odebrala se dívka do malé komnaty v podkroví zámecké věže, kde se zamkla na tři západy. Uprostřed útulného pokojíku, jehož zdi pokrývaly koberec s vetkanými barevnými květy, stála dřevěná kád' plná křišťálově čisté vody. Meluzina se do kádě ponořila, a jakmile se voda dotkla jejího těla, proměnila se napůl v rybu. Nohy pod hladinou srostly, pokryly se lesklými šupinami a chodidla se změnila v ocasní ploutev. Takto Meluzina přečkala den a noc a příští ráno se jí opět vrátila její podoba.

Když krásná Meluzina dospěla, ucházela se o ní celá řada bohatých a zrozených mladíků. Dívka je však všechny do jednoho odmítala ze strachu, aby se její tajemství neprozradilo. Po čase zájem nápadníků opadl a na zámku se dlouho žádný uchazeč neobjevil. Až jednou na losinský zámek zavítal rytíř Čeněk. Jakmile ho Meluzina poprvé spatřila, zapomněla na všechny překážky a hned se s ním zasnoubila. Než však spolu přistoupili před oltář, vynutila si na něm slib, že nikdy nebude pátrat po tom, co se s ní děje za úplňku. Zamilovaný rytíř své vyvolené přísahal, a tak už svatbě nic nestálo v cestě.

Zanedlouho se v kostelech celého losinského panství rozezněly zvony, jež oznamovaly, že se jejich paní Meluzina provdala za rytíře Čenka. Rytíř byl čestný muž a svůj slib svědomitě plnil. Meluzinu ve věži nikdy nevyrušoval a o její tajemství ani slůvkem nezavádil. Netrvalo dlouho a šťastným manželům se narodil hezký chlapeček. **Zdravý byl jako řípa,** ale přesto stále plakal. Utišil se jen tehdy, když mu Meluzina zazpívala. Ale jakmile za úplňku zmizela do věže, nastalo na zámku boží dopuštění. Chlapec spustil pláč, a i když ho chovali od rána do večera, nikomu se ho nepodařilo ukonejšit.

Jednoho dne, když se opět schylovalo k úplňku, nečekaně zavítala na zámek vzácná návštěva. Meluzina přichystala velkolepou hostinu a myslela si, že se hosté hned příští den rozloučí a odjedou. Avšak návštěvě se na Losinách zalíbilo a k odjezdu se neměla. Večer Meluzina s obavou pohlédla na měsíc, který ji němě ukázal na věž. Rozloučila se tedy se synkem i manželem a odebrala se do svého vězení, kde ji voda opět proměnila v rybí pannu.

Bylo hodně po půlnoci, když někdo netrpělivě zabušil na dveře komůrky. "Meluzino! Meluzino! Musíš hned utišit svého syna. Pláče a hosté nemohou spát," uslyšela rybí panna hlas svého manžela. "Drahý, odejdi," prosila, "jinak se mnou bude zle." Rytíř však Meluziných proseb nedbala stále silněji bušil na dveře, které nakonec pod tíhou jeho paží povolily. Rytíř vpadl do komnaty a oněměl úžasem. Než se stačil vzpamatovat, Meluzina se proměnila v bledý přízrak a za žalostného kvílení vyletěla oknem do tmavé noci.

Od té doby je, a to nejen v Losinách, slyšet za větrného počasí Meluzinin bolestný nářek, kterým volá svého malého synka. Jako odpověď na její kvílení házeli kdysi lidé oknem ven hrsti mouky či soli a věřili, že tím Meluzinu umlčí.

Příloha č. 29: Výroba ručního papíru

Postup:

1. Základem pro výrobu je tzv. papírovina – kaše ze starého papíru. Natrháme starý papír na malé kousky a rozmočíme v menším množství vody. Pak rozmixujeme v mixéru.
2. Prázdný rámeček položíme na rámeček se sítkem.
3. Takto spojené rámečky držíme nad nádobou s vodou a přímo z mixéru lejeme na sítko papírovou kaši – před nalitím směsi je možné na sítko (lícovou stranou k sítku) rozmístit např. výstřižky z ubrousků nebo vánočních motivů z časopisů, a kaši pak lít opatrně tak, aby se rozmístění neporušilo (po uschnutí – viz dále, pak získáme list ručního papíru s vánočním motivem).

Necháme vytéct vodu. Když se nám nepovede nalít kaši rovnoměrně, můžeme ponořit rámeček do vody a opatrně s kaší pohybovat, až se vytvoří stejnoměrná vrstva. Je to však dosti zdlouhavé a vyžaduje to určitý cvik.

4. Po odkapání vody sundáme horní rámeček.

Dolní rámeček, na jehož sítko máme papírovou hmotu (základ nového papíru), položíme na podnos. Přes sítko s papírovou hmotou položíme list novin a přejetím rukou (válečkem – pokud máme) vymačkáme další vodu. Z podnosu vodu vylijeme.

5. Na sítko s papírovou vrstvou položíme další list novin a překllopíme na rámeček tak, aby sítko s papírem a novinami bylo dole.

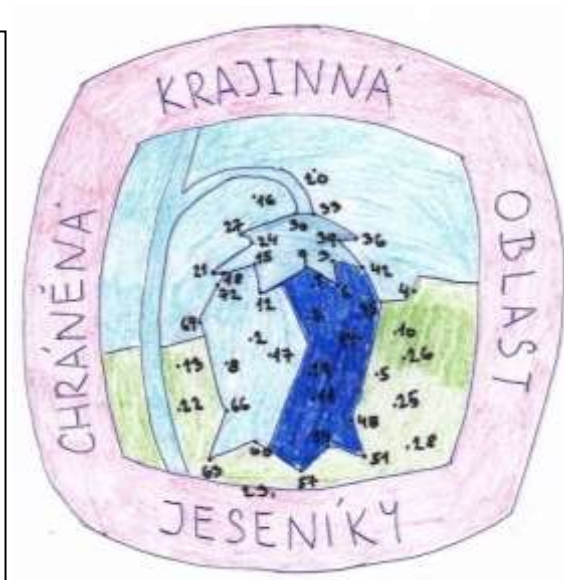
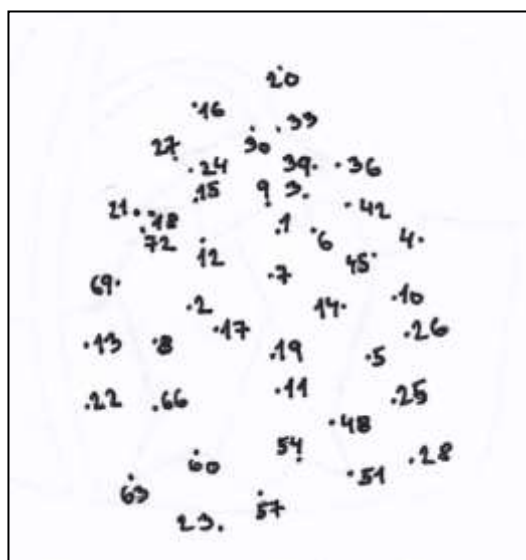
Houbou zevnitř rámečku vysáváme zbylou vodu tak dlouho, až jdou noviny s přisátým vyrobeným papírem snadno oddělit od sítko.

6. Noviny pověsíme kolíčkem na šňůru nad kamna nebo položíme na radiátor. Po uschnutí jde vyrobený papír pěkně z novin sloupnout.

Papír je také možno vyrábět z (jedné nebo několika) různobarevných směsí (záleží na druhu vstupního materiálu) čímž vznikají zajímavé barevné efekty. Na takto vyrobený papír lze po vysušení docela snadno psát takže lze využít např. jako výše zmíněné originální vánoční přání.

Příloha č. 30: Znak CHKOJ

- Úkol: Spoj čarou násobky čísla 3. Domaluj a vybarvi obrázek podle vzoru.

Příloha č. 31: Prezentace CHKOJ

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA CHKO

- > **Důvod vyhlášení:**
 - ochrana krajiny, jejího vzhledu a typických znaků
 - ochrana horských lesů, rašeliníšť, vodních toků, volně žijících živočichů
 - Nejlesnatější CHKO v České Republice
- > **Poslání CHKO:** předat krajinu a přírodní dědictví v co nejzachovalejším stavu dalším generacím

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA CHKOJ

- > **Poloha:** Severní okraj Moravy a česká část Slezska na pomezí Moravskoslezského a Olomouckého kraje na území okresů Bruntál, Jeseník a Šumperk.
- > **Rok vyhlášení:** 19. června 1969
- > **Rozloha:** 740 km²
- > **Nejvyšší bod:** vrchol *Pradědu* s nadmořskou výškou 1491 m n. M.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA CHKOJ

- > 80% území pokryto lesy (druhými smrčinami, bučinami s mozaikovitě zachovalými zbytky přírodních lesů)
- > **4 národní přírodní rezervace** (Praděd, Šerák - Keprník, Rejvíz, Rašeliníště Skřítek), **19 přírodních rezervací a 6 přírodních památek**

FAUNA

- > Rys ostrovid
- > Vlk
- > Medvěd
- > **Vzácné druhy ptáků:** inuška horská, modráček tundrový, tetřev hlušec, jeřábek obecný, čap černý, sokol stěhovavý, chřástal polní,...
- > Motýl obaleč, motýl oká
- > Mnoho druhů netopýrů
- > Kamzik horský

FLORA

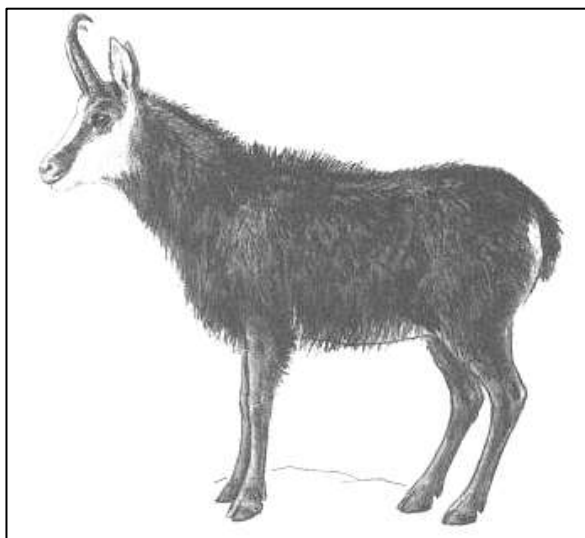
- > **Velká kotlina** - jedna z botanicky nejbohatších lokalit v ČR s 350 druhy a poddruhy vyšších rostlin
- > Jitrocel černavý sudetský
- > Lipnice jesenícká, zvonek jesenícký
- > Vrba bylinná
- > Sítina trojklanná
- > Sasanka narcisokvětá, zvonek vousatý

FLORA

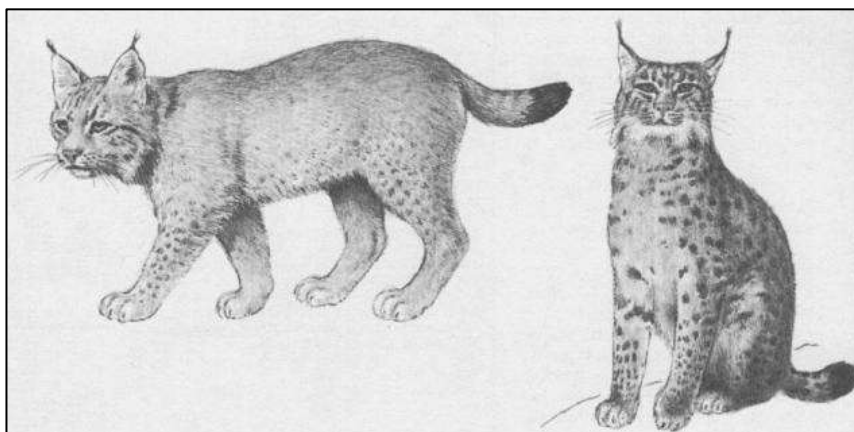
- > Kropenáč vytrvalý
- > Rojovník bahenní
- > Masožravá rosnatka okrouhlostá
- > orchidej,...

Příloha č. 32: Zvířata a rostliny Jeseníků

Kamzík horský

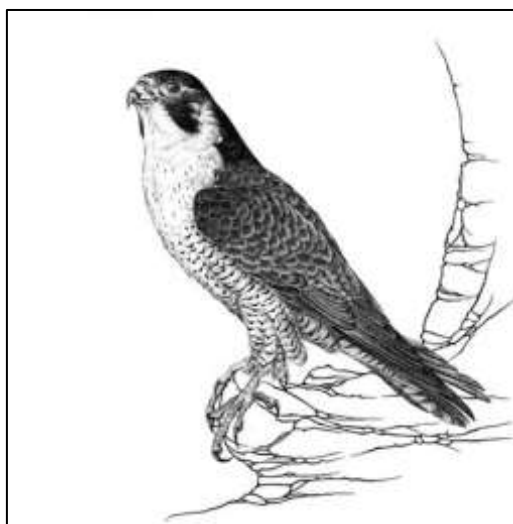
Rys ostrovid

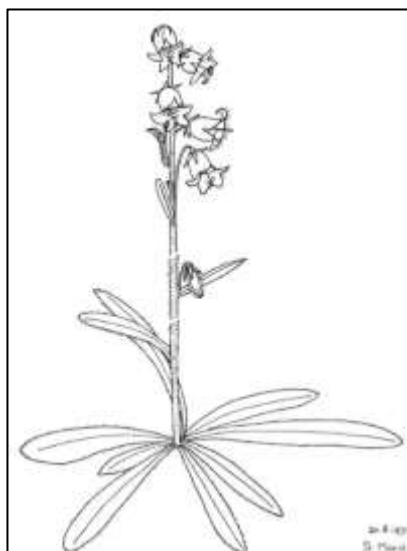
Čáp černý

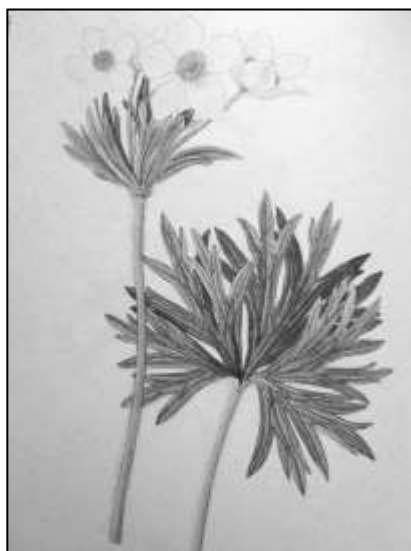
Sokol stěhovavý

Zvonek vousatý

Sasanka narcisokvětá

Vrba bylinná

Mochna zlatá

Příloha č. 33: Pověst „Čertovy kameny“

(KUDERA, Rudolf, kronikář)

ČERTOVY KAMENY

Zlatý chlum nad Jeseníkem (dříve se město jmenovalo Frývaldov) je kopec propletený zlatými žilami jako chapadly. I prameny, které odtud vytekají, odnášejí po částech toto bohatství do údolí. Bývalo kdysi na kopci i pod ním jako na pouti. Lidé ze všech stran přijížděli, aby zkusili štěstí, ale také moc, slávu, důstojnost, jak to ostatně vidáme dodnes.

Některí lidé opravdu zbohatli, ale většinou se jen rvali se skálou, která byla nejen tvrdá, ale také hladová a jalová. Přinášela jen mozoly, vztek a bídu. Proto mnozí odcházeli, štolý byly zaplavovány vodou nebo se zřítily. I rýžoviště pustla, jako pustlo celé město.

Také purkmistrovi se nenapřihovala pokladna tak, jak by chtěl. Každý den přemýšlel, jak rychle zbohatnout, ale vždy u přemýšlení usnul, přemýšlel totiž u soudku s pivem.

Jednou, když nemohl usnout, začal pobíhat, vztekat se a vykřikovat: „Já s čertem bych se rozdělil, jen mít zlato.“ Jen to dořekl, stál tu pohledný mládenec, který si stácel pivo do sklenice. Purkmistr myslel, že má vidění, a začal ho odhánět jako mouchy. „Přicházím na tvé zavolání, purkmistře,“ promluvil mládenec, „pomůžu ti, i když to bude půl na půl. Ale něco za něco. O zlato se budeme vždy pravidelně a spravlivě dělit. A teď mi krví podepiš, že souhlasíš.“

Pro takové bohatství by mnozí lidé ztratili i hlavu, nejen trochu krve. A mladík pokračoval: „Každou sobotu večer přijde k tobě hajný a přinese sáček se zlatem. Půlku si necháš a půl odsypeš pro mě. A na tu moji polovici půl roku nesáhneš.“ Purkmistrovi se ze všeho točila hlava, ale podepsal.

Purkmistr byl vdovec, žil sám, jen uklízet a vařit mu někdy chodila jeho sestra,

kteřá žila na druhém konci města. Byla to taková zchmuřená, závistivá a lakomá osoba, která si nechala platit za služby ve zlatě. Ale purkmistra navštěvovala ještě Johana s dlouhýma nohama. Holka docela pěkná a také pěkně mazaná a vykutálená. S ní se někdy purkmistr radil, jak má řídit město.

Uplynul týden a přišla sobota. Purkmistr celý nervózní chodil po domě sem a tam. Krátce po setmění, když všichni hosté byli již pryč, zastavil před domem povoz a někdo klepal na dveře. Zapálil louč a šel návštěvníkovi naproti. Za vraty čekal hajný. „Dobry večer, pane purkmistře. Přicházím podle dohody.“ To již purkmistr poznal, kdo je onim návštěvníkem. Pozval ho dál a převázili sáček se zlatem. Půl si nasypal purkmistr do pytle na mouku, půl nasypal do velkého džbánů. Hajný si ani nesedl a ihned odešel. To se opakovalo každou sobotu. Jenže purkmistr začal závidět, že mu také nepatří druhá polovina. Vždycky, když má někdo hodně, chce ještě víc, to je známá věc.

Lidé ve městě si začali vykládat, že k purkmistrovi chodí nějaký hajný, kterého nikdo nezná. Navíc i purkmistr svým chováním dával podnět k různým dohadům. Sám sobě se nelíbil, a proto se rozhodl, že se poradí s Johanou. „Hned jsem si myslěla, že něco tajíš, ale neboj se, něco vymyslíme!“

Co vlastně Johana vymyslela? Samozřejmě jak vyžráť na pekelníka. Vzpomněla si totiž na starý příběh:

Nad Jeseníkem směrem k České Vsi jsou skály, kterým se odedávna říká Čertovy kameny. Kdysi prý za každou skálou stál čert a lákal lidi, aby se šli podívat na poklady. Nikdo prý se ze skal nevrátil. Nevrátila se také Barbora, ale to se nelíbilo jejímu milému Honzovi, který si umínil, že se čertům pomstí. Schnal si dlouhé provazy, namočil je v kostele ve svícenné vodě a vydal se do skal.

Skály vyčnívaly nad lesy jako hrady, ale Honzovi strach nenaháněly. U první skály čekal čert a zval Honzu za poklady.

Jenže Honza... dlouhé řeči, přetáhl čerta svícenným provazem a čert se jen schoulil do klubíčka. Honza ho postavil ke skále a omotal skálu i s čertem. Totéž se opakovalo i u další skály. Když začalo slunce provazy vysušovat, čerti ožili, kopal i frčeli, vzpouzeli se, až se skály ohybaly. Honza již na nic nečekal a silnou sukovicí je začal vyplácet takovou silou, že se čerti promačkávali stále víc do skal, až je nebylo vidět. Od té doby byl od nich pokoj.

„Tak tohle je místo, kam odneseme všechno zlato a pozveme čerta, aby si pro ně přišel,“ povídá Johana. „Ty seš hlavinka.“ odvětil purkmistr a radovali se. Další sobotu mělo uplynout půl roku od smlouvy. Purkmistr pod záminkou, že bude mít dům plný hostů, oznámil hajnému, že zlato odveze do skal pod Chlum, kde se setkají.

V sobotu odpodledne naložil pytel se zlatem na trakař a vydal se do lesa. Tam už na něho čekala Johana a nesla posvěcený provaz. Přivázala jej k trakaři a pomáhala vředu táhnout.

V lese už byla tma, ale na cestě svítily v kamelech světlušky slídy, takže na cestu bylo dobře vidět. Za hodinu byli na místě. Nechali trakař na cestě a pytel odnesli ke skalám. Purkmistr s nadmutým krkem jako krocán zavolal: „Tak pojď si pro zlato, pekelný kamaráde!“

Už už si Johana myslěla, že čerty obelstili, že se lekli provazu posvěceného svícennou vodou. Očima hledali místo, kam zlato zahrabou. Vtom začala prskat země, skály se drolily na kusy a kousky, všude létalo kamení, jen čerti nikde. Pojednou se ozval hukot, praskot, skála se otevřela jako pekelná tlama a do ní se propadli purkmistr i Johana s dlouhýma nohama.

(pramen: Rudolf Kudera, kronikář)

Příloha č. 34: Stopy zvířat do angličtiny

FOX

RABBIT

HEDGEHOG

CAT

DUCK

Příloha č. 35: Pexeso stopy zvířat

			
	BAŽANT		JELEN
			
	JEŽEK		KACHNA
			
	KOČKA		KOROPECTV
			
	LIŠKA		PES
			
	PRASE		SRNA
			
	VEVERKA		ZAJÍC

Příloha č. 36: Zlomková abeceda

Zlomková abeceda																													
<i>Předmět:</i> Matematika + propojení s ostatními předměty																													
<i>Zaměřeno na:</i> početní operace se zlomky, motivace tajemnem, PROJEKTY, tematické propojení se Z, D, PŘ, ČL, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů																													
<i>Ročník:</i> 5. – 9.																													
<i>Pomůcky:</i> šifrovací tabulka (klíč), do každé lavice okopírovaná zlomková abeceda a šifrovaný vzkaz																													
<i>Doba trvání:</i> podle potřeby																													
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Y	Z					
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5					
					1					2					3					4					5				

Příklad:

$$\frac{2}{3} \frac{1}{1} \frac{5}{5} \frac{5}{1} \quad \frac{1}{3} \frac{1}{1} \frac{3}{4} \frac{2}{3} \frac{5}{3} \frac{2}{5} \frac{1}{1}$$

$$\frac{4}{4} \frac{5}{4} \frac{1}{5} \frac{4}{1} \frac{1}{1} \frac{4}{3} \frac{1}{3} \frac{1}{1}$$

Tajenka: Lázně Karlova Studánka

Úkol: Doplní mezi zlomky porovnávací znaménka.

$\frac{5}{5}$	$\frac{4}{3}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{1}{1}$
$\frac{1}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{5}{3}$

Příloha č. 37: Pověst o Karlové Studánce

(ŠULEŘ, Oldřich. Modrá štola)

KARLOVA STUDÁNKA

Před dávnými časy stál v těch místech hluboký a neprůhledný prales, ve kterém panoval nad rašelinnými bahništi zimavý chlad a v močálech blikaly tékavé bludičky. Věru není divu, že tyto zapadlé končiny zůstaly dlouho neosídlené.

A přece i tady žil člověk. V bídné chýši tu přebýval poustevník a živil se lesními plodinami. Pouze někdy okusil ptaný chlebiček, to když se vydal na dalekou cestu k lidským obydlím a vyžebrał si několik krajičků, či v popelu pečenejch placcok. Aby byl přece jaksi prospěšný, předpovídal lidem, co sám vyzoroval za neustálého pobytu v přírodě: „Bude dlouhý len, v zimě visely střechy z okapu!“ Nebo: „Žita se letos nevyvedou, bylo málo jeřabin!“ Či zase: „Zemáky se neurodí, je moc krtinců!“ Věřili, nevěřili, těžko povědět. Jisté je, že kdo sám nemá, nedá, a tak mohli poustevníka obdarovat jenom málem. Věru se o něm dalo povědět, že tvrdě hrušky jidal, snadno by mohl spávat v kličově díře, jak byl hubený, kdyby ovšem jeho chýše vůbec nějaký zámek měla.

Jednou ho napadlo, že by měl uctít patrona lesů a ochránce lovců, Svatého Huberta. Pustil se tedy do práce s velikou námahou, neboť se v takovém počinání valně nevyznal, vystavěl poblíž své poustevny skromnou kapličku. Ta kaplička

byla jeho radost, tady přebýval nejraději.

Když na sklonku dne odpočíval u kapličky a spokojen naslouchal podvěrnému zpěvu ptactva. Nebe bylo beže chimur, ale poustevník si dobře povšiml, že strom již ztrácí list a že tedy bude potřeba zaopatřit se závčasu zásobou klesti na zimu. Jak tak dumal a přemýšlel, přemýšlel a dumal, nořil se pozvolna do sladké dřimoty, až usnul. A tu se mu zdálo, že spatřil lovce v zeleném odění, který se ho ptá:

„Bratře, postavil jsi k mě počtě kapličku, řekni, co by sis přál odměnou?“

Poustevník poznal, že před ním stojí samotný patron lesů, a byl jeho otázkou nemaló překvapen. Vpravdě mu nikdy na mysl nepřišlo, že by měl něčeho nedostatek, a tak nevěděl, co by si měl přát. Přemýšlel a nakonec řekl: „Chci pomáhat nemocným.“

Sotva tato slova vyslovil, probudil se ze snu. Avšak co vidí? Ze skály, na které stála kaplička, prýští zpod pařezu pramen jasně vody, který tady dříve nebyl. Poustevník ihned té vody okusil a řekl spokojeně: „To je dobrá voda!“ Dopřál si ještě jeden doušek, jak mu chutnala a rázem se cítil zdrav a silný jako dosud ještě nikdy.

Brzy nato se stalo, že se v blízkosti zranil lovec, který do těch nehostinných míst zabloudil na lovu. Vedla tam přes potok lávka z vyhnitých klád, kterou kdysi poustevník položil, aby si zkrátil cestu k lidským obydlím, a na té lávce

lovce uklouzl, spadl do potoka a na kameni, vyhlazeném vlnami, si zlomil nohu. Křičel a nařikal tak silně, že se jeho hlas donesl až k chýši. Poustevník se vydal za tím hlasem a lovce našel. Podářilo se mu dotáhnout ho do chýše, tam ho uložil a léčil vodou z pramene, kterou přikládal na zlomeninu a kterou lovec také musel pít. A hle, lovec se záhy uzdravil! Byl to svobodný pán Karel z Riedheimu, správce panství bruntálského, a z vděčnosti dal u pramene léčivé vody postavit dům pro nemocné.

Tomu místu se pak počalo říkat Karlova Studánka a ten pramen tam tryská posud, jako by nikdy neměl vyschnout.

(pramen: ŠULEŘ, Oldřich: Modrá štola)

Příloha č. 38: Znak obce Karlova Studánka

Příloha č. 39: Kyselé deště a pH faktor

Kyselé deště a pH faktor

- **Vznik kyselých dešťů:** Škodlivé látky, které se dostanou do ovzduší, reagují s vodou a tím snižují její pH vody (deště).
- **Hodnota pH:** udává nám, jak moc je látka kyselá nebo zásaditá. K určování nám slouží stupnice, která má 14 stupňů.

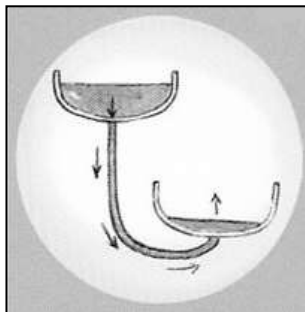
0 - 7 = kyselé	7 - 14 zásadité	
0 stupňů	7 = neutrální	14 stupňů

- **Zdroje látek, způsobující kyselé deště:**
 - Přírozené
 - sopečné plyny
 - rozkladné a hnilobné procesy
 - Umělé
 - tepelné elektrárny
 - průmysl
 - doprava
 - lokální topeniště
 - požáry ropných polí
 - teplárny
- **Následky kyselých dešťů:**
 - poškozování a odumírání lesů
 - vymírání ryb v rybnících (nesnáší příliš kyselou vodu)
 - uvolňování toxických látek z půdy, které se dostávají do vodních toků a do potravního řetězce
- **Hory Jeseníky:** znečišťování těžkým průmyslem a hutěmi - Ostravsko
- **Krušné hory, severní Čechy:** jsou zde ložiska hnědého uhlí a tepelné elektrárny
- **Přispívání k výskytu kyselých dešťů:**
 - Každodenní činnosti:
 - topení v kotlích (uhlí, plyn)
 - výfukové plyny z aut

Příloha č. 40: Energie vody

Jak lze využít vodní tok pro výrobu elektrické energie?

- Voda v tomto pokusu proudí z horní misky do spodní na základě principu spojených nádob. Při tom působí poměrně značným tlakem. Když se konec hadice zvedne, tlak se sníží, protože se úrovně hladin vyrovnávají.

- Když porovnáš svůj pokus s nějakým skutečným vodním tokem, je jasné, že čím má koryto řeky nebo potoka větší spád, tím silnějším tlakem voda působí. Proto se vodní elektrárny stavějí v horách, kde prudce tekoucí až padající voda roztáčí turbíny vyrábějící elektrickou energii.

Příloha č. 41: Morseova abeceda

A	· —	akát
B	— · · ·	blýskavice
C	— · — ·	cilovnici
D	— · ·	dálava
E	·	erb
F	· · — ·	Filipíny
G	— — ·	Grónská zem
H	· · · ·	hrachovina
Ch	— — — —	Chléb nám dává
I	· ·	ibis
J	· — — —	jasmín bílý
K	— · —	krákorá
L	· — · ·	lupíneček
M	— —	mává

N	— ·	nástup
O	— — —	ó náš pán
P	· — — ·	papírnici
Q	— — · —	kvilí orkán
R	· — ·	rarášek
S	· · ·	sobota
T	—	tón
U	· · —	učený
V	· · · —	vyvolený
W	· — —	Waltrův vůz
X	— · · —	Xénie má
Y	— · — —	ý se ztrácí
Z	— — · ·	známá žena

Zpráva:

Pradědova galerie Jíříkov

· - - · / · - · / · - / - · · / · / - · · / - - - / · · · - / · - /

- - · / · - / · - · · / · / · - · / · · / · /

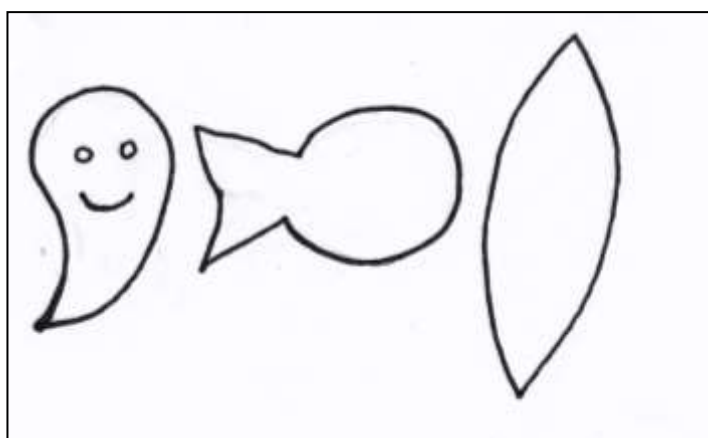
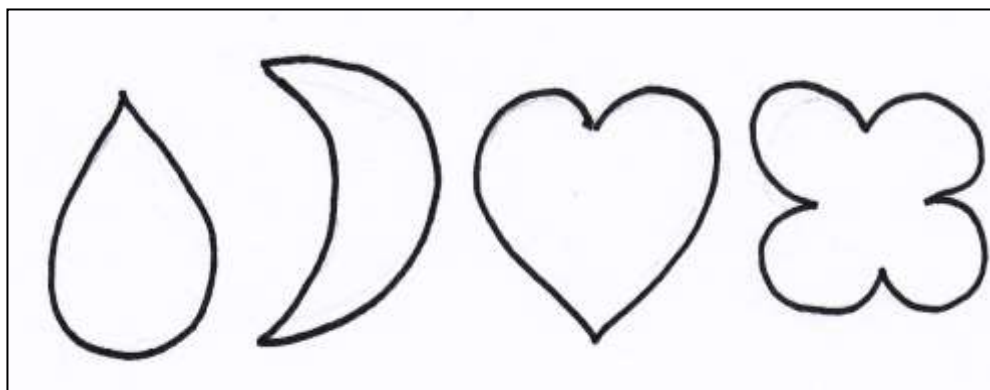
· - - - / · · / · - · / · · / - · - / - - - / · · · - /

Příloha č. 42: Dřevěné hudební nástroje

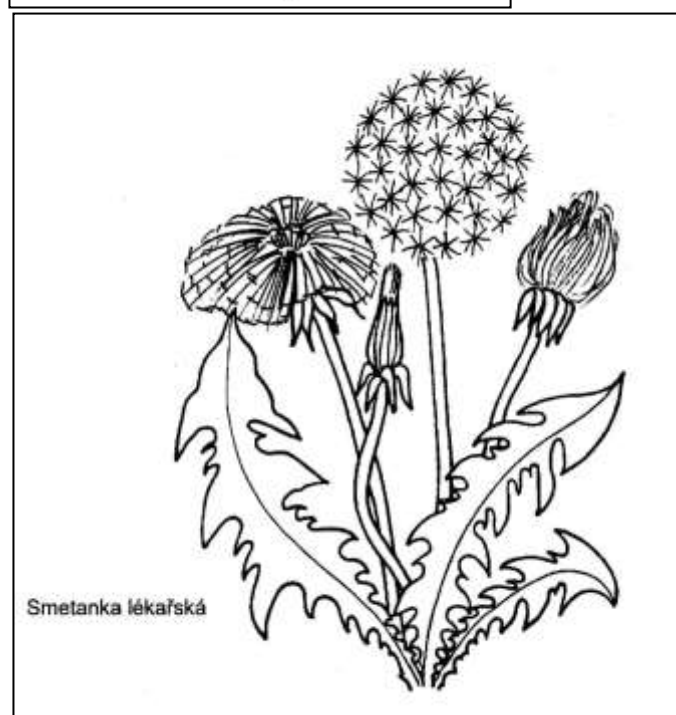
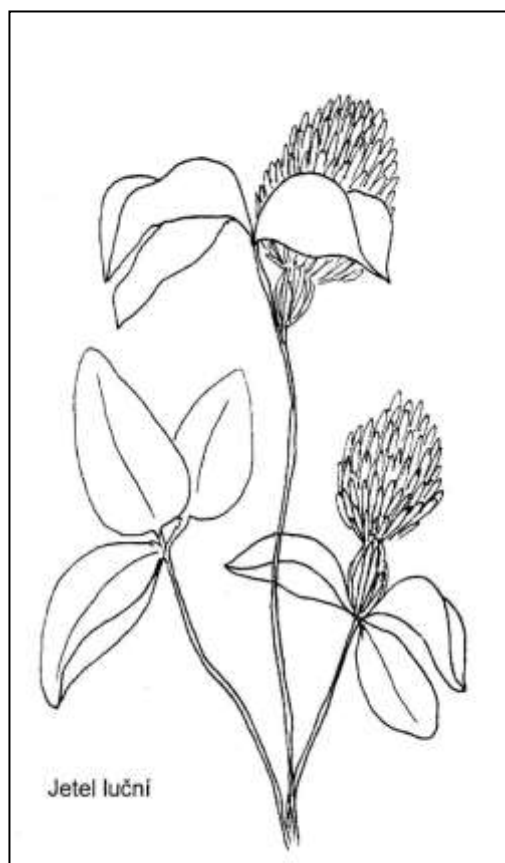
Úkol: Vyhledej 12 hudebních nástrojů, vypiš je a zařaď do nástrojové skupiny:

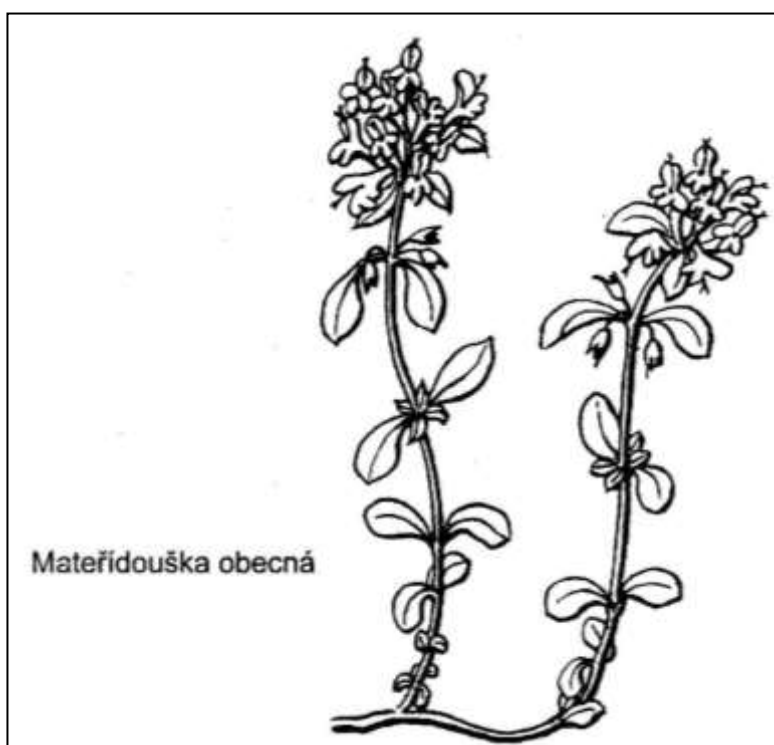
P	Z	D	O	W	H	A	G	H	N	Z	W	M	H	A
I	O	K	H	A	N	V	N	L	S	U	J	O	Y	E
A	Y	S	R	W	B	S	A	J	B	B	U	E	C	K
N	G	F	O	N	E	Z	I	W	B	S	L	B	V	L
O	A	X	N	M	Q	R	R	Y	L	T	C	B	R	A
N	I	N	H	F	O	G	T	E	O	F	M	W	E	R
B	Z	T	N	X	Z	T	Z	K	J	H	X	P	W	I
N	U	O	Z	O	P	E	H	F	A	G	O	T	N	N
C	O	B	A	A	R	U	S	X	O	K	X	F	C	E
E	U	R	E	S	L	U	A	T	I	B	B	P	G	T
G	L	I	R	N	I	I	T	B	M	W	A	U	Z	F
X	U	G	X	O	O	Y	E	W	U	Q	B	Y	R	O
B	R	T	J	V	U	L	O	Q	K	T	T	N	S	T
X	I	Q	Y	P	E	S	K	N	W	G	O	S	H	J
A	S	A	B	S	I	F	J	U	I	A	Y	C	L	W

Příloha č. 43: Šablony na přívěsky z kůry stromů

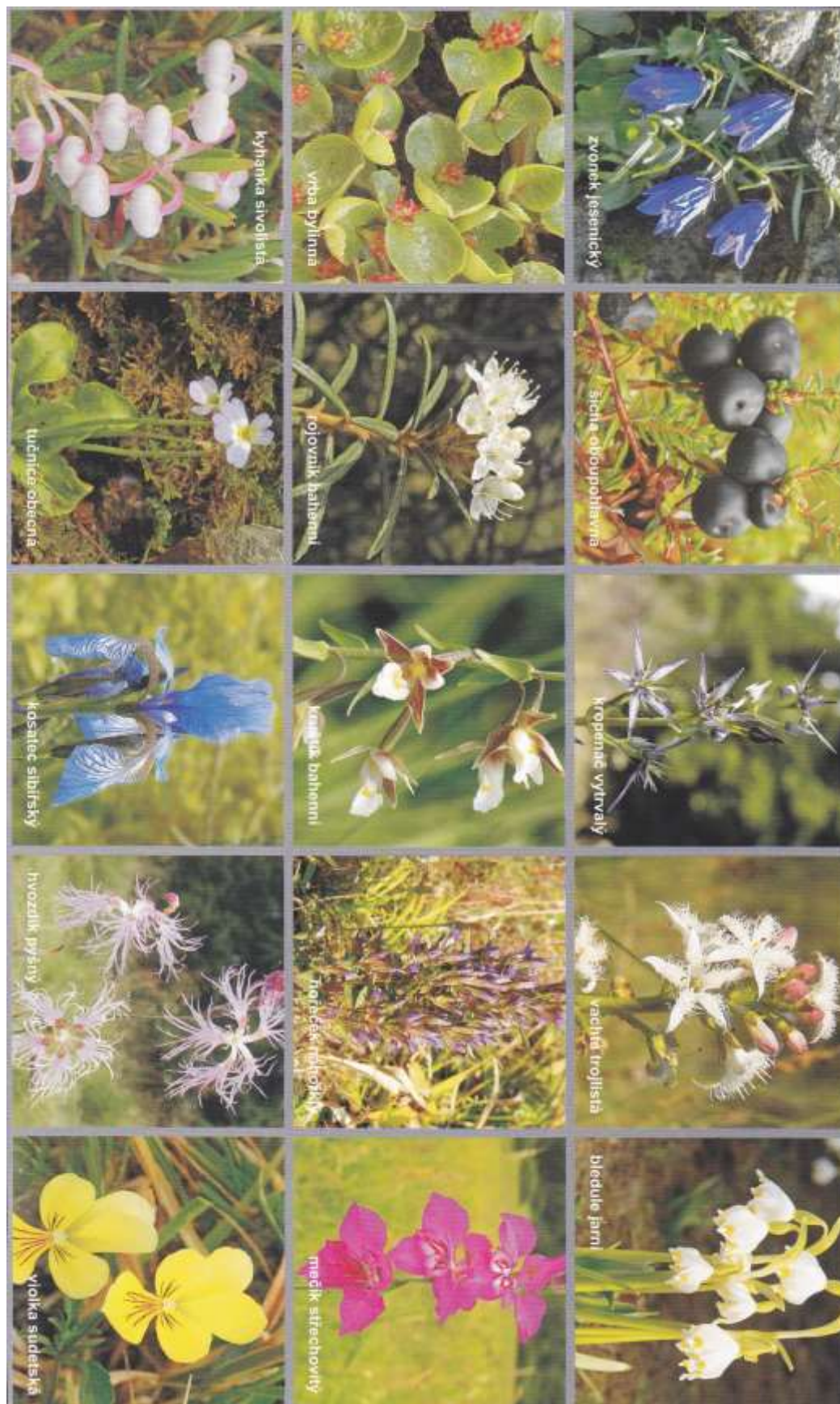
Příloha č. 44: Rostliny do herbáře

Příloha č. 45: Pexeso chráněných rostlin Jeseníků

➤ Rostliny vytisknout dvakrát

Příloha č. 46: Recept na Lázeňskou buchtu

- Doba přípravy: 105 min
- Ingredience: 150 g hladké mouky, 150 g hrubé mouky, 200 g másla, 10 žloutků, 100 g cukru pokapaného citrónovou šťávou, 30 g kvasnic, špetku soli, 6 lžic smetany, vanilku nebo vanilkový cukr, lžičku bramborového škrobu, sekané mandle na vysypání formy.
- Postup: Máslo rozdělíme na dvě stejné části. První polovinu rozpustíme a utřeme se zbylým máslem. Přidáme žloutky, cukr, kvasnice, smetanu, vanilku a bramborový škrob. Oba druhy mouky smícháme a následně po malých částech vysypeme do připravené směsi. Dobře promícháme. Máslem nebo jiným tukem vymažeme formu a vysypeme ji nasekanými mandlemi. Připravené těsto vlijeme do vysypané formy a necháme asi 45 min kynout při pokojové teplotě. Nakynutou buchtu pozvolna pečeme asi 40 min při 180°C. Lázeňskou buchtu ozdobíme moučkovým cukrem, hořkým kakaem, smetanou či bílým jogurtem (Schreiberová, Polák, 2011).

Obrázek 43: Lázeňská buchtu

Zdroj: (Schreiberová, Polák, 2011)

Příloha č. 47: Pověst "Bílá Opava"

(HANÁK, V. Zpívající vody)

BÍLÁ OPAVA

Knižecí myslivec Hubert měl krásnou, běhlovasou a modrookou, dceru Marušku.

Žili spokojeně na úpatí nejvyšší hory Jeseníků, kde odedávna, pod malým vodopádem, stávala skromná myslivna. Dcerka byla od dětství samostatná. Bodejť, když otec býval tak málo doma, neboť se plně věnoval službě. Stopoval a pozoroval zvěř po lesích, aby si vrchnost dobře zalovila. Nejlepší přátelé dívky na samotě byli dva lovečtí psi.

Jednou Maruška sbírala jahody a pod jalovcem našla opuštěnou malou, bílou srnku. Hned poté objevil pes její mrtvou matku, strženou šelmou. Dcerce se srnčátka zželelo a donesla je domů. Bílá zvěř je vzácnost a mnoho mysliveckých pověr říká, že přináší lovcí jen neštěstí. Přes jisté otcovy obavy si srnku nechali a pojmenovali ji Bělka.

Všichni si na sebe zvykli a žili společně a ve shodě po celý rok. Opět přišlo jaro a s jarem čas lovu tetřevů a jeřábků. Tehdy potkal na pasece Marušku s bílou srnkou sám pan kníže, který přijel na lov se svou družinou. Bílé zvířátko se mu natolik zalíbilo, že nakázal děvčeti, ať příští den přivede srnku na zámek. Bude jisté roztomilou hračkou pro jeho vznešenou dceru. Maruška odmítla. Nečekaným odporem rozlícený pán, ji chtěl srnečku vzít násilím. Obě štíhlonohé postavy mu však prchly do houští. Myslivec Hubert dostal proto ještě horší rozkaz. Kníže požadoval nejen srnu, ale i jeho dcerku. Určitě by byla dobrým darem pro švagra, žijícího na Sovinci.

Večer, moc smutní, s Maruškou přemýšleli, jak ze zapékavé situace ven, jak se vyhnout hradu zlého panovníka. Nakonec se rozhodli, že utečou do lesů. Před svítáním odešli do pralesa se vším, co pobrali. Společně se dvěma psy, kozou a bílou srnou se plahočili až k Petrovým kamenům. Tam, na jednom úbočí hluboké stráně, našli ve skalách jeskyni, v níž se usadili.

Kníže se poddaných nedočkal. Rozzouřen k nepřítčnosti, je nechal hledat mnoha zbrojnoši. Ti se však vraceli s prázdnou. Atak roky plynuly.

Maruška rozkvetla v krásnou dívku, srna už vodila třetího potomka a hajný zešedivěl. Jednou, docela čistou náhodou, zbloudilý knížecí lovec přece jen sličnou Marušku mezi stromy zahlédl. Před pánem nemlčel a ten hned nakázal les pročesat. Chťel tu krasavici mít pro sebe za každou cenu. Přes veškerou snahu se však nedařilo ji najít a služebník, co Marušku uviděl, lítoval jako všichni ostatní, kteří po ní pátrali. Kníže šiltený vztekem a touhou po děvčeti, nechával všechny, kdož se večer s prázdnou vraceli, krutě zbičovat. Nakonec za svým bílým snem vyrážel sám. Když už ani on nevěděl kudy kam - tu, náhle a nečekaně, objevil jeskyňku. Poznal starého hajného Huberta a jeho světlolasou dceru s bílou srnou po boku. A když už po díve vztahoval ruku, vynořila se z temnot nečekaně postava vysokého a statného starce.

Ten zcela vážně a důrazně pravil: „Stůj, pane kníže. Tady vládnou já!“

Já chráním tyto hory a všechno, co v nich žije. I tuto dívku. Je-li ti život milý, jdi svou cestou a zapomeň, co jsi tu viděl!“

Vyděšený a pokořený kníže svěřil hlavu a strachem bez sebe, se vydal k domovu. Od té doby s nikým nepromluvil a jen netečně ležel ve své posteli. Třetí den nato ve svém sídle zemřel. Maruška se s otcem vrátila do hájovny a společně tam žili spokojeně ještě hodně dlouho.

Na její počest lidé pak nazvali říčku, která teče z Pradědu - BÍLÁ OPAVA, a tak jí říkáme dodnes.

Literatura: V. Hanák: Zpívající vody

Příloha č. 48: Ukázka cestovatelského deníku

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Ivana Mičkerová
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Projektové vyučování ve vlastivědě se zaměřením na učení o regionu Jeseníky
Název v angličtině:	Project teaching National history with specification of Jeseníky's region
Anotace práce:	Diplomová práce je určena učitelům 1. stupně základních škol regionu Bruntálsko a pohoří Jeseníky. Teoretická část popisuje regionální vlastivědu a zaměřuje se na projektovou výuku. Je zde charakterizována oblast pohoří Jeseníků a blíže se seznamujeme s městem Bruntál. Empirická část zpracovává šetření, které se uskutečnilo v bruntálském regionu. Účelem bylo zjistit, zda učitelé při výuce o regionu využívají projektovou výuku. Praktická část této práce přináší vypracované projekty vhodné k získávání nových vědomostí a k opakování učiva o regionu.
Klíčová slova:	Region Bruntál, pohoří Jeseníky, regionální vlastivěda v RVP ZV, projektová výuka, projekty
Anotace v angličtině:	The thesis is aimed at teachers first grades of primary schools in the region Bruntálsko and mountains Mountains. The theoretical part describes the regional education and focuses on project teaching. There is a region characterized by mountains Jeseníky a closer acquainted with the city Bruntál. An empirical investigation of the processes that took place in Bruntál region. The purpose was to determine whether teachers when teaching about the region use project teaching. The practical part of this work presents the finished projects suitable for acquiring new knowledge and repetition of the region.
Klíčová slova v angličtině:	Region of Bruntal, Mountains Jesenik, regional theme in RVP ZV, project Teaching, projects

Přílohy vázané v práci:	<p>PŘÍLOHA Č. 1: VZDĚLÁVACÍ OBSAH VZDĚLÁVACÍ OBLASTI PŘÍLOHA Č. 2: DOTAZNÍK PŘÍLOHA Č. 3: PRACOVNÍ LIST 1 PŘÍLOHA Č. 4: PRACOVNÍ LIST 2 PŘÍLOHA Č. 5: ZNAK A VLAJKA MĚSTA PŘÍLOHA Č. 6: PLÁN MĚSTA PŘÍLOHA Č. 7: VZNIK BAROKNÍHO POUTNÍHO KOSTELA NA UHLÍŘSKÉM VRCHU PŘÍLOHA Č. 8: POVĚST KOSTEL NA UHLÍŘSKÉM VRCHU PŘÍLOHA Č. 9: PREZENTACE MĚSTA BRUNTÁL PŘÍLOHA Č. 10: ZÁMEK BRUNTÁL PŘÍLOHA Č. 11: VÝZNAMNÍ RODÁCI MĚSTA A REGIONU PŘÍLOHA Č. 12: HISTORIE MĚSTA BRUNTÁLU PŘÍLOHA Č. 13: ZUBATÉ ŽÁBY PŘÍLOHA Č. 14: MĚSTSKÁ EXPOZICE PŘÍLOHA Č. 15: DOBOVÉ FOTOGRAFIE PŘÍLOHA Č. 16: HRA ZUBATÉ ŽÁBY PŘÍLOHA Č. 17: ŽABIČKA Z PAPIRU PŘÍLOHA Č. 18: UKÁZKA DENÍKU MĚSTA PŘÍLOHA Č. 19: POHOŘÍ ČR PŘÍLOHA Č. 20: OBLASTI JESENÍKŮ PŘÍLOHA Č. 21: ŠIFROVANÁ ABECEDA A MATEMATICKÉ PŘÍKLADY PŘÍLOHA Č. 22: POVĚST O REJVÍZU PŘÍLOHA Č. 23: VZNIK RAŠELINIŠTĚ A SCHEMATICKÉ ZNÁZORNĚNÍ PŘÍLOHA Č. 24: VÝROBA KRÁPNÍKŮ PŘÍLOHA Č. 25: ŠABLONA NETOPÝR A VYPRACOVANÝ PRACOVNÍ LIST O NETOPÝRECH PŘÍLOHA Č. 26: PRACOVNÍ LIST O NETOPÝRECH PŘÍLOHA Č. 27: ŠIFROVANÝ TEXT PŘÍLOHA Č. 28: POVĚST „MELUZININ PLÁČ“ PŘÍLOHA Č. 29: VÝROBA RUČNÍHO PAPIRU PŘÍLOHA Č. 30: ZNAK CHKOJ PŘÍLOHA Č. 31: PREZENTACE CHKOJ PŘÍLOHA Č. 32: ZVÍRATA A ROSTLINY JESENÍKŮ PŘÍLOHA Č. 33: POVĚST „ČERTOvy KAMENY“ PŘÍLOHA Č. 34: STOPY ZVÍŘAT DO ANGLIČTINY PŘÍLOHA Č. 35: PEXESO STOPY ZVÍŘAT PŘÍLOHA Č. 36: ZLOMKOVÁ ABECEDA PŘÍLOHA Č. 37: POVĚST O KARLOVÉ STUDÁNCE PŘÍLOHA Č. 38: ZNAK OBCE KARLOVA STUDÁNKA PŘÍLOHA Č. 39: KYSELÉ DEŠTĚ A PH FAKTOR PŘÍLOHA Č. 40: ENERGIE VODY PŘÍLOHA Č. 41: MORSEOVA ABECEDA PŘÍLOHA Č. 42: DŘEVĚNÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE PŘÍLOHA Č. 43: ŠABLONY NA PRÍVĚSKY Z KŮRY STROMŮ PŘÍLOHA Č. 44: ROSTLINY DO HERBÁŘE PŘÍLOHA Č. 45: PEXESO CHRÁNĚNÝCH ROSTLIN JESENÍKŮ PŘÍLOHA Č. 46: RECEPT NA LÁZEŇSKOU BUCHTU PŘÍLOHA Č. 47: POVĚST "BÍLÁ OPAVA" PŘÍLOHA Č. 48: UKÁZKA CESTOVATELSKÉHO DENÍKU</p>
Rozsah práce:	121 + 81
Jazyk práce:	český